TECHE
UDINE

MANOSCRITTI

FONDO JOPPI

Manoscritto n. J_MSS_0132

I manoscritti che compongono compongono il fondo, assieme alle migliaia di testi a stampa - compresi rari incunaboli e cinquecentine - il Fondo Joppi, sono quasi esclusivamente di interesse friulano. La raccolta si è formata nell'arco di una sessantina di anni grazie alle ricerche di Vincenzo ed Antonio Joppi.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine - Inventario dei manoscritti del Fondo Joppi
https://www.techeudine.it/fondo-joppi
https://www.sbhu.it/

[illegible]

132 - Vattolo *(Gasparo)* — Tractatus de anima et angelis, peractus ab *Antonio Furlano* Monfalconensi. — Utini Anno Domini M.DCCXXIII.

Un vol. in-8° rileg. in cartone: scrittura del sec. XVIII di mano di A. Furlano.

TRACTATUS

DE ANIMA, ET ANGELIS

Sub disciplina A: R: D: GASPARI

VATOLO

Peractus ab ANTONIO

FURLANO

MONFALCONENSI

Utini Anno Domini M: DCCXXXIII

DE ENTE SPIRITUALI

Partem illam aggredimur Methaphysicæ quæ Neumatologia, seu Spirituum scientia nominatur. Porro cum ex Physica ens corporeum, quod simpliciter est et dicitur corpus naturale nil aliud sit sub Methaphysica notione quam Radix tum activa idest efficienter operativa, tum passiva idest principium passivum eductionis vel receptionis connaturalis et primaria affectionum materialium, et accidentium sensibilium, et sensibus humanis perceptibilium; exinde fit, quod ab ente Spirituali quod proprie sit Spiritus idest Substantia Spiritualis ex diametro opposita ipsi corpori naturali, ita removeri debeat adequatus hic conceptus, ut horum prædicatorum loco substituuntur meliora, hocque Spiritus notioni adaptata. Quare ens Spirituale optimé definitur: ens quod neque est quantum, nec Quantitas nec hac affectum et conexum conexione naturaliter insuperabili. De Ente Spirituali supremo, de Deo scilicet jam actum est. de infimo et medio, nimirum de anima et Angelis sermonem habebimus.

QUÆSTIO I

De Animorum Immortalitate

CAPUT I

De Anima.

Nullius pené rei magis vaga et incerta notio, quam ejusdem animæ: nam plantis, bestiis, et homini animam tribuimus et vitam, et tamen plerique in ea sunt sententia, ut putent ex his, quæ afferri solent animæ definitionibus nullam omnibus viventibus univoce convenire, quod utique vero proximum nobis videtur. Primum est, ab Aristotele definitur: actus primus corporis organici potestate vitam habentis. Atque definitionem, qualiscumque sit, ultro complectimur, quod accuratior non occurrat. Sed quid vitæ nomine sit intelligendum non satis liquet. Vita enim animæ rationalis in perceptione aut intellectione maximé posita

videtur, sed quod plantarum vita cum cognitione aut appetitu habeat commune, et in quo ratio vitæ posita sit, vix quisquam explicabit.

Platonici quidem vitam definiunt: primum et constantem animæ motum. Ac vulgò receptum est ut ea vivere censeantur quæ seipsa movent. Sed intellectu est difficile, quomodo planta se ipsa moveat, non item flamma; fontem quidem vivum dicimus ubi continenter fluit, et Carbonem accensum itidem vivum appellamus sed voces illæ sunt methaphoricæ, proprias inquirimus, et quid simile sit in plantis cum hominis vita.

Nec ignoro quid responderi soleat: vivens esse sui motus causam primigeniam. Sed non videntur plantæ ut causæ principes se ipsas potius moveant, quam ignis aut gravia quæque corpora. Alij vitam in eo constituunt, quod sit principium actionis immanentis id quidem in animalibus quidem hæ actiones sunt satis conspicuæ in plantis non item sed de plantarum vita in parte 2ª Physicæ dicemus.

Alexander Alensis animam ut lucem aliquam vegetam et semper mobilem concepit quæ vitam ex se instar alicuius fluminis fundit: nam lux est in Sole vel in igne, lumen est in aere, sic vita ex anima in corpus ut substantialis quidam vigor vigitur, fluit, id vegetat et fovet. Hinc a Platonicis definitur anima: numerus ipsum movens: quod ut anima ex vita, sic vitam ex motu ipso et spontaneo maximè perspectam habemus: rerum autem formas solent Platonici numerorum voce ut Deum unitatis nomine designare

Sed his omissis quæ magis magnificè quam dilucidè dicuntur, ad eam quam ex Aristotele retulimus definitionem revertamur. Est, inquit, anima actus primus corporis organici id est forma substantialis quæ corpus organicum constituit, uti calor est actus corporis calidi. Quod addit: potestate vitam habentis vitæ nomine operationes vitales seu actum secundum animæ videtur intelligere. Itaque cum corpus animatum varias et multiplices actiones exerceat, atque in hoc maximè a corpore quod tantum est naturale, differat, quod varias actiones exerceat necesse est ut id varijs quoque partibus, aut organis sit instructum; nam corpus simplex et uniusmodi tam multiplices actiones non potest obire. Principium illarum actionum dicitur anima et actiones ipsæ immanentes vitales dicuntur, tametsi, ut diximus vivere ipsum si physicè accipiatur equivocè conveniat Substantiæ Spirituali et materiali non enim eodem

modo operantur immanenter. Definitur quidem actio vitalis, quæ est a principio conviricto, eoque est vitalior, quo est magis immanens.

Definiri etiam solet id, id quo vivimus movemur, sentimus et intelligimus; atque hinc quatuor vitæ gradus vulgo distinguuntur: primus est eorum, quæ vegetantur, sed omni sensu sunt expertia; cuiusmodi sunt plantæ; alia sentiunt quidam sed loco non moventur, ut Ostrea, et Conchilia: quam illud merito dubitari potest an sensus usquam sine motu locali reperiatur. sed de his alibi: sequuntur animantes sensu, et motu præditæ: supremum viventium locum ea tenent quæ et vegetantur ut plantæ, loco moventur et sentiunt ut animantes, sed præterea intelligunt, atque hic est supremus vitæ gradus

Tres tamen animarum species vulgo numerant, vegetatricem, sentientem, et rationalem; quam divisionem sic fere colliget S. Thomas prima par. quæst. 18. articulo 1mo. vita hinc deprehenditur, quod res se ipsam moveat: quæ autem se ipsam movens, vel motus vitales solummodo exequuntur, sed formam seu principium motus ab ipsa natura acceperunt, ut plantæ quæ alias generant, et se ipsas adiunt. Alia non solum se ipsa movens quo ad executionem horum motuum, sed etiam formas acquirunt, quæ sint eorum motus principia; species nimirum et imagines rerum, quas cognoscunt et appetunt, sed tamen fines eorum motuum non sibi præstituunt, in eos feruntur, qui sunt a natura præstituti. Sic animalia se ipsa movent, et nobiliori modo, quam plantæ. At homo non solum motus exequitur suos et formas eorum motionum acquirit, et quodammodo efficit, sed varios etiam fines suarum operationum sibi præstituit hinc meliore et perfectiore fruitur vita.

Verum inquiunt: unam speciem alteram non includit: sed animam rationalem includitur a vegetatrice et sentiente: ergo &c. Respondeo animam rationalem continere reliquas animas et fere modo, quo superficies lineam aut maior numerus continet materialiter, ut ajunt, non formaliter. eas quippe præsupponit, non ex his constituitur anima rationalis.

CAPUT II

Qui animam corpoream fecerunt

Qui corpoream animam fecerint, hi fuere permulti. Nam [illegible] ut [illegible] elementa, ex quibus [illegible] omnia constituerent, ita et circa animam [illegible] notante senserunt et quod anima [illegible] a nemine dictum. Quod ex sola aqua memorat [illegible] sententia, ex eo quod semens [illegible] Thaletem ipsi non [illegible] forte [illegible] constituit, materiale [illegible] cum [illegible] habuerit animam [illegible] voluerit Diogenem [illegible] et cum eo Macrobius Anaximenem [illegible] et [illegible] Tertullianus [illegible] pertinens, ex iis qui [illegible] Argumentum [illegible] tum Subtilitas [illegible] ex qua [illegible] resarciatur [illegible] definita est [illegible] in pulmone, et [illegible] in corporis. Hinc [illegible] Plutarc [illegible] animam [illegible] foetum [illegible] primum animari cum [illegible] inspirando [illegible]. Hinc Asclepiades apud [illegible] respirationem [illegible] generationem animae. Et Anaxagoras [illegible]. Hinc [illegible] apud Ter[illegible] [illegible] substantiam carnis editam, et [illegible] et calore [illegible] et [illegible] frigidae [illegible] aere [illegible], et vim animalem [illegible] edere. [illegible] cum [illegible] cum dicit: pervenire animam extraneam [illegible] aspiratione nascentis [illegible] [illegible].

Qui aūt existimaverint esse naturā [illegible] Leucippus et Democritus [illegible] Aristoteles referuntur [illegible] ignem [illegible] aūt constare volunt, ex rotundis atomis quæ totū corpus [illegible] et movere [illegible] [illegible] concalefactam et spirabilem apud Ciceronem in 1o Tusculanarum Democritus esse voluit. Subjicit Aristoteles, illos propterea vitam respiratione determinasse [illegible] per inductas atomos [illegible] suppeditet, quibus extrinsus subsistuntur tum similes inexistentes ne [illegible] aut inhibeant. Notabile vero quod Plutarcus habet [illegible] Democritum [illegible] esse in omnibus rebus etiam in cadaveribus [illegible] animæ [illegible] nihil sit omnino calorificorum sensibilem [illegible] animam etiam ab Hipparco ignem; Tertullianus vero [illegible] consulat. Quod autem Plinius dicit [illegible] animam esse scintillam stellaris essentiae partem [illegible] [illegible] esse scintillam essentiae [illegible] [illegible] ex hoc est Virgilianum illud in sexto Æneidos

[illegible] est olli [illegible] cœlestis origo
Seminibus.

Item [illegible] Heraclitis seu Stoicorum [illegible] Philosophorum [illegible] [illegible] nihil esse aliud quam lucem [illegible] celestem [illegible] Philosophorum est [illegible] Plutarcus refert Heraclitum animam constare [illegible] [illegible] seu animalium propria [illegible] hoc est portione animæ mundi [illegible] voluit. [illegible] Zeno [illegible] Stoici [illegible] Ciceroni et aliis [illegible] ex quo omnes [illegible] animæ [illegible]

Sequuntur illi, qui aūt dixerunt eē aut sanguinem aut spiritum ex sanguine factum; illos enī præterea quib. anima, aut cor ipsum, aut pars [illegible] quædam cerebri apud

[illegible]eronem videtur et sanguinem quidem Critias cum Aristotele [illegible] persuasum fuit, ita sentientium qui animam eius ex sanguine esse idem censuit alius a[illegible] [illegible] et Tertullianum tametsi id ad sanguinem corporis [illegible] restrinxerit, ut a Cicerone notatur. Ad hanc de sanguine opinionem evulgatus illud ex Virgilio factum:

Purpuream vomit ille animam

Nec [illegible] ut sim [illegible] [illegible] sententiam [illegible]: quis [illegible] cum ex sanguine [illegible]tione, et [illegible] vitam [illegible] [illegible] sententiae [illegible] quod in [illegible] legitur [illegible] carnis [illegible] in sanguine [illegible] animam omnis carnis [illegible] sanguinem.

At [illegible] S. Augustinus [illegible] legem voluisse animam per [illegible] significare, ut [illegible] tem [illegible] sanguis conspicuus, ita anima in [illegible] idest [illegible] esse [illegible] similem [illegible], pota Christus erat [illegible] hinc significabatur.

Denique [illegible] Patres, qui animam etiam humanam habere corpoream [illegible] satis constat [illegible] res fuisset definita [illegible] posterioribus saeculis hanc satis communem fuisse opinionem. Citantur subinde in eandem sententiam a Joanne [illegible] liber in Concilio septima fuit. [illegible], Methodius, Athanasius, et qui stant ob[illegible]. [illegible] sententia, de qua constat Epicurum animam fecisse corpoream, [illegible] apud Laertium nihil esse incorporeum praeter inane docuit. Pergit itaque qui animam [illegible] corpoream desipiunt; quippe si foret [illegible] [illegible] facere [illegible]: cum vero, et quod [illegible] animam utrumque nos manifeste convincunt

CAPUT III

Qui animorum immortalitatem negaverint

Plurimi semper extiterunt, qui animorum immortalitatem [illegible], [illegible], qui ipsam negaverint, et quamvis Laertius [illegible] sit, Thaletem juxta Choerilum extitisse

primum, qui animos hominum esse immortales diceret et Cicero scribit Pherecydem fuisse qui primus quod litteris extet dixerit animos hominum esse sempiternos, adiciaturque Platonem primam rationem etiam attulisse, observat nihilominus Stobaeus antiquissimos Sacerdotes, quos constat fuisse Egyptios [illegible] Thaletis Pherecydisque, septemve Sapientum aetate longe vetustiores, opinionem nam defendisse et ipse certe Herodotus Egyptiis potius tribuit, ut fuerint primi ejus Auctores Verum quod attinet ad illos qui immortalitatem negarunt fuere imprimis, qui etiam corporis perire in morte sed fuerint quibus quae illis non substantia sed quoddam accidens, qualitasve habita fuerit, cujus modi extiterunt, qui eam dixerunt esse armoniam hoc est certam partium humorum qualitatum corporis [illegible] temperationem quippe ut armonia sonora mera contemperatio est huius [illegible] cantus nihil remanet, ita animae [illegible] oportet, si nihil aliud sit etiam talis quaedam contemperatio, ex quo sit proinde, ut ista omnino attribui possit non modo Dicaearcho Aristoxeno Andreae Asclepiadi, et antiquioribus etiam illis quos Plato Aristotelesque insinuant, verum ipse quoque Galeno, quatenus illi a Nemesio, aliisque tribuitur ut opinatus fuerit animam [illegible] quam qualitatum temperamentum. Quatenus [illegible] tribuitur quoniam ut Galenus extitisse semper videtur circa animae naturam dubius sic nunquam [illegible] immortalis ne an mortalis foret: tametsi pene intelligitur mortalem potius existimasse. Tum ex eo quod circa ejus naturam eo propter [illegible] sertim videtur ut esse animam spiritum in cerebro genitum [illegible] tum ex eo quod veritate Platonis de partis animae rationalis immortalitate sententia subdit nolle se adversus eum neque quod ea esset neque quod non esse, ut immortalis contendere, [illegible] partes alias, quae in corde ac jecore forent quasque ingenii tam apud ipsum quam apud me inconfesso post mortem corrumpi. Tum ex eo quod [illegible] rationalem partem in cerebro esse et divinam dixit subjungat se nihil de illius, ut nec de aliorum, sive essentia sive immortalitate.

[illegible] operaremur immortalem, quia [illegible] [illegible] fuerunt, qui reputarunt animam nihil aliud esse quam actum seu formam, qualitatemve inseparabilem ut pote quæ nihil sit aliud quam specialis quidam se habendæ materiæ modus, nempe ut figura quæ modus est [illegible] evanescit dum figuratio immutatur. [illegible] necesse erit animam in morte penitus evanescere, si sit aliquis eius modi modus.

Fuere deinde ex negantibus qui animam corpoream habuerunt [illegible] esse existimarunt corporis quoddam tenuissimum [illegible] [illegible] quam dicere corpus solemus diffusum; [illegible] [illegible] sed [illegible] tamen [illegible] Ecclesiæ Patribus, quorum [illegible] [illegible] animam mortalem fecerunt licet non [illegible] [illegible] modo [illegible] Superiores existimarunt, sed ut conflari in eam [illegible] ex primitijs corporeis [illegible] incorporea [illegible] [illegible] [illegible] postquam interitio, ac ante exorta [illegible] [illegible] non est [illegible] ex stinctæ dum anima apud illos dicitur extingui aut perire sensu esse, quod [illegible] [illegible] habeat [illegible] duntaxat, quod dissipetur, neque amplius eandem partium contenturam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tueatur. [illegible] [illegible] sermonem suscitanti apud Lucianum [illegible] [illegible] dicere volunt, neque animum, neque quidquam aliud tametsi mortale dicatur [illegible] tamen in nihilum [illegible] [illegible] [illegible] quo apud Poetam est illud.

Omnia mutantur, nihil interit.

Constat vero [illegible] maxime ex Epicuri sententiâ etenim licet quoddam sensu accedere ad eos qui animam [illegible] dicunt videatur [illegible] nimirum illi anima nihil aliud est, quam [illegible] [illegible] certa ratione contemperatæ [illegible] tali ordine et situ sub tali figura et mole cum his eiusque motionibus &c.) [illegible] tamen animam habuisse potius quam substantiam, [illegible] potius animam ita diffluere, dispergere [illegible] ut nihil substantiæ eius pereat, iuxta illud Lucretij lib: 3tio

Nec sic interimit mors res, ut materiæ
Corpora conficiat, sed cœtum dissipat olus

Propterea autem Senecam non modo adhibere conditione

[illegible] sed non raro solent aestimare quod [illegible] persuasionem immortalitatis quod somnio quodam [illegible] pavet et timet mortem [illegible] malum et [illegible] redigat [illegible] fortunae et ad hoc [illegible] proclivior [illegible] mors est inquit Epist. 54 non esse. Id quale sit iam scio: hoc erit post me quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti est necesse est et fuisse antequam prodiremus in lucem: atqui nullam sensimus tunc vexationem. Rogo num stultissimum dicas si quis existimet lucernae peius esse cum extincta est quam antequam accenderetur: nos quoque et [illegible] et accendimur: medio illo tempore aliquid patimur utrimque vero alta securitas est.

Inter tot varietates totque errorum tenebras sacra fides nobis affulget docens esse in homine [illegible] animam rationalem [illegible] a Deo creatur [illegible] in corpore [illegible] tamquam in forma [illegible] et non [illegible] existens [illegible] mortem vero [illegible] immortalis: et vero ut [illegible] admittatur in Caelum aut infelix [illegible] resumptura [illegible] corpus [illegible] bonum vel malum [illegible] Nobis inquam ex sacra fide supernaturali hoc divinum lumen affulget. Anno tamen 1327 testatur Leo decimus Pontifex maximus extitisse quosdam Peripateticos magis quam Christianos qui ab Aristotele forte perperam intellecto [illegible] seducti temere philosophabantur circa animae rationalis immortalitatem, circa unitatem animae [illegible] multiplicitatem pro ipsorum hominum existentia [illegible] suos, hac distinctiuncula de [illegible] tueri se posse praevidebant: animam secundum philosophiam animam esse mortalem et unam in omnibus hominibus, secundum fidem vero esse immortalem [illegible] Concilio Lateranense eodem Pontifice Ecclesiam regente sessione 8va haec statuit: in universitatibus studiorum generalium et alibi publice legentibus omnibus

in publice Philosophis praecipiendo mandamus, ut cum Philosophorum principia aut conclusiones in quibus a recta fide deviare noscuntur auditoribus suis legerint seu explicaverint, quale hoc est de animae immortalitate aut unitate, de mundi aeternitate et alia huiusmodi teneantur eisdem veritatem religionis Christianae omni conatu manifestam facere ac persuadendo pro posse, docere ac omni studio huiusmodi Philosophorum argumenta, cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atque resolvere. Pareamus ergo S. Synodo, atque sit

CAPUT IV

Animam rationalem spiritualem esse et immortalem demonstratur.

Ac Primum Rationes Morales afferuntur.

Prima sit ex generali omnium Gentium consensione ratio. Animadvertimus circa statum quem animae post mortem induunt aut circa poenam in quo de quibus circumstantiis disentiant caetera, tamen convenire omnes, quod animae post mortem superstites perseverentque immortales. Hinc est illud in primo Tusculanarum: omni in re consensio omnium gentium lex naturae putanda sit; oportet profecto immortalitatem esse a natura inditam, ac eos abhorrere a natura, qui velint illam destruere. Simile est nempe quod Cicero de natura Deorum tradit. Licet enim multi de Diis prava sentiant (id enim vitioso more effici solet) omnes tamen esse vim et naturam divinam arbitrantur, nec vero id collocutio aut consensus efficit, non institutis opinio confirmata, non legibus, ut firmissimum afferri videatur cur Deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cuius mentem non imbuerit Deorum opinio.

Dices primo: scribunt in novo Orbe detectas esse aliquas gentes, adeo ferarum similes, ut illas nulla opinio immortalitatis imbuerit: ergo &c.

Respondeo maximam saltem earumdem regionum partem sic immortales animos putare, ut illis erat transmarina

vel transmontana assignet loca et cum deprehendantur aliunde excresere Daemonem, seu malum quempiam genium exterere nocturnis spectris, permovere perstigiis. Constat si quis ad vivum omnem eorum persuasionem reseuerit invenit in creditam omnibus immortalitatem

Dices 2do: Patres reputarunt, id quod non est corpus nihil esse et inter Philosophos Epicurus censuit nihil praeter inane esse incorporeum.

R... Patribus quidem illis paucis, immo unice ipsi Tertulliano opponere licere Patres caeteros, qui secus reputaverint. Epicuro autem et si quis similis Philosophos celebres Platonem Aristotelem ... ne inane quidem admiserint et dari censuerint separatas incorporeas partibus carentes substantias. ... quod illi non potuerint capere aliquid praeter ... inane esse incorporeum ridiculi ne sequendi sunt ... coeteri Viri, qui ... potuerint! Sane nihil minus si Philosophi qui se corporibus ... non ... plus aliquid in mente quam corpore, quod si aliqui forte uno oculo aut pede mulctatus nascitur non ideo negamus duos oculos, qui duos pedes ad naturam hominis pertinere. Neque adeo si minus ... quidam Philosophi animos ... dicuntur ... nobis naturam ipsam de immortalitate animorum ... indicare negandum est. Nam omnibus insitus est ... aeternitatis amor. Coetera quidem animantes mori recusant sed aeternitatem ipsam aut felicitatem ne cogitant quidem; nec audiendi sunt Epicurei qui providentiam Dei sustulerint hinc enim divinissimum argumentum pro immortalitate animorum emititur.

Ex Dei itaque providentia incorruptos manere animos sic demonstratur. Certum est huic universo tanquam Rei ... bene constitutae praeesse summum Principem ... ... et virtutis Moderator Remunerator, et Scelerum vindex neque enim ut ait Cicero, temere et fortuito

facti et creati sumus nec Deus ni[si] justus esse possit; si [i]se homo animi moritur cum ipso interea male consuiti deris hominibus et boni erunt infeliciores iis qui se vitiis et Sceleribus contaminaverint ac virtus sua mercede fraudabitur. ergo ex veris et indubitatis moralis ... Philosophiæ recte colligimus animos post mortem immortales manere. Nimirū enim ut ait Cicero in Phoedone emptis ... tur cum a corpore et a sua ... liberavit.

Sed iterum: virtus se ipsa ad bene beateque vivendum contenta est: improbos autem sæva conscientia torquet et scelerum infamia, adeout metus error anxitudo animi ... libidinis exitus facinoros discrutient. ergo ... necesse est ut bonos æterna praemia, malos supplicia maneant cum virtus sit sibi ipsi praemium et scelus poena.

Contra pessimos ... conscientia ... qui animum una cum corpore ... sibi persuadent? quod tamen improbos conscientiæ stimulis ... volunt, quod dant accipimus. Sed hoc ipsum demonstrat esse quiddam in nobis omni sensu præstantius, quodque in mutis animantibus non invenitur. Nulla enim ex bene actis lætitia nulla ex male actis ... conscientiæ stimulus. Itaque ... omni sensu aut vi corporea superior ... in sese et suas actiones variè perfecta omnino ... Cum igitur conscientia se consolatur ob actiones bonas ... malas cumque sese cruciat ob ... præsertim imminente morte, tamquam sensu imminentis Judicii ... ipsam animi immortalitatem ... demonstrat. Hinc conscientiæ vim ne pessimi quidem ... omnino possunt extinguere. Sic Claudianus Rufinum describens

— — — — — — — — Pectus inustæ
Deformant maculæ, vitiisque inolevit imago.

Testis est ut observat Grotius illa Tiberii ad senatum epistola: quid scribam inquit vobis Patres conscripti, Dii me Deaeque peius perdant quam perire quotidie sentio si scio. Addit Tacitus: adeo facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant neque frustra praestantissimus sapientiae (idest Plato) firmare solitus est si recludantur tyrannorum mentes posse aspici laniatus et ictus, quando ut corpora verberibus, ita saevitia libidine malis consultis animus dilaceretur.

Sed nullum inquiunt, virtutis teatrum conscientia maius est: ergo &c:

Respondeo id quidem dici magnifice, et si nuda est virtutis merces praeter ipsam vereor ut omnino parte dici vere possit. Quotus enim quisque sola recte faciendi delectatione nimius proximi sui aut voluptatibus renunciet, aut malit in egestate et contemptu vivere quam praedari et iustitiae leges infringere etiamsi nobis inscium? Cum tamen ex omnibus malis ... cum dolet, cruciatur cernitur nec virtutem deserit aut quid turpe faciat nihil amplius consequitur quo praesentia ... compensarit.

Quare nullus virtuti locus relinquitur si ad extinguitur: nec virtus ut consulit attentius ib: Imo institutionem deserit erit solemnium naturam cum praesenti vitae valeat. Nam prohibet his bonis hominem, quae naturaliter appetunt et ad sustinenda mala impellit quae naturaliter fugiunt. ergo malum est virtus et inimica naturae stultumque insectare necesse est qui eam sequitur. quoniam ... et fugiendo bona praesentia et appetendo mala sine spe ... amplioris. Si autem virtus malum non est laudabile honeste qui voluptates vitiosas turpesque contemnit et fortiter qui nec dolorem nec mortem timet ut officium servet ergo maius aliquod bonum assequatur necesse est quam sunt illa quae spernit. at vero morte sua ... quod ulterius bonum sperari unquam potest, nisi aeternitas!

Tertia potest ex appetitu hominum innato deduci nemo a quo est qui a morte superesse non appetat. ac nequidem qui immortalitatem impugnant complexum possum non ... quomodocunque a se impetrare cuius persuasionem ... videlicet cuius spes nisi in vitus non excedit, ac natura condus cuiusmodi est ut quantum vis se ... da opinione opposita velint obfirment susceptione tamen ... exire, ac sundere sine deponere penitus non possint. Quam brem nihil necesse est commemorare Cleombrotum aut Graeca disciplinas, qui statum cum immortalitatis tanto ordine conuicerunt, ut ... crotiunde ... voluntariam mortem oppetierint non solum dignum ... esse qui omnia consequutura ad se pertinere non ... Hinc quidem est aviditas illa propagandae ... famae ex institutione rerum publicarum sectarum ... ac ... ipsius ... patratione ... in bello facinorum etiam cum salutis integritate membrorum ac vitae dispendio ex conservatione vero memoria dignarum etiam quae dei, ... gloria famaque perpetua contemnenda sunt ex constructione pyramidum mausoleorum, statuarum aliorumque monumentorum, ex susceptione liberorum adoptione filiorum ex conditione testamentorum et aliis demum similibus quae augmento sane bene indidisse naturam huiusmodi appetitum. unde et efficitur ut cum natura nihil frustra faciat, neque verisimile sit nos ea curare, quorum nullum sensum habituri simus si cito supersint a morte animi, ad quos status ille, quem jam praesentimus exoptimusque pertineat.

At inquies Epicurum et alios qui mori ... animos tradi opera tamen elucubrarunt quibus post mortem commendentur; ergo &c:

Respondet Vir praeclarissimus Gassendus: retorqueo, inquit, illos indirecte testimonium dicere germanae immortalitati cum tacito naturae sensu fucarant illam ambient quippe cum indidit natura cupiditatem rerum vanarum

solaque nostra dementia est qua contagio quodam eorum quæ in societate fieri observamus advertimus studio a vo[luntate] ... a eo maxime ... decet deflectimus.

Postremo eandem nobis afferre rationem licet a Deo ... cum de existentia Dei agebatis qui se post interire volunt ex opinione nihil emolumenti, sed contra summum damnum expectare loquuntur. Nam horum alterum necesse est, vel ut post pereant vel in æternum vivant. ... etiam deserere non ... omnem religionem abjecerunt. Quare non video quid spei habere possint vel sui interitu vel in æternis suppliciis.

Rationes Physicæ

Immortalitas animæ non ex alio magis quam ex ejus functionibus demonstratur. Nam unusquisque rei naturam ex ejus operationibus metitur, cum omnis actio sit naturæ sua accommodata. Hinc illæ communes et Peripateticis toties usurpatæ ratiocinationes: operari sequitur esse: unumquodque est propter suam operationem: modus agendi sequitur modum operandi.

Probatur igitur primo: illa natura est spiritualis immortalis independens a corpore cujus functiones sunt itidem spirituales quæque a corpore non pendent: atqui operationes animæ rationalis sunt ejusmodi: ergo anima rationalis est spiritualis, immortalis, et a corpore independens. Maior patet, minor probatur ex actionibus reflexis, quibus intellectus seipsum suasque functiones intelligit ac se intelligere animadvertit. Videlicet hoc repugnat omni facultati corporeæ, superius quomodo quidquid est corporeum est ita situ [illegible], sive permanenter sive succedenter aliqua [illegible] ut non versus se sed solum versus aliud diversum a se extendere possit. Atque causa est efficax cujus quod nihil agat in se ipsum, cum et tamen interdum quidquam agere in seipsum videatur, non tamen absoluta est sed pars solum una, quæ agit in aliam, veluti cum manus tenetur [illegible] aut extremum digiti alium. Cæterum enim summa digiti pars agere in seipsam haud potest. Quamobrem exinde fit, ut neque visus aut videre se ipsum possit aut suam visionem cognoscere, aut animadvertere se videre neque alia facultas quæ corporea sit [illegible] simile valeat atque idcirco nec phantasia quidem corporea cum sit, seipsam suamque immaginationem [illegible] aut animadvertat se imaginari. Et certo nihil absurdius videri [illegible] quam existimare [illegible] intra se quasi dicere

imaginor me imaginari quidpiam aut aliud simile, nosque ipsi, cum nos imaginari observamus, facimus profecto ea re, quæ phantasia superior ipsam ac ejus operationem percipiat et ratio esse potest quod actio phantasiæ seu imaginatio ad ipsam imaginem tendat non item ad ipsam perceptionem imaginis, quoniam perceptionis nulla sit imago.

Probatur 2do non modo universalia universalesque notiones formamus sed percipimus quoque ipsam actionem universalitatis. Siquidem cum universalia cujusmodi sint, præscidantur ab omnibus actionibus materialibus, discriminibusque singularitatis, ex magnitudine figura colore et similibus, oportet sane intellectum, qui hanc præcisionem a materia facit, et considerat absolutum esse a materia, conditionisque esse omni circumstantia materiali eminentioris.

Sed inquiunt mens nostra res spirituales concipit instar rerum corporearum per phantasmata et res universales tanquam singulares, ac sui similes: ergo ea non est spiritualis, sed corporea.

Respondeo fateor quidem mentem a rebus corporeis excitari, ex his occasionem intelligendi accipere; verum ea non hæret in cogitatione rerum corporearum, ex singularium sed ea ex rebus corporeis spirituales ex singularibus percipit. Cum igitur organis corporeis utitur res in concreto perspicit, ut coloratum rotundum, sed ubi per se ipsam agit res abstractas intuetur, ut quid sit color, quid rotunditas: quod nulla vis materiæ immersa potest efficere.

Rationes Methaphysicæ.

Rationes Methaphysicæ ex natura ipsius animæ rationalis desumuntur: earum ea itaque huc fere recidit. Substantia spiritualis eadem est immortalis: sed anima rationalis est substantia spiritualis, ergo eadem est immortalis. Prima quidem propositio vera est, nam quod non pendet a materia, quod simplex est nequaquam habet in se corruptionis principium cui nihil esse contrarium, nec partes habet in quas dissolvi possit, id sane ex natura sua est incorruptum, neque alio indiget ut permaneat nisi jugi Dei influxu et conservatione. Quod si enim sit omnino individuum, nihil sit in animus admixtum, nihil concretum, nihil copulatum, nihil duplex, certe nec secerni nec dividi nec discerpi nec distrahi potest: ergo nec interire. Est enim interitus quasi discessus, et secretio ac diremptio earum partium quæ ante interitum conjunctione aliqua tenebantur.

Confirmatur: nullum corpus perit, quantum vis ipsa divisione minuatur, et diversas induat formas, multo minus Substantia Spiritualis destruetur, quæ nullas habet partes in quas dissolvi queat: præsertim cum nulla res in nihilum habeat redire res omni corpore præstantior.

Quod autem opponunt: accidens spirituale non esse immortale, nam habitus destruuntur, et actus ejus mentis: ergo nec substantia licet spiritualis est immortalis.

Respondeo longe disparem esse rationem. nam accidens spirituale corporeè non est, sed ex entis ... vel Subjecti, a quo pendet, vel a causa secunda, tum quoad fieri, ut ajunt tum quoad esse, pendet cum ab ea conservatur, quin etiam a contrario destruitur; sed animus non est accidens aut modus, cum per se agat independenter a corpore, nec ulli organo sit affixus, itaque destrui nullo modo potest.

Quocirca nunc omnis, si quæ sit difficultas redit utrum animus sit spiritualis quod tot rationibus a nobis effectum est, ne dubitem an aliud quid... jam ... trari possit. Ac paulo esse rationis hanc in rem ... ex Platonicis dessumptas, qui in hac dimicatione omnes quot fuerunt Philosophi superarunt, huc afferre.

Primo quod animi aciem, et intuitum, nec spatiorum intervalla prohibeant, quod præterita meminerit, futura quodam modo præsagiat omni temporis volubilitate superior. Secundo mens nostra luce quadam divina aspergitur: magno quidem argumento coelestem illius, et incorruptam esse naturam: nam ut omnes oculi, qui corporeo lumine perfruendum eadem quoque specie continentur; sic mentes angelicas et humanas eodem genere quodammodo censeri, et utrasque esse immortales. Hinc vero colligi videtur, quod hæ sint ejusdem divinæ legis participes. Tertio res sunt in mente longe veriores, quam in se ipsis, nam rationes figurarum, nusquam alibi sinceræ quam in mente occurrunt. Verum circulum veram lineam nullibi nisi in animo offendes. Atque hinc Augustinus spiritualem animum non corporeum esse colligit, quod veram lineam omni latitudine destitutam, verum punctum quod secari non possit (tametsi oculis corporeis nemo ista videat.)

mens perspiciat. Itaque sic concludit. Si corporea corporeis mira quadam cognatione rerum oriuntur animus [illegible] incorporalia corporeum esse colligit corpusve non esse. Quanto res pene innumerabiles ab omni corpore secretas percipimus unitatem, pulcritudinem sapientiam veritatem argumentationum leges principia ipsa ex quibus demonstrationes ducuntur infinitam pene seriem demonstrationum quando aliis aliae connexae et colligatae sunt, quaeque nullo sensu possunt comprehendi. Quo plura mente comprehendimus, hoc promptiores ad alia percipienda sumus. Deinde maior scientia addit quodammodo maiorem cognitionis cupiditatem animo incendit. non idem in sensu evenit. nam ab objecto si quod paulo est vehementior laeditur: neque cum ut diximus visus purissimam lucem sustinere potest. Sed intellectum autem nec minima quaeque fugiunt nec maxima obtundunt. nulla rerum cognitione impletur, nulla possessione satiatur: hoc magis excitatur quo res sublimiores ac diviniores attingit. Rerum quidem vestigia aut signa cerebro imprimuntur, sed res ipsae, quae iis significantur tales, quas mens intuetur in cellulis cerebri, postremo sensus angustus admodum est et debilis mens in immensum patet. Nam infinitas in continuo partes, infinitos rerum possibilium gradus sibi fingit, nec tantum ea quae sunt sed etiam negationes et privationes complectitur. Hinc illud Sanctii Philosophi: nulli naturae immortali immortalis natura cognita est. Nos autem aliqua Dei cognitione perfundimur ut suo loco fuit demonstratum

Secunda ratio methaphysica et a Platonis saepius usurpata ex motu animae et illius vita dessumitur. Nihil, inquiunt, [illegible] movetur, nisi ab alio impulsum, atque omnis motus a aliqua mente [illegible]. Sed anima [illegible] ipsa [illegible] habet, ac se ipsam agitat, fons [illegible] motus [illegible] quibus [illegible] a [illegible] ergo [illegible] sen[illegible] [illegible] convenia[t] per se [illegible] [illegible] [illegible] possit neque enim se ipsam [illegible] quem [illegible] de ratione animi, quod vivat, hoc est, quod vi sua non aliena moveatur. Quamobrem inquit August. lib. de immortalitate animae. Si laboravimus impetrare ut ostendatur nemo [illegible] ista specie privetur, qua minus est [illegible] multo minus afferri ipse animo [illegible] quo animus est [illegible] idem [illegible] [illegible] [illegible] animum [illegible] esse fateatur. Quod si autem [illegible] nulla res se ipsam [illegible] [illegible]

vita deserit non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] immortalitas [illegible] cum vivatur [illegible]
ou usofugeret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], quem sit immortalis animus humanus, cui [illegible]
miranda solertia inveniendi, excellentia cogitandi [illegible] [illegible]
[illegible], atque discernendi, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scientia qua caetera careant a-
nimantes, divina et coelestis appareat.

Tertio [illegible] etiam [illegible] [illegible] [illegible] ratio, quam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distinguuntur [illegible] seu conceptus
rerum, quam [illegible] utrasque notiones [illegible] [illegible]
rem clarè et distincte cognoscimus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] intelligimus, quod utrasque [illegible] diversa [illegible] altera
[illegible] [illegible] seu cogitandi principium, et corpus, quod tri-
extensione [illegible] mens a corpore [illegible] [illegible] intelligatur [illegible]
ipsa cogitatio, quidquam in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fundit [illegible], nec ipsae dimensiones [illegible] in sua ratione cogitatio-
[illegible] [illegible], nihil inter se habet commune cogitatio
et extensio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporeo [illegible]

Confirmatur [illegible] enim et meum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], cogito [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
amputata non posse loqui sed tamen adhuc existere et cogitare, adeo
[illegible] [illegible] partes corporis [illegible] [illegible] nec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cogitare, quia in cerebro [illegible]
[illegible] imprimuntur, illa tamen nihil sunt aliud quam signa
quibus mens afficitur, ut rerum naturas [illegible] [illegible]
habent cum rebus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cerebro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in varias partes distracto [illegible]
quidam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
erit nec particula corporis. Salvus enim maneret animus etiam
si negarent corpus omne existere: [illegible] [illegible] [illegible] co-
gitare [illegible] [illegible] coelum, aut terra aut aliud [illegible]
[illegible] nec de [illegible] existentia, dubitare [illegible], non item
de mea cogitatione. [illegible] utique Cartesii ratio [illegible] [illegible]

[illegible] dicetur nimis [illegible] alia nobis videtur ut ostendemus, cum de brutorum cognitione agemus. Primum cum licet cogitationis alia sit idea aut conceptus quam corporis non hinc sequitur, cogitationem et extensionem eidem rei convenire non posse, ut alia est ratio medici, alia musici, et tamen idem homo, et medicus esse potest, et musicus. Secundo non adeo certum est ea distingui realiter, quae per distinctas ideas concipiuntur ut extensio et cogitatio. Nam trianguli variae proprietates per distinctas ideas intelliguntur, ut quod maius latus maiori angulo opponatur, et trianguli proprietas quae clare et distincte convenire ei demonstrari potest, nam inscripta [illegible] altera [illegible] proprietate tres [illegible] angulos concipitur et aequales duobus rectis. Itaque ut ex distinctis ideis rerum distinctionem colligamus, necesse est ut una alteram positive excludat. Tertio cum probat Cartesius, sublato omni corpore animum remanere, id concedet Epicurus animum nunc [illegible] ex [illegible] nobis quae [illegible] veniunt, aut quae exterius [illegible]. Sed est [illegible] animadvertendum quoddam corpus in sensibus et cogitationem [illegible] materiam, ut in [illegible] servitur. Quamobrem cum neque ratio Cartesii, neque Avicenna etiam nonnulli [illegible] vim [illegible] statuendum est cogitationem quam in nobis experimur, quae est cum aliqua reflexione coniuncta, quae circa res secretas omnino a materia versatur non esse materialem aut extensam.

Obiectiones diluuntur.

Quo facilius instauramus satis, quae opponi solent ab Epicureis contra animorum immortalitatem, quaedam sunt in memoriam redigenda, quae bene intellecta nullum relinquent ambigendi locum. Primo animae ipsius formam, et [illegible] ut tamquam instrumento animae [illegible] in corpore [illegible] sit, multa quidem utant [illegible] et corpore existunt, quae acuant, multa quae obtundant. Secundo nullas aut nudas animus exerit functiones sine organis corporeis, quae quidem organa sensim crescunt et dissolvuntur. Quare in lethargo, [illegible] et obrietate non animus sed cerebrum laborat, humanae [illegible] functiones [illegible]duntur, quod instrumentum in vitio sit non autem substantia, nec enim animus sed cerebrum quodcumque est instrumentum. Tertio amentia ipsa aut insania adeo non probat mentem esse corpoream ut contrarium bene persuadeat. Nam in amentia phantasmatum usus impeditur, [illegible] sensus plerumque viget. Est igitur pars quaedam animae omni sensu superior, quae phantasmata ipsa discernit [illegible] [illegible] in organo [illegible] vitium. Eo igitur quod phantasia [illegible] ut vim etiam in aliquod obiectum impendat, ut alio cum [illegible], quod etiam in viam redeuit cum aberrat, quod demum ejus functiones [illegible] discernit, quid ad imaginationem quid ad caetera [illegible] pertineat, id inquam ipsa phantasia superius est. His itaque explicatis non erit admodum difficile iis respondere, quae contra ab Epicureis afferre solent.

Physicæ R[illegible]

[illegible]

ut præscindantur ab affectionibus materialibus, dissimilibusque sive conditionibus, ut magnitudine, figura, colore et similibus [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] a materia facit et considerat absolutum esse a materia, conditionisque esse omni circumstantia materiali eminentioris.

Sed inquiunt mens nostra res spirituales percipit instar rerum corporearum per phantasmata et visu [illegible] [illegible] tamquam singulares ac [illegible] [illegible]. Ergo anima non est [illegible] spiritualis, sed corporea.

Responsetur. Verum quidem esse mentem a rebus corporeis [illegible] [illegible] occasionem intelligendi [illegible] verum ea non [illegible] in cogitationem rerum corporearum, et singularium [illegible] [illegible] ex rebus corporeis spiritualia, ex singularibus universales [illegible] [illegible] cum utitur organis corporeis res in concreto percipit ut coloratum rotundum [illegible] [illegible] [illegible], res [illegible] [illegible] intuetur ut [illegible] [illegible] color, quid rotunditas, quod nulla vis materiæ immersa potest efficere.

Rationes Metaphysicæ

Rationes [illegible] ex natura ipsius animæ [illegible] [illegible]: Prima atque [illegible] [illegible] [illegible], substantia spiritualis [illegible] est immortalis: sed anima rationalis est substantia spiritualis, [illegible] &c. Prima quidem propositio certa est nam quod non pendet a materia [illegible] simplex est neque [illegible] in se habet corruptionis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contrarium [illegible] partes habet in quas dissolvi possit [illegible] sane ex natura sua est incorrupta neque aliud [illegible] [illegible] maneat nisi Dei influxu et conservatione. Quod si enim ut optime [illegible] [illegible] nihil sit in animis admixtum nihil concretum nihil [illegible] [illegible] duplex, certo nec [illegible] nec [illegible], nec [illegible] potest [illegible] interire. Est enim [illegible] [illegible] [illegible] discessus et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante [illegible] [illegible] aliqua tenebantur.

Confirmatur. Nullum corpus [illegible] quantumvis in sua divisione [illegible] [illegible] [illegible] diversas induat formas. Multo minus substantia spiritualis destruitur quæ nullas habet partes, in quas dissolvi [illegible] [illegible] cum nullam rem in nihilum habeat, neutri res omni [illegible] præstantior.

Quod autem [illegible] accidens spirituale non esse immortale, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et actus in [illegible] mentis: ergo nec substantia [illegible] spiritualis est immortalis.

Respondeo longe disparem esse rationem, nam accidens spirituale proprium non est, sed est entis alterius, vel subjecti a quo pendet [illegible] causa secunda, cum quo ad fieri ut ajunt [illegible] [illegible] [illegible] pendet, [illegible] [illegible] conservantur. Qui autem a contrario destruitur sed animus non est accidens aut modus cum per se agat independens? [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] itaque [illegible] destrui [illegible].

Quocirca [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] difficultas regit, utrum animus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ratione evidentius, [illegible] dubitent, an aliud quid [illegible] clarius demonstrari possit. Facile [illegible] ratio, nec [illegible]

Opponas primo: animus non suis modo laborat morbis sed [illegible] agitur etiam [illegible] ipsius corporis; ergo animus pariter ut corpus mortalis est, et corporeus. Probatur antecedens ex Panetio, de quo Cicero; alteram autem affert rationem, inquit, nihil esse quod doleat quin id ægrum quoque esse possit, quod autem in morbum cadat, id etiam interiturum, dolere autem animum: ergo et interire.

Res. [illegible] patet ex mox notatis, [illegible] passionibus enim intelligitur quæ sunt [illegible] habentur [illegible] [illegible] [illegible] a stoicis primo de [illegible] [illegible] amorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] passionis expers, scilicet [illegible] [illegible] [illegible] sit intellectus intelligere et ratiocinari, passiones vero ad appetitum, qui facultas sit corporea, pertineant. [illegible] enim passio cognitione posterior [illegible] [illegible] [illegible] deat [illegible] [illegible] [illegible] in subiecto cuius est cognitio [illegible] [illegible] [illegible], nihilominus quia donec anima in corpore est corporeis imaginibus, quæ in phantasia sunt utitur, ac ipsa interim phantasia res imaginando menti collaborat, et ad cognitiones phantasiæ [illegible] [illegible] corporei seu sensitivi sequuntur [illegible] [illegible] inde [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] seu passio ex parte appetitus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] affectionem [illegible] eo modo, quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Deinde vero quia in anima [illegible] [illegible] superiore eius parte rationalis [illegible] appetitus est [illegible] [illegible] nos ferri ad ea, quæ honesta et divina sunt [illegible] [illegible] [illegible] in anima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in statu [illegible] in dolore quæ ac aliquid [illegible] [illegible] [illegible] volup[illegible] de causa [illegible] admitti quidem posse quosdam motus in anima [illegible] ob aliquam analogiam [illegible] appetitus sentientis rationibus passiones dicantur; sed quæ passiones tamen eo sensu non sunt [illegible] quadam dilatione compressione continuitatis solutione, et similibus, quæ possunt [illegible] [illegible] detrimenti afferre substantiæ, contingat.

Instabis: Aristoteles in physiognomicis [illegible] docuit [illegible] et corpus [illegible] mutuo seu pati se convicem. [illegible] forma corporis a anima [illegible] [illegible] [illegible] ita anima habitu alterari [illegible] corporis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maxime manifestum sit [illegible] insania esse in anima [illegible], medici [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] circa ipsum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Verum [illegible] [illegible] ex jam dictis respondeo [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] Aristoteles [illegible] [illegible] [illegible] valeat. Nam quod interdum quidem [illegible] [illegible] id genus corporeis remediis curari [illegible] quæ insania seu insanitas mentis dicitur. Constat nihilominus curationem [illegible] pertinere totam ad corpus, [illegible] [illegible] cerebrum seu [illegible] [illegible] sit phantasiæ sedes [illegible] solam pur[illegible] [illegible] necesse sit ut mens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Hoc quo efficitur ut quemadmodum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] claudicat, claudicatio quidem [illegible] [illegible] [illegible] sed tota tamen illius causa in [illegible] [illegible] referenda sit [illegible] [illegible] reducendi ad [illegible] [illegible] sint, [illegible] [illegible]

ense, ipsus ambulet, sic dicatur quidam insanitas mentis desipientiaque animi, ut revera insaniae desipientiaeque tota causa consistenda sit in phantasia aut cerebro, quod solum sanare cars sit, ut mens nihil illic ne sua munere fungi debite valeat, quo loco occurrit illud Xenofontis in oratione illa quam Cyrus moriens habuit, quamque Cicero est interpretatus: Mihi quidem inquit, nunquam persuaderi potuit, animos dum in corporibus essent mortalibus vivere, cum excessissent ex eo emori. Nam vero tum animum esse insipientem, cum ex insipienti corpore evasisset. sed cum omni admixtione corporis liberatus, purus et integer esse coepisset, tum esse sapientem. Namque quaedam illa corporis admixtio efficiat ut esse, qui tamen non sit, desipiens videatur.

Opponet secundo Lucretius ait eos desipere qui aeternum cum mortali coniungunt; sed qui animam immortalem faciunt aeternum cum mortali coniungunt; ergo desipiunt.

Respondeo eos ipsum insanire qui nihil praeter corpora mente complectitur et putat omnino non esse nisi quod oculis cernitur: cum mentis acies ut ait Lactantius, multo clarior debeat esse quam corporis ad ea percipienda quorum vis ac ratio sentitur potius quam videtur. Huc etiam pertinet quod Lucretius fingit eam moriendo paulatim et velut per partes effluere. adeoque sensim glomeretur in corpore.

Quasi ipsa se possit in artus
Corporis trahere et partes conducere in unum
Atque ideo cunctis sensum deducere membris.

Nam ut optime respondet Lactantius necesse est summa corporis atque [illegible] quoniam venae exiliores in extremis corporis coniunguntur, et extremi ac tenuiores rivi deficiente vena fontis arescunt. nec est cum sanguis a corde in arterias non sibi [illegible] admotum emittitur paulatim extremae partes arescunt.

Quod porro et Lucretius et alios Epicureos fefellit quod nihil praeter corpus esse putent et cuncta instar corporum libri singant. Quem vero non ita se habere facile intelligerent si mentis oculos adhiberent. Corpus namque hoc nomine nihil aliud nihil efficere statim animadverterent. Nam ex coniunctis [illegible] et [illegible] porrigitur et si magno accedas corpori nihilo maior evades, haec materia ex se stabilis est atque omni virtute destituta. Quare ut forma artificialis non a subiecto quod extruditur sed ab ea quae videt in artifice dimanat. Sic formae aut qualitates, aut motum ipsum non materia ex se fundit sed quaedam alia forma magis stabilis quae his versus materiae partes in unum cogit ordinem: ordo autem ex ratione proficiscitur. Sunt igitur praeter formas materiae innumeras et divisibiles quaedam aliae spirituales et divisioni non obnoxiae

omnino incorruptæ quia partes non habent in quas dissolvantur et sane qui nihil putat eē nisi corporeū et extensū, quod nihil aliud mente complecti queat fidem facit homini qui a Nativitate cæcus aut surdus negaret unā eē lucem, aut colorem aut sonum: nec minus ijs habenda fides qui multa se animo percipere non ... ut logicæ et moralis regulas, quas ... ijs credere tenetur qui ... lumen videre et colores testantur.

Opinones ... magnā inter hominem et cœteras animantes esse similitudinem. nam easdem pene functiones exercent. similiter spirant similiter sentiunt immo et quodammodo discernunt ac tanta ē in quibusdā animantibus solertia, tanta in certis hominibus torditas ut ijs potius quā aliis intellectus et cogitatio deesse videantur.

Quæ cum vanitas est animantes cū hominibus comparare an fidei religionis et aliarū virtutū sunt compotes? an rationis dictamen et justitiæ leges intelligunt? quid alia mentis celeritas qua homo uno temporis puncto Cœlum ... collustrat. terram cū aria urbes peragrat, et omnia demū quæ libuerint velut conspectui suo subjicit, an mutis ē ... inest animantibus?

At inquiunt unus est hominis et jumentorū ... interitus ut ait Ecclesiastes, exiguū et cū tedio ē Vitæ nostræ tempus et non est refrigeniū in fine hominis.

Respondeo Sapientem non ex propria, sed ex impiorū mente loqui ut ex ipso textu liquet: Venite inquit fruamur bonis quæ sunt nemo sit exors luxuriæ nostræ etc. Deinde unus est hominis et jumentorū interitus si vitæ presentis non futuræ si humanæ et temporalis, non æternæ felicitatis ratio habeatur. quoniam ut prudenter observat Vir omni genere doctrinæ illustris Huetius in demonstratione Evangelica: ijs est Ecclesiastes scopus propositus, ut de finibus bonorū et malorū liberet. Hinc varias id ab initio opiniones affert, quas exagitat et in ea demum acquiesciit sententia, quæ Deū timendū et mandata ejus observanda eē tradit: ut videre ē in fine capitis 4ti et initio capitis 5ti ubi illud profert: neque dicas corā Angelo, non est providentia ne forte iratus Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarū. Sic cap: 9no sunt justi, atque sapientes et opera eorū in manu

Dei est, tam nescit homo utrum amore aut odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta. Itaque de rerum causis et finibus ut diu multumque Salomon disputavit et quæ namque pie mente agitaverat hoc libro exposuit, et tandem deducitur inanes esse et exitiales hujusmodi disquisitiones, neque aliter se dabit ire motus illos animi et fluctuationes, quam si nosmetipsos supremo Dei arbitrio permittamus. [illegible] re investigata [illegible] et [illegible] de [illegible] veritas [illegible]. De [illegible] vero animæ et ejus immortalitate in futura vita [illegible] sentiat aperte cap. 12 [illegible] declarat. [illegible] quod pro omnibus iis [illegible] ad Deum in judicium. Et in cap. 12 [illegible] revertatur in terram suam unde erat et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum. atque ubi totius [illegible] finem facit: Deum time et mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo et cuncta quæ fiunt adducet Dominus in judicium. Hinc Gregorius magnus Dialogorum cap. 5to lib. 4to. [illegible] Ecclesiastes [illegible] Salomon in eo [illegible] fluentis turbæ suscepit sensum ut [illegible] inquisitionem dicat [illegible] fortasse per tentationem [illegible] sententias [illegible] quasi per inquisitionem [illegible]. Sed concionator verax velut [illegible] sedat, eosque ad unam sententiam revocat [illegible] in ejusdem lib. termino ait: finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, et mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo. Hæc ultima [illegible] ex [illegible] animos nostros [illegible] sententiis hoc adjuvantur.

At solus, inquiunt, Deus est immortalis, ut docet Apost. ergo non est aa.

Respondeo: solum Deum habere immortalitatem, ex quo vitæ habeat plenitudinem ac nullam subeat mutationem: mentes vero tum Angelicæ, tum humanæ naturæ viribus destrui non possunt, cum sint simplices et uniusmodi sed Dei nutu et voluntate conservantur ut Plato ipse in Timæo docet. naturæ tamen conditione sunt incorruptæ cum a nulla re creata interimi possint neque in se corruptionis gerant semina: nam creatoris voluntas naturam cujusque rei efficit. mentes itaque nostræ ex naturæ suæ institutione et Opificis sui nutu sunt indissolubiles et immortales. Nulla quidem est causa ex qua animum reddeat

Deum autem velle, ut extinguatur animus nullo id argumento probari potest. Immo multis argumentis testatus fuit se velle ut animus superstes sit corpori, et felicitatis capax, ut in Ethica, si tempus superent demonstrabimus.

Qui nulla ratione demonstrari posse animae immortalitatem putant, sed sola fide certam haberi aiunt, disserunt de statu animae separatae quae in futuris quaestionibus dissolvemus.

Quaeres num anima rationalis sit essentialiter seu Metaphysice immortalis?

Respondeo negative. nam immortale metaphysice est quod vivens quod ex intrinsecis suis praedicatis omnimodam seu absolutam habet existendi constanter in aeternum necessitatem: adeoque excludat essentialiter quodlibet principium desitionis, tum extrinsecum, cum intrinsecum: sed huiusmodi immortalitas non competit animae rationali secundum se spectatae, quoniam haec tanta perfectio vel excedit limites et conditiones naturae creatae individuae, atque adeo est perfectio propria solius entis a se nam ens ab alio, quale est anima, ut pote perfecte subjectum alto Dei Dominio ex judicio plurium non potest excludere quodlibet principium extrinsecum desitionis. quia non potest excludere (inquiunt nonnulli) ne ens a se excelso Dominio ejicet ab ejus conservatione; vel vero si communicaretur tanta perfectio creaturis nulla est ratio dicendi de facto esse communicatam animae rationali (nulla enim perfectio adstrui debet in rerum natura absque gravi fundamento) immo oppositum docet Paulus ad Thimotheum de Deo inquiens. qui solus habet immortalitatem

QUÆSTIO II

De simplicitate animæ rationalis

Conclusio. Anima rationalis est substantia absolute simplex seu indivisibilis tam in partes essentiales (idest tales quarum una sit veluti potentia, et subjectum indifferens ad plures formas atque adeo suo modo materia altera actus seu forma) quam in partes integrantes idest spectantes ad integritatem veluti illae manus, pes &c: respectu hominis

Primam partem probare quidam contendunt ex eo quod alias anima non foret prima principium in ordine ad constituendum hominem nec substantia incorruptibilis seu immortales. mihi autem fundamentum sic concludendi est, quia nulla est necessitas, nullum urgens principium ad asserendum animam componi ex huiusmodi partibus. Immo

prorsus conaturale ē ei non componi ex illis; ergo indivisibilis admittenda est, quoad partes essentiales.

Probatur 2.da pars, nempe quoad partes integrantes. Quia sicut dicebamus in altera propositionis parte de partibus essentialibus nullum est fundamentum inveniendi [illegible] existentia partium integrantium in a[nim]a rationali; in oppositum vero ē ipsa rei conaturalitas [illegible] communis [illegible] Catholicorum consensus. Conaturalitas est indi[visio] huius indivisibilitatis [illegible] praesertim ex eo quia huius [illegible] partes integrantes vel singulae informarent totum corpus humanum et sic frustra diceretur habere partes, quia [illegible] partes [illegible] posset etiam una indivisibilis anima [illegible] singulae animae partes forent in singulis corporis partibus [illegible] commensuratis, et tunc mutilatis auribus, brachiis &c: [illegible] etiam pars animae. Iam quaero quid fieret de parte [illegible] perseveraret ne ibidem cum membro abscisso? hoc est manifeste [illegible] et contra lumen rationis: quandoque videmus membra [illegible] corrumpuntur [illegible] ad [illegible] aut mutiletur [illegible] aeternum quod tunc temporis [illegible] homo [illegible] si postea mutaret statum una pars animae torqueretur in Inferno, [illegible] gauderet in Paradiso. Haec et similia absurda [illegible] movere et convincere unumquemque intuentem oculis [illegible] amantes.

Opponens [illegible] anima informat materiam divisibilem [illegible] partes integrantes, ergo et anima constat partibus integrantibus juxta axioma [illegible] recipitur ad modum recipientis recipitur. Secundo [illegible] a[nim]a rationalis [illegible] indivisibilis [illegible] tota in [illegible] partibus corporis: sed hic modus existendi [illegible] [illegible] ergo &c. Probatur minor primo quia modus iste existendi [illegible] soli Deo. Secundo quia admisso semel quod anima tota in singulis partibus et quod sit indivisibilis, sequerentur varia [absurda]. Primo quod posset informare corpus quod mole sua se extenderet [illegible] ad coelum. Secundo quod posset informare eodem tempore plura [corp]ora numero distincta. Tertio quod distaret a se ipsa [illegible] [illegible] ipsa vero [illegible] et in capite. Quarto quod move[re]tur [illegible] motu contrario quando pes adunat [illegible] et manus ad oppositum [illegible] Quinto quod [illegible] a [illegible] requireret [illegible] [illegible] tempore [illegible] quos occupavit [illegible] corpus extenditur [illegible] Sequeretur denique Sexto, quod eadem [illegible] [illegible] in singulis partibus adeoque intelligeret in pedibus, in brachiis &c. Tertio quia observatum est a [illegible] hominis aliquando ab uno [illegible] se movisse, voces edidisse: ergo &c.

Respondeo ad primum negando consequentiam. Ad axioma respondetur axioma illud pati plures exceptiones nec posse [illegible] universaliter verum. Ad secundum respondent nonnulli animam [illegible] in solo capite seu in cerebro tanquam in sede [illegible] aliquam [illegible]

ceteris provocat ceteris transmittamus rationalem animam diffusam esse per totum corpus organicum et negemus minorem. Ad probationem negatur quod inde sequantur absurda et ad modus iste extendi competat soli Deo; huic enim competit modus extendi totus non jam in corpore aliquo per modum formæ sed ubique. Ad primum absurdum negatur illud inde sequturum, in anima enim rationali adstruere possumus duntaxat capacitates ad informandum corpus humanum intra limites corporis humani a natura intenti, vel non multum discrepantis ab humano: quandoquidem ad hanc et non ad aliam capacitatem adstruendam fundamentum habemus ab experientia quæ jam nobis constat physica et naturalis rerum veritas et per hoc patet etiam responsio ad 2dum absurdum. Ad 3tium absurdum negamus quod anima debeat distare a se ipsa quia adstricta distantia requirit entitativa distinctio extremorum aliunde argumentum probaret Deum distare a se ipso ut patet consideranti. Ad 4tum respondeo quod moveretur duplici motu contrario in lato sensu accepto idest, quod illas corporis partes et idem diversum locum in quo nil est absurdi. Ad 5tum nego sequutum absurdum illud ut patebit in physicis ubi de rarefactione et condensatione. Ad sextum dico quod licet anima quæ supponatur ipsa in pede illa eadem sit quæ intelligit et elicit operationes in capite non tamen eas operationes eliciat in pede, eo quod non sit organum proportionatum. Ad 7tum argumentum dico vel id evenire interdum mediis spiritibus aliquod breve tempus perseverantibus vel propter impressionem immediatè ante amputationem factam in organis abscissi capitis ab anima discedente

QUÆSTIO III

An potentiæ animæ realiter distinguantur ab ipsa anima.

Prænoto animam rationalem gaudere facultatibus seu potentiis intelligendi et volendi atque adeo intellectu et voluntate omnes fatentur, nam uti diximus anima est substantia spiritualis: atqui omnis substantia spiritualis est intellectiva et volitiva, igitur anima rationalis gaudet potentiis intelligendi et volendi. Has potentias nonnulli esse ab anima realiter distinctas volunt, alii vero negant.

Conclusio: anima rationalis est indistincta realiter a potentiis intelligendi et volendi, seu ab intellectu et voluntate remotè sumptis idest pro ipsa entitate intrinsecè acceptis, præscindendo a dispositionibus seu prærequisitis quibus etiam constituitur in ratione potentiæ proximæ expeditæ. Similiter potentia intelligendi ac volendi eodem modo acceptæ sunt indistinctæ realiter inter se.

Probatur prima pars; nam ex una parte nulla prorsus est necessitas distinguendi realiter animam rationalem a suis potentiis intelligendi et volendi entitativè inspectis, ex altera parte vero satis concluditur ipsam animam immediatè elicere seu operari suos actus vitales, nec enim aliter salvabitur vel saltem non æquè commodè quomodo an-

sit principium vitale, non quia immediate operetur suos motus vitales. quoniam de ratione principij vitalis est, a quo operetur, a se in se, per se: ergo dici debet quod anima, quamquam identificata est cum suis potentiis remote acceptis, quandoquidem sit re eadem possibile sit de facto [illegible] ad distincta a suis potentiis. Nam ideo sit nulla necessitas admittendi de facto huiusmodi distinctionem realem, et ideo magis connaturale sit eam de facto non dari, dicere oportet, quod anima sit indistincta a suis potentijs.

Confirmatur quia si potentiae [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] &c.

Fundamentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] materia occu[illegible] actionem atque adeo nec posse fateri.

Obijcies contra primam [illegible] ad est substantia creata. [illegible] non sunt [illegible] [illegible] [illegible] potentia [illegible] [illegible] non est immediate operativa et [illegible] [illegible] voluntas et [illegible] virtus et potentia immediate operativa ergo &c.

Respondeo nego minorem. Ad probationem nego maiorem, compositus [illegible] in tractatu de causis.

Obijcies contra secundam intellectus est potentia necessaria, voluntas est potentia libera, ille sudet [illegible] et [illegible] dominatur cui ille est potentia videns, [illegible] vero potentia caeca: ergo inter se realiter distinguuntur.

Respondeo iam patere responsionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rationem antecedentis tractatus [illegible] [illegible] de identitate [illegible] [illegible] huiusmodi [illegible] esse vera sin sensu formali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in sensu reali, nam de reali [illegible] [illegible] de intellectu [illegible] de voluntate [illegible]

QUÆSTIO IV

An animæ rationales sint imperfectione æquales.

Tribus modis [illegible] [illegible] animam rationalem [illegible] altera [illegible]. Primo perfectione specifica. Secundo perfectione individuali. Tertio perfectione accidentali. Unam animam rationalem [illegible] altera perfectiorem perfectione specifica ex eo constat, quod [illegible] una res dicitur altera perfectior perfectione specifica quando est speciei perfectioris; una autem anima rationalis

non [illegible] perfectioris speciei quam altera [illegible] una [illegible] in eadem speciei sicut omnes animæ leoninæ sunt [illegible] in eadem speciei.

Certum [illegible] unam animam rationalem esse altera perfectiorem perfectione accidentali; sæpe enim una anima rationalis majori [illegible] majori et perfectiori scientia. Sit [illegible] et conversa [illegible] una [illegible] anima [illegible] perfectior altera perfectione [illegible] individuali [illegible] una sit [illegible] altera præstantior.

Conclusio: omnes animæ rationales [illegible] existentes sunt inter se æquales [illegible] ad physicam et entitativam perfectionem.

Probatur [illegible] inter individua ejusdem speciei si entitativa [illegible] sit [illegible] individua ejusdem speciei [illegible] entitativa sunt [illegible] speciei distincta. [illegible] sancte [illegible] Angeli [illegible] Thomæ [illegible] similibus ex una parte, [illegible] vero [illegible] ex alia quæ utique sunt animæ quidem [illegible] solida ratio admittendi differentiam [illegible] inter [illegible] rationales existentes ex nullo gravi fundamento evincitur [illegible] in perfectione entitativa, nam si [illegible] diversa operationum [illegible] nihil evincitur [illegible] primo quia [illegible] contra adversarios quod animæ [illegible] inter se [illegible] distinctæ; siquidem operationes [illegible] Thomæ [illegible] perfectiones [illegible] in statu [illegible] operationes [illegible] perfectiores [illegible] homo in statu [illegible] et tamen non [illegible] animæ [illegible] descendit ex dictis ergo sicut [illegible] habeat [illegible] operationes [illegible] meliores [illegible] Contibus vel ex simili [illegible] in majore perfectione [illegible] causa A vel causa B [illegible] causa A quam B [illegible] magis [illegible] attribuatur causæ B: at magna diversitas [illegible] ostensa est [illegible] perfectione [illegible] organorum et animorum [illegible]

in altera parte vero certior o magna perfectior instrumentorum organorum in hominibus vel etiam aliorum complexionum [illegible] [illegible] maior [illegible] in animabus [illegible] perfectio [illegible] et altera vero [illegible] diversitas perfectionum in operationibus humanis magis rationa[illegible] [illegible] organorum [illegible] [illegible] perfectiones [illegible] ergo [illegible] [illegible] operationis unde [illegible] inaequalitatem animarum, nulla est, igitur standum est [illegible].

Omnes tamen esset [illegible] omnes animae rationales sunt entitative eq. [illegible] sequeretur animam Christi [illegible] Judae [illegible] aliter perfectam sed hoc videtur dissonum pietati et omnino [illegible] Doctorum [illegible] Articulus [illegible] Anima [illegible] fuit perfectior [illegible] Judae. ergo [illegible] secundo Salomon ait [illegible] eram ingeniosus et sortitus animam bonam, ergo aliquae animae sunt intrinsece perfectiores aliis.

Respondeo ad primum sententiam nostram [illegible] rationi [illegible] ex fundamento [illegible] Paulus qui de Christo loquens dicit: unde debuit per omnia fratribus assimilari [illegible] [illegible] explicans [illegible] inquit tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. omnis [illegible] similitudo per omnia non fuit quoad moralia et supernaturalia [illegible] patet. [illegible] anima Christi [illegible] omnes animas non [illegible] [illegible] physica [illegible] quoad temperamentum ergo [illegible] aequalitatem entitativam animae. Nec refert quod [illegible] videatur magis [illegible] propter [illegible] Christi Domini, nam non debemus recedere a veritate [illegible] majoris pietatis aut devotionis unde inquit Job [illegible] Deus indiget vestro mendacio. Et [illegible] etiam [illegible] devotionem, nec enim semper [illegible] in Italia, unde ajebat non nemo quod [illegible] delictio et prohibitio interdum non transeat ultra [illegible] concesso antecedente, nego consequentiam una anima dicitur [illegible] melior altera [illegible] [illegible] adaequate distincta [illegible] et propter meliorem organorum dispositionem et propter perfectius corporis temperamentum.

QUÆSTIO V

De statu animæ separatæ.

Dispiciendum est cuiusmodi sit secretorum a corporibus
animorum status: at tam grande est, quod conciliare naturae lumine
de eo licet, ut totum pene negotium permittendum sit Theologis
his [illegible] ex revelatis divinitus principiis definire nobis
certum [illegible], resistunt. Nam licet quidem velut [illegible] quaerit
Dum ut [illegible], ne ut ex natura [illegible] inamur [illegible] contemplatione
cognoscimus, sic permanere animos arbitramur consensu
divinorum omnium: quae in sede maneant, qualesque sint
ratione discernendum est. Verum quantillum [illegible] est quod de
sede et qualitate, de caeteris ad animos pertinentes
spectantibus edocere nos ratio potest.

De sede quidem [illegible] animorum [illegible]
[illegible] videre licet Philosophorum (Virorum [illegible] ratione [illegible]
[illegible]) potissimam partem [illegible] habuisse [illegible] (coelum [illegible]
seu [illegible] habuere penitus [illegible] seu [illegible]
aethereorum [illegible] censuerint esse [illegible] levitatis, [illegible]
putarint ut [illegible] corpore [illegible], et [illegible]
[illegible] sui [illegible] (uro penetravit [illegible]
naturali sede [illegible], et sustentur [illegible]
quibus astra sustentantur et aluntur. Quamvis Beatorum [illegible]
[illegible] huiuscemodi tam campos [illegible]
collocavere, aut in Insulis fortunatis aut etiam super terris, ubi
[illegible] Coelum sit (quando ut ille [illegible]

Largior hic campos aether et lumine vestit
Purpureo [illegible] suum sua sydera norunt:)

[illegible] partem [illegible] superiorem, Coeloque ob
[illegible] ut apud Plutarchum est, aut [illegible] seu inerrantium
quam et supremam habuerunt sperat [illegible] in ea enim inquit Macrobius
Elisios campos esse puris animis deputatos antiquitas no-
bis intelligendum reliquit et Plato. Quicunque tandem sit
ille [illegible] beatae vitae destinatus, sive [illegible] incontinenti
sive in Insula Beatus vivat semper ibi constituunt fe-
licitatem &c. Adde [illegible] porro quod [illegible] solo naturae
lumine ducti beatas mentes seu animos degere in Coelo
[illegible] dixerint, cum et Scriptura sacra doceat aedificatam
nobis esse domum non manu factam aeternamque in Coelis et
manere nos in Coelis copiosam mercedem et parandos esse
[illegible] in Coelo ubi neque tinea, neque erugo demolitur.

Circa animos qui impuri excesserint illos destinguerunt
Inferos, seu regna subterranea, quae et geminae voluerunt

[illegible] eundem sive imum et tartarum vocatum in quem improborum impiorum scelestorumque animi ut poenas ibi aeternum pendant tamquam insanabiles et nulla purgatione emendabiles detruduntur. Alterum superiorem ac Acherusiam paludem dictum in quem amandentur animi illorum, qui levius peccarint, ut ibi purgentur et purgatione peracta in Elisios campos seu Coelum mittantur. Atque non solum vulgus hominum aut Poetae sed Philosophi quoque ista invexerunt. Socrates enim et Inferos ac veritatis geminas sedes pluries apud Platonem non modo attigit sed copiose etiam exposuit ut in Phaedone in Gorgia in Decimo de Republica. Ac ne putes illum rem totam habere quasi fabulam, ecce profitetur quidem posse dubitari se circa speciales cum suppliciorum tum purgationum circumstantias, at illas nihilominus aliasve eo genus esse admittendas. Sed in Gorgia inquit: haec fortitan recitata tibi ut fabula anilis videtur, atque recitata ideo contemnis, atqui non tamen quidem mirabile nihil foret ea contemnere, si quo modo perquirentes possemus hisce et meliora et veriora adinvenire. Nunc autem vides, cum vos tres sitis inquit Graecorum sapientissimi tu Polus et Gorgias non posse vos tamen ostendere [illegible]

Nec obstat, quod illi circa poenarum genera et circumstantias erraverint; satis esse debet quod sibi [illegible] consonanter agnoverint esse aliquos Inferos, et exigi in ysdem ab animis improborum aeternas poenas, quam a [illegible] purgatione indigentibus temporaneas. Quid vero quod etiam cum ex sacra fide animarum tortores habeantur Daemones non modo Poetae illos adumbrarunt alastoribus eumenidibusque, seu furiis sed Philosophi quoque iis quasi carnificibus, qui apud Platonem dicuntur homines feroces aspectu ignei seu horribiles. Ubi quod ille ait: istos rapere [illegible] [illegible] ejusque similes, et manibus, pedibus cervice religatis eos prosternere excarnificareque extra viam [illegible] aspalathi spinis laniare, indicando semper praetereuntibus qua ob causam talia patiantur, sicque traducantur ut demum conjiciantur in tartarum. Hic pene ipse dicens quod Beatus Cirillus Alexandrinus ait: etiamsi daemonas a eo ab angelis sanctis destitutas invadere ipsam crudeliter ferventes in terram tenebrosam et caliginosam et infimas Infernorum carcerum partes in Erebum eum totam praecipitem dejicere.

Porro nos fugit, quomodo anima separata vel sentiat vel intelligat tamen certum est eam a corpore sejunctam existere [illegible] veritas ipsa, atque eosdem cursus constantissime servare [illegible] paribus inter se motibus nemo ambigit. Et quamvis [illegible] machinis mille conversiones perficiantur explicare non possimus sic animam a corpore sejunctam subsistere, sentire et intelligere non dubitamus, tametsi explicatu sit difficile quomodo sentiat, intelligat et moveatur. Neque enim cogitatione complectimur qualis sit animus in ipso corpore, [illegible] Cicero natura animi [illegible] multo difficilior [illegible] cogitatio multoque obscurior, qualis animus in corpore sit, tamquam alienae domi, quam qualis cum exierit, et in liberum caelum, quasi in domum suam venerit. Nemo non videt nos sincerius verum naturam percipere quo magis a corpore sevocamus animum et [illegible] Quid ergo futurum est cum ex tenebroso carcere emissus fuerit? an nihil percipiet, nihil intelliget?

Conclusio: anima separata et se ipsam et alia multa intelligit.
Probatur quamvis [illegible] tanto animus percipiet, sed anima [illegible] ut ita dicam [illegible] imagine indigeat ut eo ipsam percipiat. Non enim animus imaginem [illegible] objectum quod [illegible] mens in corpore [illegible] non sese [illegible] et distracta cogitatione [illegible] tamen sit sibi ipsi intime praesens [illegible] phantasmate se utcumque intelligit [illegible] Tametsi corporis consuetudine abrepta [illegible] in sese aciem dirigit, sed ubi soluta est a corpore [illegible] functionibus in diversa nitentibus distrahitur [illegible] sibi ipsi est notissima.

Notitia animi quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veritas [illegible] [illegible] [illegible] a corpore sejuncta

non [illegible].

Quod si [illegible] separata [illegible] habet [illegible] intelligat [illegible] velut [illegible] in [illegible] sensus [illegible] corporum [illegible] determinatur. [illegible] velut [illegible] universa [illegible] conveniant [illegible] sensus [illegible] colores [illegible] sonos [illegible] omnia [illegible] serie cons[illegible] separata [illegible] conseq[illegible]untur velut in [illegible] et [illegible] conspiciant [illegible] rebus [illegible] ordine interrogatur [illegible] mens [illegible] contextu demonstrationis per se in [illegible] perspiciat, sive in [illegible] lumine vel in ideis [illegible]. Sive [illegible] conservet ut phantasia [illegible] per sensus [illegible] retinet. Sive in angelorum [illegible] translata [illegible] naturae hauriat imagines [illegible] mentem corporis vinculis solutam [illegible] multa intelligere.

Diluuntur Objectiones.

Exam[illegible] magno stu[illegible] dio [illegible] argumenta [illegible] nuda [illegible] existere separatam [illegible] argumenta undique [illegible] adversus animorum immortalitatem et im[illegible]

armasset, ut sublato omni metu totos se [illegible] cedant atque ab illo sempiterno terrore se liberarent [illegible] humanam vitam ut loquitur Lucretius turbat a imo

Opponit [illegible]: animam separatam manere [illegible] nihil stante phantasmate posse intelligere. non [illegible] percipiet quoniam imagines non [illegible] neque cum [illegible] a corpore pati quidquam potest; [illegible] mentes separatas vel Angelos cognoscet [illegible] cum [illegible] imagines Angelus [illegible], aut qua species rem invisibilem exhibeat?

Respondeo [illegible] ijs Philosophis quaerendum fore quomodo [illegible] separata alia a se intelligat cum ab ijs expositum fuerit quomodo in hoc statu et se ipsam et aliam cognoscat. Quae nobis hac de re in qua pene Philosophiae summa consistit visa sunt probabiliora ut se dedit occasio [illegible] nonnulla etiam in futuris Disputationibus dicemus. [illegible] pervulgato argumento respondet Vir doctissimus mentem nostram, [illegible] ab alio informari [illegible] duobus generibus nobis informata cognoscere, nimirum a Deo, et a corpore, cujus [illegible] forma: cogitationes posterioris generis pendent a phantasmatis, at cogitationes prioris generis tanto sunt perfectiores quanto mens [illegible] ipso corporis commercio liberior

S[illegible] [illegible] inquit Pomponatius, qui fieri possit ut [illegible] separata a corpore intelligat, aut alterius cogitationes possit [illegible]. quibus cum signis sua sibi mutuo cogitata [illegible] communicare?

Re[illegible] eam difficultatem in utroque statu animae sive [illegible] corpore conjunctae sive ab eo separatae esse communem. Nam vicissim ab eo, qui haec objicit [illegible] requirere quo modo fiat ut verberatus aer a pulmonibus cum impetu [illegible] et certa ratione in oris cavitate formatus dum aures [illegible] Cerebrum aut spiritus afficit statim alterius mentes sic cieat ut mentis meae cogitationem assequatur. [illegible] objicit non videt, quam aut vox incognita aut confusa ut [illegible] accidit qui linguam ipsam non intelligunt: sed ubi vox significat [illegible], tum qui audit loquentis mentem ijs velut involucris [illegible] consequitur. Tolle ergo signa quae nulla ope non [illegible]

nec anima corpore conjuncto nihil aliud requirit ad cogitationes al-
terius perceptione quam [illegible] rationem [illegible]
[illegible]. Hac enim voluntas [illegible]
[illegible] verberatum [illegible]
[illegible] sonitum nominamus.

Respondeo [illegible]
[illegible] vel animus [illegible]
[illegible]
[illegible]. Nam ut usu quidem videtur, motus ab uno corpore in aliud
non transfertur sed [illegible]
[illegible]
[illegible] motu [illegible]
ratione [illegible] cum [illegible]
vult alteri suas cogitationes aperire, minus voluntaris oc-
casione [illegible] ut anima eam cogitationem [illegible]
[illegible]
[illegible] quodita [illegible]
[illegible] hoc statu [illegible] videtur notes [illegible]
non enim sumus sufficientes ex nobis tanquam ex nobis aliquid
cogitare ut ait Apostolus [illegible] nobis esse possunt per-
ceptiones, quae citra Dei operationem; quamvis ut saepe diximus
determinatio aut usus voluntatis in nostra [illegible]
relinquitur. Verum utcumque [illegible] id unum constat quod si
communis lucis, quae illuminat omnes hominem [illegible]
[illegible] magis inseparata ad statuendum videatur. [illegible]
[illegible] quae [illegible] commodius
forsitam de illustratione supernaturali intelligi possunt [illegible]
ut Deus sit fons et origo perceptionum quod [illegible]
nobis contulerit, vel gratia miris modis licet incognitis nos
[illegible] mens res aeternas et spirituales contemplatur; ut
solari [illegible] reliqua conspicimus et multo id magis
ut Sol ipse inspiciatur ut Plotinus diserte explicat: cum tam
causa cognitionis nostrae [illegible] ac praecipue quando anima
e separata a corpore non alia [illegible]
natura aut vis percipiendi ab auctore naturae conc[illegible].

Sed inquiunt unde in anima separata perceptiones

comeatunt: non agit idea ...

actio voluntatis propensio in hoc vel illud bonum. cum animus ...

... et tum occasione motuum qui fiunt in organis variæ in nobis oriuntur perceptiones, ut materia esse ... est addita ... separatur, quæ causa ... eo ideas aut perceptiones ... non enim ea ... ita ... non in se rerum ... imagines intuetur.

R... sit agere sed pati tantummodo et aliunde informari arbitremur. ... mens actuosa, sive ut voluntas sive ut intellectus consideratur. Fatentur quidem omnes animum agere ... vult ... amat ... sese ... quam illud intellexit ... cum ... se ipsum modificat et se in varias propensiones ... quidni ergo et varias perceptiones ... determinare ... voluntati exhibeat. Hanc igitur vim ... ut novas perceptiones sibi ipsi largiatur. Ante non ... non percipiebat, iubet voluntas ut percipiat, ergo ... habet vim ut novas perceptiones sibi tribuat. ergo ... est quædam actio cumque animus cognoscit se ipsum modificat ut cum vult aut eligit.

Neque ... obstat quod omnes perceptiones nostræ a prima causa ... Primo quod vim ... concesserit. Secundo motio ipsius animi entis infiniti et in universum spectatis ab auctore naturæ impressa ... Tertio notiones ... simplices ut motus temporis ... et relationes inter eas simpliciores ex quibus axiomata efficimus ... veritatem ... contuemur: ... inquam ideæ, aut perceptiones a Deo ipso manare possunt quomodocunque demum modo ideas habeamus Deo referimus acceptas quod mille modis plane incognitis vitæ nostræ momenta sic disponat ut infinita pæne percipiamus quæ cognitionem effugerent nostram si providentia sua ...

disposuisset. Sed tamen non dabo perceptiones nostras et eas maxime quas ratiocinio consequimur per notiones scientificas vel tales, cujusmodi sunt conclusiones scientiarum [illegible] demonstratione aquisitae, [illegible] non [illegible] aut non se actuosa cum percipit

QUÆSTIO VI

De anima rationali respective ad corpus.

[illegible] anima secundum [illegible] eandem secundum [illegible] [illegible] munus quod est constituere hominem gradum rationis. [illegible] [illegible] titulus [illegible] [illegible] in specie, videtur [illegible] ad physicam cujus est agere de corpore; verum [illegible] nec enim agere de anima spirituali respective ad corpus [illegible] de [illegible] corpore. [illegible] Caeteris [illegible] [illegible] [illegible] examinandae placet illas praeferre de anima an [illegible] vera forma corporis vel principium pure asistens corpori quasi auriga curruli vel intelligentia [illegible], [illegible]

CAPUT I

Utrum anima rationalis sit vera corporis forma.

Succedit difficultas, qui sic [illegible] [illegible] res incorporea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forma informans [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] res [illegible] [illegible] [illegible] connectiantur; eccumdem in corpore [illegible] [illegible] dat rem incorpoream.

Videtur natura author triplici naturarum genere [illegible] [illegible] [illegible] incorporeum [illegible] intelligentium, alterum pure corporeum sive corporum et tertium ex corporeo incorporeoque constantium [illegible] hominum, idque [illegible] naturae genus tanto ac tam perfecto operi deesse videretur. Quare et eam esse voluisse rationalis animae conditionem ut suapte natura destinationem inclinationemque haberet ad corpus et corporis [illegible] [illegible] complementum vera corporis forma efficeretur.

Conclusio anima rationalis est vera forma substantialis corporis organici. Probatur id quo primo quid [illegible] vivit et operatur est ejus forma atqui anima est id quo primo vivimus

et intelligimus, ergo & sum anima unumquodque sortitur speciem per suam formam atqui homo sortitur per animam intellectivam ergo &c.

Deinde certum est quod non proprie vivit et intelligit si anima intellectiva non esset forma hominis, sed tantum extrinsecus assisteret, sicut nauta assistit navi eamque movet et regit; non enim viveret nec intelligeret sicut navis neque vivit nec intelligit etiamsi nauta vivat et ratiocinetur.

Confirmatur quia Christus est ex anima rationali et humana carne compositus ut dicitur in Symbolo S. Athanasio vulgo adscripto in cap. Firmiter de summa Trinitate: sed caro informatur per animam sicut materia per formam ergo anima est forma informans corporis et consequenter compositum humanum. Tum in Clementina unica de summa Trinitate. Clemens Quintus in concilio Viennensi doctrinam omnem seu positionem temere asserentem aut vertentem in dubium quod substantia animae rationalis seu intellectivae vere ac per se humani corporis non sit forma velut erroneam ac veritati catholicae inimicam sacro approbante Concilio reprobat: definitque quod quisquis deinceps asserere defendere seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per se et essentialiter tamquam haereticus sit censendus.

Nec valet opponere primo: quod ideo intelligentiae Coelorum motrices non sunt eorum actus informativus quia sunt substantiae spirituales. Sed etiam anima nostra est spiritualis: ergo &c. Secundo: accidens spirituale nequit uniri materiae corporeae tamquam suo subjecto: ergo neque substantia spiritualis uniri poterit eidem materiae. Tertio: quia anima informaret in ratione rationalis et intellectivi. Sed hoc dici non potest ergo &c. Maior constat tum quia homo per animam est formalissime rationalis tum quia homo specifice differt a reliquis compositis physicis per praedicatum rationalis et intellectivi. Minor vero probatur: anima rationalis non denominat materiam rationalem aut intellectivam: ergo eam non informat, ut principium discurrendi vel ut principium intelligendi.

Respondeo ad primum negando causalem maioris. Vera namque causalis est: una intelligentia ita sunt Substantia ... completae ut non ordinentur ad corpora coelestia seu ad aliam essentiam tamquam constitutivum essentiale. Ad 2dum dispantas esse potest quod omne accidens ita dependeat suapte natura a subjecto: quandoquidem de illius natura est inhaerentia, quod autem quod suapte natura pendet a subjecto corporeo habet intrinsecum ordinem et connexionem physicam ad quantitatem adeoque non est spirituale sed corporeum. E contra anima rationalis non ita conneititur cum subjecto corpore a se informando, ut nequeat naturaliter existere cum sit ab eo ... ergo non decidit a dignitate entis spiritualis. Ad tertium concessa maiore ... probationem minoris concedo antecedens et nego consequentiam: ... ut sit simpliciter verum quod anima rationalis informet corpus organicum ... formalitatem rationalis et intellectivitatis, est quod ipsa anima denominet rationale et intellectivum ... compositum humanum cuius est essentiale constitutivum.

CAPUT II

An anima rationalis sit forma partium organicarum.

Hac super re dissident authores. Nam primo volunt nonnulli animam esse unitam uni duntaxat parti corporis organici. Sic aliqui volunt per animam rationalem animari solum cor, aliqui solum cerebrum, alii cum Cartesio partem Cerebri duntaxat in qua tamquam in solio sedens resideat ut inde ... dictis reliquis partibus absque eo quod ipsa actus sit earum membrorum, ratio horum Philosophorum est quia ex una parte nulla ... evincitur necessitas quod anima esse debeat in omnibus partibus seu membris: ex altera parte nimis difficile est concipere quomodo anima indivisibilis sit tota in singulis corporis partibus et simul minus connaturale est imo absurdum videtur collocare illam in pedibus, brachiis &c: e contra rationi conforme videtur statuere ibi sedem in parte aliqua praecipua, haec autem pars praecipua, iuxta aliquos est cor, iuxta alios cerebrum.

Alii volunt per animam rationalem animari omnes

prorsus et solas partes organicas. Fundamentum ehis est quia ubi est actu organizatio ad exercendum actum vitalem consequens est ibidem esse formam viventis. sed in homine non est alia forma viventis nisi anima rationalis ergo anima rationalis animat omnes partes organicas. Solas etiam quia ubi non est organizatio ibi non est dispositio seu subjectum aptum ad animam rationalem non enim est corpus organicum cuius anima rationalis non est forma sed ubi non est dispositio ad animam, seu corpus organicum ibi non est anima tamquam forma ergo anima rationalis informat solas partes organicas. Licet enim in capillis et unguibus esse sentiatur nequaquam appareat certa quaedam organizatio non deest qui in his admittant animam. ... [illegible] ... ipsos se habere sicut folia in arboribus; sed haec in arboribus animantur anima vegetante ergo et ista in hominibus animentur ab anima hominis. Res difficilis creditu nisi moderationem admittat ... quod animet ipsos quo ad partem unitam carni. Alii plures ... praeter partes omnes organicas volunt ab anima informari etiam partes quasdam ex inorganicis et praesertim sanguinem, quibus favere videtur scriptura ... [illegible] ... anima in sanguine est: qui textus varias habere ... interpretationes et praesertim quod anima dependeat a sanguine tamquam ab aliquo requisito ad informationem corporis. Fundamentum negantis partes ... animari est quia in ipsis nulla apparet operatio vitalis, nec ... organum ad tales operationes, ubi vero deficit et organum et operatio vitalis deest et anima.

Conclusio anima rationalis actuat, ex modo formae, seu informat proxime [illegible] omnes partes organicas saltem praecipuas. praesertim si supponatur quod ipsa sit simul vegetativa sensitiva de quo in proximis futuris quaestionibus. Fundamentum conclusionis est ... quia communiter Theologi et Philosophi sentiunt animam rationalem reperiri in omnibus partibus organicis saltem praecipuis a quibus non est recedendum nisi ob urgens motivum quod in praesenti non datur; tum quia anima est forma corporis organici ex conclusione antecedenti, sed hoc non videtur salvari posse nisi informet partes organicas saltem praecipuas ergo ... Tertium argumentum si supponatur quod anima rationalis sit simul vegetativa et sensitiva cum enim operationes animae vegetativae et sensitivae exerceantur in omnibus partibus organicis consequenter etiam est ibi adesse principium earundem operationum.

CAPUT III

[illegible]

[illegible]

Cum anima humana non ratiocinans modo ac intelligens sit, [illegible] ad animas brutorum [illegible] sentiens, quod ea cum brutorum animabus conveniat et esse corporea [illegible] a Parentibus [illegible] videatur. [illegible] sunt generales [illegible]

Verum est satis [illegible] dicendum animam humanam esse [illegible] simplicem ipsamque incorpoream; sed quae [illegible] facultates obtineat inorganicas [illegible] quae ad agendum corporeis organis non egent ut intelligendi ac volendi [illegible] organicas seu corporeis indigentes [illegible] sunt facultates nutriendi, generandi, sentiendi [illegible] membra movendi. [illegible] suo facultatum [illegible] creata a Deo, infunditur in corpus, [illegible] generationis initio [illegible] non [illegible] sed [illegible] post diebus [illegible] in embryone ~~[illegible]~~ organa distincta [illegible] quae [illegible] requiruntur quia ante id tempus et nutritio et incrementum, et elaborationem illam organorum [illegible] alii sunt qui [illegible] ea omnia volunt [illegible] anima non [illegible] intellectiva seu rationali, ~~ut~~ [illegible] sit, sed [illegible] matris [illegible] in Embrionem [illegible] umbilico quod [illegible] quod alijs lubet sit embrionis propria, ac ipsa quidem initio vegetativa, deinde vero sensitiva utraque [illegible] a Parentibus virtute [illegible] indita, utraque brevi [illegible]. Scilicet volunt vegetativam ad exortum sensitivae [illegible] et corrumpi, sensitivam deinceps suo [illegible] officio fungi: [illegible] autem quoque postea, sive interire sensitivam dum rationalis advenit ipsamque rationalem deinceps praestare non modo [illegible] sed etiam quidquid muneris ad vegetandum et sentiendum [illegible]. Praeterea autem [illegible] videri ut vitam plantae intelligamus de tempore toto intra uterum, in quo homo non [illegible] sed

umbilico quasi radice alimentum ducit, et vitam talis de- nimis a Nativitate mensibus in quibus nondum erat orientur.

Alter modus est etiam quorum statuentium animam humanam non simplicem esse sed gradatim eius compositam et constantem ex parte quasi duplici, una nempe irrationali et corporea, alia rationali atque incorporea; verum non fuerit ceteroquin omnium probandae explicationes nam primum quidem quod attinet ad Ethnicos philosophos ac ut nihil dicam de ys, qui ipsam quoque animam bimembrem hoc e rationalem et irrationalem statuentes, ita ut veteris partis rationalem irrationali sublimiorem ut esse et tamen adhuc corpoream ... modo fuere Democritus et Epicurus, qui animam plurimum rationalem in pectore, irrationalem in reliquo corpore universo constituerunt, ecce Pitagoras et Plato rationalem quoque et irrationalem apud eundem distinguentes ac rationali constituta in capite et irrationali vero partim in ... partim in corde attribuere quidem rationali naturam incorpoream ... derivarunt ex generali anima Mundi, ac ... non informantem sed assistentem solummodo et unicam a summo Deo genitam ... censuerint ... demandasse Deus minoribus ... creandae curam. Ex Arabibus Averroes ita ... praeter intelligentias coelorum motrices ... intimam unam caducis rebus praesidentem et ita ... assistentem hominibus ut eum ... habeat aliunde a Superis quidem praecipue, a Sole vero et Parentibus instrumentarie vegetativam ac sensitivam seu irrationalem ac mortalem partem atque ... intelligentia adveniat ipsi parti extrinsecus et pars rationalis ... immortalis fiat et non multiplicata quidem pro multitudine hominum sed una omnibus sufficiens. Avicenna autem ... ut esse voluerit intelligentiam supernam unam ... hoc est datricem formarum ... partem irrationalem intercedente vi generantis ut instrumento producere et sola deinde rationalem, eamque a materiae commercio absolutam creare et in corpus irrationale ... informando infundere

Deinde quod ad eos spectat qui Christianę professioni nomen
dederunt notū est errorem fuisse Manicheorū eē aiā humana
ita ex duabus compositam ut altera rationis [illegible] manda-
ta ortū habeat a quodam malorū Auctore, altera a [illegible]
[illegible] Dei particula ab ipso bonorū auctore
originem ducat. [illegible] tamen fuit primo damnata [illegible] generali
octavo concilio quam damnata de integro [illegible] nostri orbis fuit quae
partim Platonicis partim Averroistis favens statuunt aām
rationalem et intellectivā non eē formā corporis verè ac per se
informantē aut vero conditione cuiusdam singularis [illegible]
[illegible]. Quare admittunt solū potes [illegible] vestat [illegible]:
[illegible] aām humanā communitā eē [illegible] duplici [illegible] nimirū
[illegible] irrationale quae vegetativam et sensitivā complectitur
corporea [illegible] a Parentibus ortū habeat [illegible] medio
[illegible] jungendo, rationalis [illegible] corpore [illegible] ipsa ratio-
nali seu intellectiva [illegible] incorporea a Deo creatur ac
[illegible] atque ut verá forma corpori [illegible]
irrationali. Talem [illegible] defenderunt non [illegible] ex
Theologis Scholasticis [illegible] Catolici [illegible], quos inter me-
[illegible], Fortinius [illegible] opere speciali de ortu animę
humanę inscripto prę coeteris vero [illegible] preclarissimus
Petrus Gassendus

Conclusio sententia Peripatetica de eo quod rationalis
[illegible] omni vegetativa et sensitiva adeout excludat [illegible]
tam aām sensitivam aut vegetativam a [illegible] corpore organico
humano est satis probabilis.

Probatur conclusio. ex dictis liquet aām rationalem
eē hominis formam cui omnes vires subiciuntur, [illegible] ad
ad agendū applicat et unā eē hominis non multiplex tribuit,
ac [illegible] deest quominus omnia formę substantialis obeat munera:
Sed si plures essent [illegible] in eodem homine neque [illegible] aut sedibus
[illegible] non [illegible], sed multiplex esse hominis, ac nulla
[illegible] ratio, cur unius operatio [illegible] intensior alterius
functiones impediret: cum unaquaeque quod [illegible] esset pro-
[illegible] ageret [illegible] diversa prorsus essent earū functionū

principia neque etiam facultatum omnium subordinatio, ac ulla possit explicari. nam diversae functiones ad distincta principia referrentur: ergo non multiplex sed una est et simplex hominis anima.

Confirmatur si propter diversitatem operationum diversae quoque animae statui debent, hae facultates sunt animae quae sensus sunt inter se distincti. ergo licet sensus et rationis functiones plurimum inter se distent nihil propterea necesse est earum actionum principia scernere et sentientem animam ab intellectuali sejungere.

His et scripturae suffragantur. Nam Genesi 2 dicitur quando Deus formavit hominem dicitur inspirasse in faciem ejus spiraculum vitae non autem spiracula, quamvis ut intelligeremus eam licet unam in essentia habere virtutes multiplices. in hebraico legitur spiraculum vitarum. Cum ergo per unum spiraculum factus sit homo in animam viventem seu anima vivens nec dubium esse potest quin per illud ipsum factus sit homo consequens est eamdem esse animam per quam est anima! et per quam est homo. Illud porro spiraculum vitae esse animam humanam tradit Thomas doctorum Augustinus: quae dicitur spiraculum vitae seu visibile aut vivificans, quia per eam homo vivit ac spirat. licet enim Deus inspiravit non quasi faucibus sufflaverit vel de substantia sua quidpiam emiserit sicut hoc perverse intellexerunt Gnostici et post eos manichei ajentes animam esse substantiae divinae partem. sed Augustinus exponente lib. 7 de Genesi cap. 123 quia spiritus seu flatus hoc est animam fecit in homine nam spirare est spiritum, seu animam quae spiritus est, facere: inspiravit autem in faciem non quod anima solum sit in facie cum dubium esse non possit quin anima sit in toto corpore sed partim quia in facie magis vigent sensus tum interiores, tum exteriores, ibique manifestantur animae affectiones partim quia facies humana naturaliter sursum spectans signum est animae non qualiscumque sed rationalis, quae ad superna tendere debet.

Nec ignoramus aquilam et Simacum pro in faciem vertisse in nares eo quod in naribus vigeat respiratio sed quae est signum animae, sed melius septuaginta vertunt in

tandem Accedit quod cum mathei decimo dicitur a Christo, nolite eos timere, qui occidunt corpus animam autem non possunt occidere. Satis significat non esse in homine aliquam animam quæ occidi possit: si autem præter rationalem essent aliæ vegetativa et sensitiva quæ sunt corruptibiles aliqua foret anima hominis quæ occidi posset. Hinc in Clementina unica de summa Trinitate ubi Christus dicitur assumsisse partes nostræ naturæ sic hoc explicatur: humanum videlicet corpus passibile et animam intellectivam seu rationalem ipsum corpus vere per se et essentialiter informantem. Ex quo satis colligitur Pontificem cum Viennensi Concilio non aliam agnovisse animam in homine quam rationalem.

Denique in Sinodo octava generaliter anathematizati sunt omnes cum Photio credentes duas in uno corpore esse animas quemadmodum refert Baronius tomo 10 ad annum 869 et patet ex ipsius Synodi actis

Sed dices ad Galatas 5.to: caro dicitur concupiscere adversus spiritum et spiritus adversus carnem: ergo sibi dicunt duæ animæ neque enim caro concupiscit sine anima neque una anima concupiscit contra se ipsam ergo &. Confirmatur primo: ad Thessalonicens. quinto spiritus et anima ponuntur tamquam duo distincta in his verbis: ut ad integer spiritus vester et anima et corpus, ergo præter spiritum seu animam rationalem alia est in homine anima sensitiva unde Danielis 3tio similiter ut distincta numerantur: benedicite spiritus et animæ justorum Domino.

Respondeo nego consequentiam, quoniam una eademque anima rationalis secundum diversas operationes considerata dicitur concupiscere et contra spiritum et carnem in quantum enim est carnalis seu ad carnalia et vitiosa proclivis concupiscit contra spiritum hoc ea quæ sunt contra rectam rationem. in quantum vero dicitur spiritu, seu recta ratione per auxilium gratiæ directa concupiscit contra carnem hoc est adversus carnis desideria. Aut Est quod eodem ferme redit sensus sic: homo secundum quod est peccato vitiatus vel homo ipse vitiatus desiderat ea quæ rationi adversantur: Idem autem homo secundum quod sequitur ductum rationis desiderat ea

quæ concupiscentiæ carnalibusque desideriis contraria sunt. Quamquam ex contextu probabile admodum sit per spiritum ibi Spiritum Sanctum intelligi qui sancta desideria carni contraria in nobis excitat. De eodem enim spiritu videtur Augustinus loqui cum ait quod Spiritus concupiscit adversus carnem, et cum subiungit: quod si spiritu ducimini &c. et paulo post: fructus autem spiritus est caritas &c. ubi de S. Spiritu loquitur. Per carnem vero concupiscentia carnalis recte intelligitur non ea tantum quæ ad peccata naturæ sollicitant sed generaliter quæ est ex primo peccato et ad quævis prava desideria excitat.

Ad confirmationem respondeo etiam negando consequentiam quia per spiritum in primo ad Tessalonicenses 5.to pars animæ rationalis superior intelligitur et per animam pars eiusdem animæ inferior seu sensitiva quæ formaliter animat et animal constituit. Idemque judicium est de verbis Danielis 3.tio de quibus ita scribit in Danielem Dionisius Cartusianus: Spiritus et anima hoc loco eamdem animam rationalem essentialiter significant: quæ anima dicitur in quantum animat et informat corpus: spiritus ob suam simplicitatem et in quantum contemplatur coelestia.

Opponres tertio: ubi sunt operationes omnino diversæ ibi sunt distincta principia et formæ diversæ. Sed vivere sentire intelligere sunt operationes omnino diversæ quæ in homine etiam ... distinctæ sunt, nam ossa vivunt et vegetantur non sentiunt tamen oculus videt non intelligit, ergo alia est ossis alia oculi alia hominis ipsius forma vel anima.

Respondeo distinguendo maiorem: diversæ operationes diversa habent principia virtualiter distincta concedo realiter distincta nego. Alioquin infinitæ in eodem homine essent animæ. Sed anima rationalis non est in ossibus aut oculis, quoad operationes concedo, quoad substantiam nego.

Instant: anima sentiens aut vegetatrix est mortalis et corruptibilis non item anima rationalis ergo non est una eademque anima cum idem simul esse mortale et immortale non possit.

Respondeo distinguendo antecedens: anima sentiens est

corruptibilis cum sola e ut in brutis concedo cum autem est
est intellectualis nego tum etiã e immortalis non ex se ipsa, sed
ex mente.

Opponens 2do si una sit &c sequeretur aiam hominis
esse vegetativam et sensitivam etiam dum est a corpore separata
hoc non videtur posse dici: ergo

Respondeo quod aia separata a corpore non sit prox:
ime vegetativa et sensitiva sed solum remote; deficit enim
in statu illo spirituale principium vegetationis et sensa-
tionis quoniam deficiunt organa non tamen deficit ipsa
remota virtus vegetandi et sentiendi identificata cum ipsa
aia. Quod si dicas superfluam fore et otiosam potentiam
vegetativam post diem resurrectionis eo quod non vegeta-
buntur amplius corpora respondeat Ptholomeus te non
debere esse sollicitum de hoc. Quod quod illud otiosum non sit sed
quiescat in absoluto negotio

Ista Peripatetica sane sententia ut diceret aiam
seu animam sentiendi identificari cum rationali contra Phi:
losophos illos inter quos Purcotius ut illi aiunt distinguentes
gradus corporeos ab incorporeis docens aiam tamquam a gradu
corporeo realiter distingui a rationali tamquam a gradu
metaphysico s. intuali. et volunt aiam consurgere ex
corpore organico tamquam ex materia et ex spiritibus aialibus
tamquam ex forma per modum aie sensitive vel ex alia entitate
quae sit aia sensitiva. Haec sententia tamen Peripatetica aia
considerari posset vel prout e vis sensitiva identificata anime
rationali; et hoc aia non distinguitur realiter a rationali.
Vel vero considerari potest aia prout est corpus organicum
cum spiritibus aialibus per quos redditur habile ad sen:
tiendi functiones obeundas et hoc aia est utique realiter
distincta a rationali. Vel prout consurgit ex [illegible] sensi-
tivo tum ex corpore organico et spiritibus aialibus et tunc
aia distinguitur realiter sed inadequate a rationali. Et quia
ideo non consurgit utrumque ex materia et ex aia sed ex materia
organizata inde est quod quidam volunt quod aia immer:
tatur in definitione hominis sit aia consurgens etiam ex
corpore organico.

Quae cum ita se habeant non ita nobis improbanda sen-
tentia illa altera Gassendi videlicet videatur temeraria ut Celebrio
viro coeterisque viris celebri visum est. At profecto absque ulla nota
defendi posse facile adducimur ut credamus.

Nam quocunque tempore Deus creet atque infundat
rationalem animam intelligere possumus ipsam in vi genitali
et embrione irrationalem sive sensitivam a Parentibus ge-
neratam cui illam uniat. Nonne cum visibilia sensibilia fuit in-
telligendum est residuam solum fuisse cum materia illa, portionem
animae irrationalis Parentis (intellectiva enim sive rationalis
indivisa est.) utique demum rationalem recens creatam per-
inde uniri, ac rationalis Parentis unierat tum sensitiva
toti ejusdem Parentis unita.

Quomodo autem dicunt sensitivam solum non excludunt
sane facultates vegetabiles veluti altricem auctricem et gene-
ratricem sed faciunt ut insinuent non esse in virtute ge-
nerantis embrione aut homine nato duas distinctas ani-
mas unam vegetantem alteram sentientem, quippe cum
videantur esse unica eaque praedita facultate generali
duplici etiam nomine quidem denominata sensitiva cum
vegetativa alicunde vocetur ob facultates iis similes, quae
etiam in plantis sunt et speciales tamen seu propria
quatenus sunt tales animae sentientes. Certe et licet facere
nutriatur vegetetur quae priusquam sentiat videtur tamen
unica atque eadem esse sensitiva anima quae tunc eas solum
exercuit, quia solum exiguntur functiones; ac postea etiam
cum organa elaboratiora sunt factaque magis idonea alias.

Utcunque sit animam humanam compositam esse ex par-
tibus duabus una rationali alia sensitiva videtur imprimis
optime congruere cum eo quod Theologi distinguunt in anima
nostra partem duplicem unam superiorem aliam inferiorem
distinctionemque specialiter probant ex loco illo Apostoli: video
aliam legem &c. Scilicet cum una res simplex adversari ipsi
nequeat arguitur ex pugna, quae inter sensum et mentem seu
mentem ac sensum seu sensitivam ac rationalem animas esse inter
se diversas. Quod enim dicunt ejusdem rationalis immaterialis
simplicissimaeque animae esse posse duas facultates inter se mutuo
oppositas dicant Peripatetici oportet cur non possit in eadem
&c.

ignis simplici substantia duae facultates oppositae esse calor scilicet et frigus. Tum aliorum ut in corpore mixto qualitates oppositas inesse posse concedimus ita in anima humana oppositas convenire licet, si composita admittatur. Certe Plato et alii ex Ethnicis Philosophis qui asseruere compositam argumento habuere eamdem repugnantiam, eamdemque rationem (quod nihil sibi ipsi adversari valeat). Eoque magis hujus sententiae Authores deturbantur, idem argumentum usurpari jam ab aliquibus ad probandum simplicitatem unitatemve animae quasi non sit planius esse duas res quarum una agat in aliam quam unam rem simplicem sibimetipsi adversantem.

An ne autem inquiunt est alibi incongruum ponere duas in homine animas, cum [illegible] conveniunt [illegible] [illegible] verum nobis esse incongruum [illegible] super functiones ac sententias quas omnes habet homo [illegible] cum [illegible] coeteris, quaeque est congruum dici per communem animam, sint etiam [illegible] functiones [illegible] intelligentes [illegible] [illegible] dici ab anima omnino diversa. Nam quod animalibus brutis [illegible] virtute continere [illegible] planeque [illegible] [illegible] superiores obire, non videtur quadrare posse in [illegible] quae [illegible] est diversa toto genere (incorporea nempe et immortalis) et quidquid ad brutis plantae quod aequali [illegible] possunt corrumpi et mori.

At inquies: nonne semper loquimur de humana anima tamquam una?

Respondeo id verum, sed videlicet de nomine: loquimur tamquam de uno subjecto ut homo ex unione animae cum corpore unum quid evadit, ita humana anima ex unione rationalis ac sensitivae evadit una. Hinc designantes animam humanam solemus plerumque rationalem dicere mentione nulla sensitivae; id solum fit quatenus vulgo a notiore parte fit denominatio. Cum et viceversa designantes rationalem solam dicere soleamus animam humanam aut simpliciter etiam animam quod hoc nomine, eamque sit propria et specialiter [illegible]. Sic ut hoc in sententia [illegible] intelligendum quod ait Dominus, nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; rationalem [illegible] solam [illegible]. Nam

sentiens alioquin et indiscreta a corpore per mutilationem interit e[...] dum homo interficitur et desinit corpus animari.

Urgebis non fore hominem unum per se, sed duo nam duae aeque unde et duae formae.

Hoc argumentum apud Peripateticos magno est in pretio at Saulinus respondent. Homo, ajunt, qui tanta partium varietate constat unum esse non desinit, quatenus illae partes sunt inter se uniter aptae ut loquitur Lucretius, ea constans homo specialiter ex corpore et anima unum per se est, quatenus corpus ut potentia animam se habet ut actus, se mavis quatenus unum excipiat animam ut excipiatur cohaereatque erit profecto idem et in alio casu, quatenus sensitiva erit potentia excipiens et rationalis ut actus exceptus ac ita cohaerens ut compositum ex utraque fiat deinceps idoneus actus, qui recipiatur in corpore et sit per se unum cum ipso constituat. Quamquam et vulgares satis est ut quisque nostrum duo dicatur homo, homo interior et homo exterior seu homo spirit. alis, et homo animalis utique ob duas partes animae ut [...] Judaeus qui has etiam ita distinguit ex Scriptura sensu ut velit aliud esse sanguinem aliam spiritum: non qui sit aer motus inquit, sed caracter quidam divinae potentiae quem nomine proprio Moses vocat imaginem significans archetypum quidem rationalis naturae esse Deum imaginem vero et hominem, non sane illud geminae naturae animal [...] in anima praestantissimum quod mens et ratio [...]

Instabis praeterea: materia non est [...] formarum capax, ergo neque [...]

Respondeo distinguendo antecedens materia non est capax [...] formarum quarum non se habeat ut dispositio ad aliam concedo, quarum una se habeat ut [...] nego antecedens et sub data distinctione concedo [...] Hoc nempe sensu vulgo concedunt [...] formas [...] coelerarumque partium vari generalem [...] et superveniat et in eis intercedentibus materiam informet. Pari ratione dicunt sensitivam animam [...] esse materiae et ipsa intercedente velut dispositione quadam superveniens

æ rationalis inesse possit, nempe vulgo receptum sit non conectere naturam extrema nisi per intermedia. Ethnici quoque Philosophi censuere mentem, seu rationalem partem non posse corpori univi nisi per gradus intercedentes.

Citant pro se non modo Platonem statuentem vehiculum ... in ... (intellige ... sensitivam) et ... corpore, sed et Trismegistum etiam dicentem mentem in ..., animam in spiritu (intellige ... quam vulgo animalem vocant) ... in corpore vehi. Adde vero ... Plotinum ... quod est ... non posse ... hoc est immediate ... corpori ... ex Peripateticis Themistium ... ac Philoponum, quorum ... asserit mentem ... non posse in corpore nisi intermediis affectibus; ... vero adstruit non posse id ... nisi intermedia imaginatione, hoc est sine intercedente ... sunt.

H... ... quod ajunt cum ante ... rationalis ... in Embrione sit sensitiva quædam ... sensitiva remaneat fore igitur et brutum ... simul. Ut taceam enim, prosequitur idem Author ... constare rationalis ne ... infundatur initio an procedente tempore; supponendo nihilominus ipsam advenire ... constat Embrionem antecedenter non esse speciem quam... hoc est ... prorsus distincti ab homine, sed esse ... ac ... quidem ... sentiente duntaxat ... non sit alia quam humana, hominisve ... idonea cui rationalis adjungatur, unde et ... idem dicitur non homo et brutum, sed homo et ... quidem rationale cum et possit juxta Plotinum ... apud Nemesium ... constare ex tribus puta corpore, ... mente.

Magnum huius sententiæ authoribus negotium ... quod Peripatetici objiciunt, videlicet in morte ... hominis ... ejus sensitivam, neque abire cum rationali ... natura dependent neque remansisse in corpore ... vivum non fuerit, nec ... reproductam in resurrectione ... quod ... id dicere ... sit.

Verum negant, id consentitum esse cum ... reproductam

dicere nisi dicant quoque et Peripateticum commentitium fuisse reproducturum nativum calorem, liquorem, caeterasque dispositiones sine quibus ne animam quidem rationalem corpus vegetare functionesque animalis obire posse concesserint, nemine [illegible] ea quoque sentiens anima esse ad capiendum continendumque rationalem tanquam dispositionem habet

Tandem ad illud quod opponunt Patres et Concilia damnare eos qui animas in homine duas constituunt

Respondent: damnari ab his illos solum, qui duas constituunt, eo modo quo Manichaei aut quo Platonici et [illegible] ut satis ex dictis intelligitur, non vero illos sensu quo et [illegible] placere potest. Ita sane interpretantur reliqui Conimbricenses, qui omnium sobrietissime rem discusserunt [illegible] accuratissime adversus sententiam quam improbant egerunt cum [illegible] ac nonnulli alii stantes pariter ab [illegible] dicta illam non esse judicandam haereticam aut erroneam docent.

Lubet tandem Pauli Casati Soc. Jesu judicium proferre. Si igitur bruta, inquit, vitam trahant huiusmodi spiritus atque his ratio aliqua [illegible] conveniat duplicem animam homini corpoream alteram [illegible] sentientem, alteram rationalem et incorpoream concipere necesse erit. Scio tandem duplicem animam nobiles Philosophos minime absurdam putasse in homine modo sua servetur menti praestantia, cui in multis illius natura pareat et subjecta sit. Per illam scilicet corpoream animam humani corporis membra praeparantur ad mentem suscipiendam, quam propterea tunc a Deo foetui inditam communiter existimant, quando in materno utero ad se movendum idoneus est. [illegible] nequeat quin mores quidam atque propensiones animi [illegible] corporum appetitibus [illegible] sentientis, frequentes autem [illegible] sit a Parentibus in filios traduci seu [illegible] proclivitates [illegible], quod prohibet ne [illegible] causa referatur in spiritus [illegible] foetus [illegible] spiritus a Parentibus acceptis quod si [illegible] quis renuat, ac vocabulo donare non est contendendum modo similes in homine ac in brutis concedantur facultates

corporea ad exercendas functiones, quae ad vitam sensitivam pertinent; has enim animae rationali tribuere tanquam causae [illegible] supervacaneum videtur cum satis sit eas posse animam humanam ex rationis arbitrio moderari aliasque [illegible] [illegible] ita laudatus Author.

Haec sunt profecto quae [illegible] servitute optime ea primam iam vice optime [illegible] et commode, quemadmodum homo qua vivit cum eis animatus, si altera parte paulo minor Angelis factus ac eodem in partes erat interitus; altera nihilo [illegible] a brutis, paremque interitum cum jumentis sortiatur ac dicatur quidem secundum priorem vivere vitam intellectualem et Angelicam, secundum posteriorem vero animalem ac belluinam et rursus ipse secundum illam ad imaginem et similitudinem Dei factus, secundum hanc est comparatus jumentis insipientibus similisque effectus illis et alia id genus similia.

Conclusio: animam rationalem a Parentibus traduci defendi non potest.

Haec conclusio ex his, quae de natura animae iam sunt explicata facile colligitur: constat enim non a Parentibus dari animas sed ab uno eodemque Patre et Deo, qui legem [illegible] nascendi tenet solus. Quod ipse Lucretius fateri videtur

Denique coelesti, sumus omnes semine oriundi
Omnibus ille idem Pater est.

Quocirca neque ex anima mundi decerpitur anima rationalis ut visum est Platonicis neque ex spirituali quadam materia in mundi origine procreata ut corpus ex [illegible] materia componitur ut aliquando, ut ait elegantissimus Duamel, dubitare visus est Augustinus. Nam sic ait: quid illa est materia? quod nomen quam speciem in rebus conditis tenet? [illegible] an non? si vivit quid agit? verum ego non ita facile adducor ut credam S. Augustinum de anima rationali loquutum fuisse cum S. Doctor ita scribat: nam et illi, qui animas ex una propagari asserunt quam Deus primo homini dedit atque ita eas ex Parentibus trahi dicunt si Tertulliani opinionem sequuntur profecto eas non spiritus sed corpora esse contendunt et corpulentibus seminibus exoriri. Quo nihil perversius dici potest? lege vindicias Augustinianas [illegible]

Enrici Noris cap: 9 parag. 3tio

Itaque aã non propagatione vel eductione sed sola creatione producitur. Nam solus Deus ut ait Scriptura, fingit spiritum hominis in eo. Sic Ecclesiastici 12. Revertatur pulvis in terram suam unde erat et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum. Coetere autem aã et formæ ex terra et alijs elementis prodeunt. Unde in Genesi cum de coeteris formis procreandis agitur, producat inquit Deus terra aãm viventem in genere suo jumenta et reptilia et bestias terræ. Sed ubi mentis humanæ procreatio describitur non terræ aut aquæ fit mentio sed eam a Deo infundi apertissime declaratur. Formavit Deus hominem de limo terræ et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Quo vero tempore aã corpori infundatur Deus solus hæc novit cuius munus est, quod spiramus quod vivimus quod vigemus.

Sed inquiunt, si Pater rationalem aãm n transfundit quo jure effectrix causa Filij dici potest?

Respondeo: Patrem causæ effectricis titulo non excidere licet animam non producat nam materiam disponit infusionem aã quodammodo exigit immo illam conjunctimem satis idonee maxime si vim sentientem proli communicat. Sed Deus ... manæ illius communionis leges ipse constituit ... conjunctio ab Authore naturæ e instituta, ac prima ... causa e Divina voluntas, ut secunda causa est necessaria, causarum secundarum series a voluntate Dei instituta ut diserte Carrip lib 3tio anthropographiæ.

Instant et molestius inquiunt quomodo natura spiritualis cum corporea univi aut coniungi possit.

Respondeo: aliud in re maxime abstrusa nobis non occurrere nisi aãm intime præsentem ẽẽ corpori, cum illo unum quid et unam naturam integram efficere motu corpore eam movere eamque regere subjectas sibi facultates ac nihil demum ei deesse, quo minus functa obeat formæ munera. Quod autem ãæ et corporis conjunctionem et nexum etiam efficit sed est ea lex ab Autore naturæ sancita, qua perceptione animi certi corporis motus et vicibus quasdam corporis motiones

certa cogitationes mentis consequuntur ut fusius in Logica. Naturalis vero illa necessitudo ac id corpore est cum toto corpore quo illa sentit cui revera unitur. Non enim cum eo necessitudinem habet quatenus extensa est cum ea sit dimensionum expers sed quatenus est capax exercendae in eam actiones, quatenus scilicet est suis organis instructum: nec manet ea communicatio nisi quamdiu manet utriusque efficientia. nec recedit anima nisi cum precipuum aliquod corporis organum deficit.

Sed cur inquiunt. anima non potest a Parentibus traduci? respondeo id fieri non posse quod sit spiritualis et indivisibilis. ex cum tota in generante nec pars illius in genitum transire potest: quia ex re spirituali et indivisibili nihil potest decedere.

Rursum urgent si anima est indivisibilis quomodo per totum corpus diffundi potest? quod si vero ut verum est Alberto alicui parti ut cordi aut cerebro insedet quomodo erit corporis forma, et cum eo tam arcte coniungitur?

Respondeo primo animam in corpore virtualem non formalem habere extensionem ut de Angelis dicemus. Anima igitur corpori suo adest et per corpus diffusa non mole sed virtute. Est enim contactu virtutis ubicunque agit non contactu molis. Agit autem anima in corpus cuius partes movet aut sistit, uti libuerit: et quaecunque res in aliam agit, huic praesens adest, nam si ab eo abesset perinde se habet ac si non esset. Est igitur mens humana in corpore non mole extensa non enim est corpus, nec corporis modus sed virtute extensa quatenus in singulis corporis partibus quas informat tota agit.

Respondeo 2do etiamsi anima uni tantum corporis parti potissimum inesset ut multis aliis Peripateticis videtur nihilominus eam corporis formam futuram. ut visus quamvis certe corporis parti addictus totius tamen animalis est facultas non solius organi cui insidet. Sic anima cum sit intimum motus principium adest certe id quod omnes motus determinat cumque rationem obtinet: sive per totum corpus difundatur ut nobis videtur sive in aliqua tantum corporis parte, quaecunque illa sit, insideat atque ut gemma in anulo aut Sidera

in Civitate regia, ita mens in organo phantasiæ cum qua adeo cohæret sit collocata.

Quin etiam ut multis videtur anima sentiens in brutis, ossa ungues, cornua pilos non informat cum in his partibus nullus sit sensus, sic anima rationalis est corporis forma, et intime cum eo conjuncta quamvis non sit per singulas diffusa partes quod ex arce in qua residet quæcumque geruntur in corpore regimen dominatum sortita est subtilis intueatur. quod administræ facultates cujus mandata perficiant. Hinc per oculos objecta cernit quasi per fenestras pellucido vitro obductas, ac perceptio omnis in cerebro tamquam in mentis regia perficitur. Interim id certum est et inconcussum mentem esse sui corporis formam non modo assistentem sed informantem nam forma quæ assistit tantummodo agit quidem in id cui adest sed ab eo nihil patitur. Non igitur corpus in angelum sed vicissim. Est denique ista corporis animique conjunctio homini essentialis. Quamdiu enim est homo semper manet mutua efficientia animi in corpus et corporis in animam. Ita Vir doctissimus in sua Antropologia.

QUÆSTIO VII

De anima intelligente, seu de facultate intelligendi

Ab anima secundum se et in ordine ad corpus inspecta et sub his titulis quoad potentias generatim considerata nunc gradum facimus ad ejus potentias in particulari et primo quidem ad intellectum.

CAPUT I.

An unus sit intellectus omnium hominum.

Prænoto nomine intellectus facultas quædam et virtus intelligitur, per quam spiritualiter percipiuntur seu cognoscuntur objecta modo nobili et excellenti supra omnem sensum seu per sensibilem vel perceptionem. Hæc facultas definiri solet potentia expressiva veri et falsi. Seu vis intentionaliter representativa veri et falsi

Conclusio: unus non est omnium hominum intellectus. Probatur quia impossibile est pluribus numero diversorum esse unam formam sicut impossibile sit quod unum sit eorum esse; ergo etiam impossibile quod unus sit eorum intellectus secundum Aristotelem enim

intellectus ē potentia āæ ac per consequens unus intellectus est unus āæ, anima vero ē forma. ergo &c: tum quia fide vetidetur non unā ēē omniū ām, sed quod animæ multiplicantur secundū multiplicationem corporum ita ut singulis humanis corporibus singulæ insint āæ rationales atque et intellectus. Plura de hac questione habet S. Thomas 2do contra gentes cap 73. et 75 ubi Averois quem vulgo comendatorē vocant de unitate intellectus errorem confutat argumentaque dissolvit.

Dices S. August lib. de quantitate āæ cap. 32 lib: 3 de libero arbitrio cap 2x lib 10 de Genesi ad litteram cap: 3tio lib. 5to contra Julianū cap 3tio et Epist. 20 dubiam habuisse huiusquestionis resolutionem an singulæ āæ sint in singulis hominibus ergo etiā de intellectu.

Res: dico: ideo eum habebat dubiam, quia ut dixi, nulla extabat Ecclesiæ definitio, neque certa testimonia prout ipse desiderabat, proferebantur in ejus confirmationem. Dubitationem tam suām deposuisse videri potest ex Enchiridion cap: 87 ubi scribit, quod in resurrectione singulæ āæ singula sua corpora obtinebunt. Et cap 88 ais: quod in quælibet pulverem cineremque solvatur terena materies de qua mortaliū caro creatur in quamcunque aliorū corporū substantiā vel in ipsa elementa vertatur in quorumcumque āliud ābum cedat illi āæ humanæ puncto temporis redit, quæ illam primitus ut homo fieret cresceret, viveret, animavit.

CAPUT II

De intellectu agente, et patiente.

Pænoto: Alexander inter Græcos interpretes primus ac præcipuus rem sic accepit ut autumarit esse intellectū activū seu agentem generalem unum ac eundem omniū hominum, passivū autem seu patientem ēē hominis cuiusque propriū hunceque eundem esse, qui dicatur intellectus potestate possibilis &c scilicet omni homini naturalem inesse vim qua possit intelligere. Intellectum agentem contendit esse quasi lumen qua intellectus patiens adjuvetur ut fiat intellectus actu

seu intelligendi habitum acquirat neque ipsa intelligat. Ut enim licet oculo videndi facultas ingenita sit non clauditur tamen visio nisi lux ipsi tamquam praecipuum visibile affulgeat, seu tametsi animae innata intelligendi facultas sit intellectionem tamen nullam exeret nisi ea ab agente intellectu qui praecipuum est intelligibile illustretur. Intellectum illum agentem non videri alium esse quam divinum dixit qui sicut lux omnia visibilia facit, ita faciat omnia intelligibilia ac sit proinde ipsemet Deus sive causa prima cuius est omnia facere.

Themistius porro non probavit, quod Alexander dixerat esse intellectum agentem Deum siquidem Aristotelem non comparasse illum cum Sole cum quo Deus potius comparaverit, sed comparasse cum ipsa luce quae est a Sole profluit et in oculos distribuitur. Probavit tamen S. Thomas qui in prima suae summae parte ait: oportere esse aliquem altiorem intellectum, quo anima juvetur ad intelligendum. (Sonuerunt subdit) ergo [illegible] intellectum [illegible] separatum esse intellectum agentem qui [illegible] illustrans [illegible] [illegible] intellectu agens separatus nihilominus tamen oportet ponere [illegible] humana aliquam virtutem ab intellectu illo [illegible] participatam [illegible] humana facit intelligibilia [illegible] hinc licet quaestionem illam: debeatne esse superior intellectus [illegible] agens [illegible] distingui agentem intellectum [illegible] unum [illegible] anima sit, alium qui [illegible] separatus et ex mente [illegible] Deus. Pro intellectu agente [illegible] sit venit intellectus qui species e phantasmatibus [illegible] hinc possibilis qui eas imagines excipit.

Conclusio: nullus est intellectus agens a possibili distinctus.

Probatur primo, nec natura nec usus intellectus agentis [illegible] [illegible] sit cognitionis particeps [illegible] intellectu possibili omnino confunditur nec diversa est ab eo facultas. [illegible] nihil [illegible] nihil intelligi non video quare [illegible] esse, [illegible] aut cur intellectus nomine donetur. Secundo [illegible] operatione assequimur, qui fieri posset ut intellectus agens

[illegible] omnibus [illegible] alias omnino [illegible] intellectus [illegible] per [illegible] quanvis cum eas [illegible] [illegible] nec tamen [illegible] [illegible] ut eas cognoscat: cum omnis cognitionis natura in eo posita sit, ut mens obiectum quod percipit [illegible] imaginem.

Confirmatur, [illegible] alibi facultates [illegible] essentia non distingui [illegible] necesse est duplicem intellectum [illegible] cum una et eadem facultas et phantasmatibus et cognitionis [illegible] Nam actiones vitales in [illegible] unde exeunt recipiuntur ut nemo sensum agentem [illegible] Facis in facultas [illegible] agentis [illegible] removet simul agit et patitur.

Confirmatur iterum quod si intellectus agens nihil percipit quid eum admonet in [illegible] velut lumine [illegible] phantasmata quo [illegible] omnibus exuat materiæ conditionibus et abstractas rerum imagines intellectui passibili nescio quomodo imprimat ut his velut seminibus foetus notiones suas exprimat: et quo magis mirere non formas originales sed mutabiles tantum rerum species contrahit immo ne eas quidem [illegible] cum nihil percipiat. Sic intellectus agens est quodam modo actu omnia et tamen nihil est actu: non cum actu intelligens, neque est re ipsa intelligibilis cuius rationem non complectitur; sed miro quodam modo phantasmata irradiat cum ipse sit coecus [illegible] non solum sunt intellectu difficilia sed male cohærent.

CAPUT III

De speciebus intelligibilibus.

In idea seu in perceptione rei duo sunt observanda: unum quod sit accidens aut qualitas aut modus quidam menti adhærens, aut ab ea [illegible], cumque a mente ut a b effectrice causa pendet: alterum quod rem unam potius quam aliam exhibeat. Hoc utique vocant esse objectivum seu intentionale estque velut determinatio motus. Non cum ideæ mentis sunt inter se diversæ quatenus ab ea pendent, sed ab ipsis habent objectis quod aliæ sint sublimes, aliæ humiles et abjectæ neque una est altera præstantior nisi aut nobilius objectum repræsentet aut melius exprimat. Idea duplex est archetypa [illegible]

est in artifice quaequi opus quod molitur artifex omnino definit et determinat: altera dicitur ectypa, quae ab objecto cujus est velut figura aut caracter proficiscitur. Nec forte necesse est alias in mente nostra species aut impressas, aut expressas de quibus tam multa disputant comminisci. Vulgata enim in scholis sententia est rerum imagines per sensus aut per animi fenestras subeuntes in vi imaginatrice depingi intellectum vero dum percipit ad ea phantasmata se convertere [illegible] immateriales alias imagines quae species intelligibiles dicuntur exprimere. Hoc autem opus e intellectus agentis cujus veluti sensibilium species instar solis cujusdam illuminat easque spirituales efficit: His vero intellectus patiens aut passibilis foetus alias vero imagines pariit, quae species expressae vocitantur. Impressae quidem res efficiunt intelligibiles et diutius durant nam in mente restant etiam cum non percipimus sed expressae res actu intellectas efficiunt illae similes sunt figuris cerae impressis et in mente insunt ut quidam habitus quibus utimur ad volumus: species vero expressae comparari possunt cum iis imaginibus quas in speculo vel in aqua ~~cum~~ nos intuemur depingimus. non enim diutius durant quam aspectus noster, suntque instar operationum et quasi intellectus proles. Hinc explicatu facile est quae sit earum specierum origo, quae natura quis usus et unde scaturiant operis similitudinem ducant nomina phantasmatis, quae nihil sunt praeter umbras rerum et simulacra rudi calamo adumbrata nova a intellectu agendo qui mutus est, at si quis sit mente [illegible] potest quam formam accipiat aut imitetur ut imaginem illam vel speciem tam apte decipiat. Duplex autem est animi perceptio unaque propriè imaginatio dici solet cum mens sese ad phantasma quoddam seu ad impressum in cerebro vestigium applicat: utcumque [illegible] cogitat; altera est intellectio et mentis propria cum ex occasione phantasmatis rem percipit quae nullo potest phantasmate comprehendi. Sic ubi Solem terrâ centies majorem demonstrat vel Solem ipsum moveri colligit, tametsi motum ipsius oculis percipere non possit: aut terram non planam esse sed convexam intelligi cum formis quidem utitur corporeis quaecumque illae sint. Sed nulla sunt in cerebro vestigia nullaque in ipsa mente species insculptae quae res ab omni sensu remotas exhibeat. Atque adeo semper

hinc ē redeundū ea lege animū cū corpore eē coniunctū, ut certa cerebri vestigia aut spirituū motus certæ itidem perceptiones animi aut voluntates consequantur ac vicissim. Sic vox cum perceptione Soli atque mihi rei ipsius quam vox significat idea seu cum perceptione coniuncta est nec possumus rei imaginem animo deiungere quin Soli aut vocis impressio statim recurrat: nam res quoque nunquam solitariæ sed cum signis quibus involutæ per sensus subiere occurrunt animo.

Merito quæritur an præter ipsas perceptiones animi requirat formas quasdam aut species ab intellectu distinctas quæ obiecta ipsa exhibeat et repræsentet. Gravis enim nuper exarsit inter viros doctissimos contentio an quæ intelligitur per eas per ideas quasdam ab ipsis perceptionibus distinctas contineantur: adeout non tam res ipsæ quam earum ideæ immediate cernantur, an potius non alia species aut idea aut imagine opus sit quam ipsa perceptione quæ rem exhibet.

Animam non indigere specie impressa ex metaphysica necessitate ad simpliciter intelligendum etiam Peripatetici fatentur nam sive species impressa intelligibilis dicatur esse causa partialis producens ipsam cognitionem ex qua parte cognitio est imago seu repræsentatio obiecti sive dicatur esse merū prærequisitū determinans potentiam intellectivam indifferentem ad actum intelligendū vel cognoscendū obiectum semper ipsa est tale principiū seu prærequisitū quod potest divinitus supleri vel per aliud principiū creatū equivalens prædictæ speciei vel saltem per omnipotentiā specialiter aplicatā. Nam quidquid virtutis activæ in se continet complexū ex intellectu creato et specie impressa in ordine ad causandam cognitionem habet etiam et continet complexū ex eodem intellectu et alio principio creato agente loco vices speciei impressæ vel saltem complexū ex intellectu et ex divina omnipotentia; quæ cum nempe omnipotentia continet in gradu quodam perfectissimo perceptionem ipsius speciei impressæ. Aliunde notū est concursum causarū creatarum efficientiū non vitaliū ut contingeret in casu de specie impressa supleri posse a divina omnipotentia.

Fatentur itidem aām separatam a corpore non indigere specie impressa ad cognoscendam se ipsam et accidentia sua spiritualia sibi unita nempe cognitiones et volitiones

Nam ajunt species impressa non alio titulo requiruntur quam
ut virtualis similitudo objecti suppleat objectum seu vices objecti
quod hic et nunc concurrere non potest immediate vel quia
est absens, vel quia est improportionatum: sed aa et accidentia
ejus spiritualia pro statu separationis nec sunt distantia ab
aa cognoscente, nec sunt objecta materialia. et formalitatem
similitudinis sui dare possunt si non magis perfecte equaliter
saltem ac det species impressa quemadmodum homo pingendus
magis et melius per seipsum subministrat pictori similitudinem
sui. Ergo ajunt connaturalius est quod ipsa aa separata
cognoscat se ipsam et sua accidentia spiritualia vel per im-
med aliud ipsius concursum in ratione imaginis seu similitu-
dinis. Idem dic in ordine ad accidentia unita nam et in hoc casu
compleretur per omnino quid sibi unitum. Tum quia quando
virtus principalis creata presertim si sit causa necessaria
quando est debite applicata dici debet quod ipsa potius imme-
diate agat quam agat virtus vicaria ejusdem ut sumus in casu

Patet etiam locutionem cujusdam eruditi proferre quae
est. Moderni Philosophi non dignantur ac voce: species impressa.
et quam facile est removere logomachiam, seu dissensiones de nomine.
Duplex est teste Purchotio apud modernos hujus nominis ideae
acceptio: nam vel accipitur pro ipsa perceptione, quae ut ille
explicat est forma seu modus seu dispositio et affectio mentis
percipientis (: et haec ni fallor est ipsa cognitio seu species ex-
pressa Scholarum: Vel minimum res de genere speciei impressae:)
vel pro objecto seu re ipsa percepta (: et haec vel in toto rigore
est illud objectum quod cognoscitur vel res quaedam intentio-
nalis quae sit veluti imago ipsius objecti residens in ipso
intellectu, seu ut ipsi loquuntur in mente et hic spreto Cartesiani
scrupulo erit species impressa vel quid simile aut saltem
ens quoddam intentionale a plurimis Scholasticis admissum
non speciei impressae contradistinctum et a nobis rejectum:)
pergit porro laudatus Philosophus et ait: Prior dici solet
in Scholis idea formalis (: diceres potius species expressa:)
posterior idea objectiva, (: diceres potius species expressa :)
Prior prosequitur ille perceptionis nomen retinet; posterior

idea potius qua perceptio nominatur. Idea igitur quidam est ac rei species intellectui exhibita (utor iisdem verbis ut dictis meis fidem concilient) et ab eo percepta sive obiective quadammodo posita. Terminus vero est obiecti cognitio vel ut scholastici loquuntur apprehensio. Et quidem Cartesius distinguit et Cartesio ideas in innatas adventitias et factitias. Primae supponuntur menti nostrae ab ortu divinitus ingenitae et sunt illae quae nobis juxta illorum sententiam a primo vitae momento ad extremum quoties attendit mens nostra semper praesto sunt et tales esse dicunt: ideas de ente generatim inspecto de Deo &c. Secundae dicuntur illae quae variarum rerum occasione nobis adveniunt aut in mente nostra excitantur quales sunt potissimum ideae qualitatum sensibilium nempe colores odores, soni &c. Tertiae vocantur illae quae ex illis, quibus mens jam informata est ideis componuntur ut cum quis ex idea montis et idea auri montem aureum effingit. Hactenus Purchotius. Nunc si modernorum sententiam sequi placet, consilium accipe. Loco speciei impressae quae videtur esse vox barbara utere hac altera: idea obiectiva et loco speciei expressae adhibe hanc alteram: ideam formalem. Hoc pacto scilicet videberis eruditus et elegans Philosophus. Haec ille inquam eruditus tradit.

Ex hacce locutione judicium non profero sed hoc capio consilium. Ea quae habuistis in antecedenti tractatu disputatione prima et aliis in locis satis erunt ut amplecti possitis Peripateticorum sententiam. Atque ego nunc vobis sum daturus satis ut modernorum sermonem tenere et sententiam sequi si malueritis.

Conclusio: nihil est opus specie intelligibili ab ipsa perceptione discreta.

Probant conclusionem multis argumentis, quae summatim perstringimus. Primo quod illa idea vel imago a perceptione seiuncta sit omnino inutilis: ad perceptio ipsa rem cognitam obiective seu modo intelligibili repraesentet. Cum enim circulum intelligo non illius imaginem quamdam a cognitione separatam sed circulum ipsum percipio. Ita si

cognitione reflexa quid intelligat paulo attentius considerem non aliud occurrit quam ipsius circuli perceptio, quâ circulus ipse ut est objective seu ut cognitus est a mente. Entis vero illius representativi, sive species, sive imago dicatur nusquam mens nostra se sistit. Cui usui enim illa species a cognitione distincta nisi mens illam percipiat: ergo ut circulum cognoscat duplici opus erit perceptione, una quâ ipsam ideam aut speciem circuli intelligo, altera qua circuitum [illegible] ambages cum ideo suo mihi circulum exhibeat eo ipso quod sit perceptio eum Deus mihi facultatem percipiendi corpora impertitus est simul et ut meas perceptiones corpora repraesentare citra novi Entis aut novae imaginis auxilium. Cum enim rei alicuius ut circuli aut quadrati notionem habeo in ea notione ipsius circuli, aut quadrati proprietates invenio, cumque autem aliquid includi in idea circuli per ideam non aliud intelligo quam circuli ipsius perceptionem non formam quandam rei repraesentatricem ab ipsa mentis notione sejunctam

Dices primo: non potest intellectus rei cognitae similitudinem exprimere nisi formam habeat objecti quod percipit sed forma illa non aliud esse potest nisi species impressa, quae cum per sensus subjecit et a vi imaginatrice perfectius fuerit elaborata supremam huic manum intellectus agens imponit. Nam ipsum adesse objectum non potest: ergo per speciem sui vicariam sisti debet ut intellectum moveat et ad cognitionem determinet.

Respondeo nos rerum imagines quocumque vocentur nomine aut species aut ideas non reicere sed negamus eas ab intellectu agente eo quo fingunt modo illustrari aut eas ab ipsis perceptionibus esse distinctas. Non enim potest intellectus agens objectorum imagines depingere si nihil ipse percipiat. Neque earum rerum quas in se ipsa mens intuetur ut gaudii, amores, desiderii receptaculum habeat vel phantasmata vel impressas imagines: harum enim est conscia. Itemque rationes rerum universales sic cognoscit, quae vero per sensus sunt accepta intuetur

in phantasmatis, sed ad phantasmata aut cerebro impressas imagines non attendit cum res sensu perceptas sua singulari: tate exuit, licet forte cum phantasmatis eas perspiciat.

Opponens p.^do res corporea spiritalem facultatem movere non potest aut informare. ergo necesse est ut species a rebus acceptæ, quæque phantasmata dici solent intellectus agentis luce purgentur et in meliorem sortem comigrent quo intellectum passibilem afficere valeant: non enim simulacra corporea sed res spiritales et universales, ameorū: tractæ et quasi penicillo intellectus agentis formatæ menti imprimuntur.

Respondeo: Fantasmata quidem corporea in ipso intellectu non excipi: sed id non obstare quominus mens ea percipiat, illisque excitetur, ut alias imagines, seu perceptiones longe perfectiores concipiendo exprimat. Quæ autem dicimus phantasmata nihil sunt præter affectiones seu impressiones quasdam ab objectis profectas et in cerebro superstites, quæ vix ullam habent ad objecti aut ipsis imaginibus quas mens cogitando depingit similitudinem. Quæ enim est similitudo inter caracteres, quos nunc exaratis et cogitationes ipsas? Sed ut diximus ea lege mens cum corpore juncta fuit ut certos cerebri aut spirituum motus certe itidem perceptiones subsequuntur et vicissim: ac perceptio omnis est essentialiter sui objecti repræsentativa. Accedit etiam quod mens est velut mensura quædam universalis aut ratio quædam qua mutuas rerum habitudines aut re: nexus cognoscimus nam ut visus colores, auditus sonos dimetimur, sic mens nostra ad ens omne pertinet, cumque veritates ipsæ sint inter se connexæ ubi mens unam percipit plures aliæ velut in eadem serie constitutæ quasi ultro sese offerunt. Cum circulum V. G. in cartam delineatum intueor mens potest eum in universum spectare et nota singularitatis exuere. Tum idea illius aut perceptio naturam circuli generatim spectati exhibebit. Deinde per cognitiones reflexas illius proprietates evolvam: neque hæc per cu

inter ipsas perceptiones mentis novas entitates omninò: sed attentio et perceptio animi reflexa id totum efficit

Instant. Est in nobis memoria rerum intellectualium; immo et affectionum et cogitationum nostrarum, quæ per phantasmata exprimi non possunt. Nam meminimus nos cogitasse aut amasse aut doluisse: ergo manent in ipso intellectu species impressæ quas intellectus agens ex ipsis phantasmatis exculpsit.

Respondeo cum S. August. res intellectuales ut rationes numerorum animus semper eè præsentes; sed eas non esse in memoria nisi postquam eas didicimus. Nos itaque earum rerum meminimus cum nostrarum cogitationum quæ semper sunt cum aliqua cerebri impressione aut spirituum motu coniunctæ et modi quo res ipsas intelleximus recordamur. Semper enim res intellectuales cum signis quibus involutæ animum subjere sese offerunt. Nec forte rerum spiritualium species in memoria sunt reconditæ: quæ enim potest esse aut veritatis aut dilectionis aut sapientiæ imago seu vestigium quoddam manet, quod præsenta cogitatio cerebro impressit, quo quidem vestigio ad rem ipsam ante perceptam ducimur, ob eam coniuctionem quam sæpè attulimus. Itaque non imagines sed res ipsæ intellectuales animo sunt præsentes Undè cum August. lib. 10 confessionum quæsijsset in qua parte memoriæ nostræ Deus maneat. Primum negat eum invenire inter imagines rerum corporalium quas habent et bestiæ. Deinde nec illa quidem parte memoriæ Deum invenit cui commendant affectiones animi nostri; quod hæ sint mutabiles: ? sed in ea parte animi Dei speciem esse decernit ubi sunt numerorum dimensionum rationes innumerabiles quarum, inquit, nullam ... sensus impressit: quia nec ipsæ coloratæ sunt aut sonant aut olent aut gustatæ aut contrectatæ sunt. Atque ubi earum rerum meminit eas invenit ubi primum invenerat atque illa scilicet incommutabili veritate unde verbis ... memoriæ infinguntur. Ista quidem sunt Augustini cui visum est ex dignitate naturæ intellectualis esse ut rerum cognitione non a rebus ipsis mutuentur quasi emendicæ

ad a ipso fonte hauriat et ab ea arte quæ tectæ sunt discat [illegible] [illegible] [illegible] doctrina [illegible] [illegible] [illegible] humanam [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] moderetur.

Id vero passim prelant [illegible] Patres [illegible] accurate explicat P. Thomassinus. Quidquid enim audimus ab homine etiam si Magistri auctoritatem habeat an id verum sit intus consulamus et luci veritatis intime assentimur, unde et regulas justitiæ sapientiæ &c. quodammodo inspicimus. Oculus quidem mentis, per peccatum sauciatus sed non effossus Ex luce superstite et quasi crepusculo iam Adami peccatum coruscationes quædam momentaneæ nobis affulgent. nam oculus mentis sensibilium umbris irretitus lucis impatientia laborat, in tenebras consuetas relabitur. Intelligibilia vero per se ipsa intelligi non per vicarias sui species constanter docet August. Nam ubique sunt et menti intima. Unde supervacaneum esset rei præsentis et intimæ imaginem laborare. Veritas æterna semper inest menti, sed mens non semper ipsi vacat; sensibilia possunt videri et non haberi. Sed veritatem habet quis qui videt. Nihil cognatius veritati quam mens, nulla vero imagine repræsentari potest, nulla species ea imitari sola est sui similis: unde species creata se quæ sit eam obscurare potest non illustrare.

Opponens 1º: res percipi non potest nisi præsens sit menti per ipsam vel per imaginem. Sol vero aut aliud corpus non adest per se ipsum: ergo percipi a mente non potest nisi per imaginem.

Respondeo Solem adesse menti et ab ea percipi licet non sit præsens localiter, sed objective. Perceptio enim est ipsius repræsentatio nec mens solis imaginem sed solem ipsum percipit. Cum circulum in universum cognosco nulla est illius præsentia localis, aut in mente aut in cerebro. sique sit enim in cerebro depicta circuli imago hæc singularem et determinatum circulum ad quem mens non attendit omnino repræsentat.

Sed inquiunt. quæ contuemur objecta sive speculis sive aue vitra hæc per imagines a visione distantes cernimus easque coram adesse necesse est; atqui eadem est ratio eorum quæ mente percipimus: ergo &c.

Respondeo nos imagines ipsas quæ ab objectis manant proprie non cernere sed in his objecta intuemur. Non enim video imaginem, quæ in fundo oculi delineatur, cumque in speculo imaginem videre mihi videor cum me ipsum intueor in speculo non meam imaginem.

Urgebis in homine est memoria quædam, quæ nobiscum bestiis non est communis: ergo manent in mente ipsa impressæ rerum imagines.

Respondeo. memoria rerum etiam sentientium quæ homini propria est et reminiscentia vocari solet in eo maxime ea vertitur quod ex multis phantasmatis quæ cerebro sunt impressa mens ea seligat quibus indiget reliqua, quæ [illegible] in eo inquirit, ambigat. Meminerunt vero bestiæ cum phantasmata eo fere ordine quo subierunt connexa solent recurrere, nec se meminisse percipiunt nec [illegible] suis sunt reliquis eligunt; nec [illegible] quærunt [illegible] in cerebri cellulis, aut inventa recognoscunt. Cum autem quæ sunt in cerebro vel ingravescente ætate vel morbi alicuius vi [illegible]ntur tum omnis memoria excidit: magno sane argumento species rerum intellectui impressas non remanere.

Antequam tamen de intellectu dicere omnino vos monitos volo litem esse inter Peripateticos de modo quo anima intelligat. Quidam Thomistæ scilicet ponunt in medio quoddam quod est qualitas in ipso intellectu ab ipso intellectu producta ut in ea cognoscatur objectum, quam qualitatem appellare verbum in quo seu idolum in quo, solent. Verbum in quo ut contra distinguant hanc qualitatem ab ipsa cognitione, quæ appellatur verbum quo. Idolum vero quia se habet ad modum imaginis intrinsecè intellectui quæ loco objecti terminat cognitionem. Alij (Scotistas intellige) medium quoddam excogitant seu quoddam esse intentionale a cognitione et ab objecto externo distinctum: quod alij vocant ens rationis, alij ens medium

alij vero ens diminutũ

Hujusmodi entia misteriosa admittendi urgens fundamentũ ego non video necessitatem ullam connaturalitatemque: quare ut aliunde revelata non sit suis auctoribus lubens relinquo. Et sanè ut volitũ terminet volitionem non requiritur aliquid de linea voluntatis tanquam ens mediũ inter volitionem et objectũ, quod mediũ se habeat ut terminus immediatè terminans volitionem: ergo a pari ut objectũ cognitũ terminet cognitionem non requiritur aliquod mediũ de linea intellectus in quo &c: et contra Thomistas verbũ in quo absque alio medio terminat immediatè ad objectũ; alias enĩ daretur processus in infinitũ: ergo a pari verbũ quo seu cognitio terminare poterit immediatè ad objectũ quin opus sit verbo in quo. Sed ajunt primo: passim Theologi cum D. August. comparant verbũ nostrũ cum verbo increato.

Respondetur: non tenere in omnibus comparatione nec in omnibus valere illationem a verbo increato ad cognitiones nostras ut passim docent Theologi cũ eodem D. August. secus enĩ cognitio nostra foret simpliciter filius noster. Proh! quam facile intrudunt misteria dum naturalia disquirimus.

Ajunt 2.do si non datur hujusmodi ens mediũ terminans cognitionem tunc objectũ terminans in se cognitionem vel terminat secundũ eẽ physicũ vel secundũ eẽ intentionale. Sed neutrũ dici potest: ergo &c. non primum quia objectũ terminat cognitionem secundũ illud eẽ quo mutato mutatur cognitio et quo non mutato non mutatur cognitio quod non verificatur de esse physico objecti cogniti non secundũ quia negato illo ente medio explicari nequit quid sit hoc esse intentionale secundũ quod objectũ immediatè terminat cognitionẽ &c.

Responderi potest primo: quaerendo ab adversarijs

an iuxta ipsos medium illud quidcunque tandem et quodcunque illud sit quod habet rationem termini quo vel in quo terminet suo modo ad objectum cognitum secundum esse physicum an potius secundum esse intentionale. Namet ipsi tandem advertent se esse in eadem navi.

Responderi potest 2do objectum terminare in se quatenus non terminat in ullo medio distincto ab objecto et a cognitione

Responderi potest 3tio. esse physicum objecti item et intentionale varijs modis sumi posse et exinde juxta diversas acceptiones verificari quod jam terminet jam non terminet secundum esse physicum aut secundum esse intentionale. Sed satis instructos vos suppono ubi de divino cognoscendi

Corollarium. intellectus potest dici et proprie est spiritualis facultas, quæ primo cognoscat objecta et proprie 2do cognoscit hoc sensu quod repetat cognitionem de re jam addita advertendo se jam prius cognovisse rem illa, atque hic est tunc recognoscat idem objectum in virtute vestigij prioris cognitionis. Si primo modo consideratur dici solet simpliciter intellectus memoria vero si consideretur secundo modo: memoria enim est potentia rerum recognoscitiva, ut alias cogitavi. Sive vis recordandi rerum antea cognitarum, unde etiam sicut actus seu operatio, qua sit prima repræsentatio rei dicitur cognitio sic et secunda operatio, quæ ~~sit prima rei~~ ita cognoscatur tum ut eodem tempore advertatur jam alias illud fuisse cognitum dicitur recordatio seu reminiscentia.

QUÆSTIO VIII

De anima volente.

Altera rationalis aæ facultas, voluntas dicitur eaque in Scholis definiri solet facultas, quæ bonum generatim a intellectu exhibitum prosequitur et malum aversatur: sive e ipsa aa quatenus in bonum cognitum propendet et a malo recedit: non enim est res aliqua vel entitas ab ipsa mente et ab intellectu revera distincta. Sed quemadmodum anima quatenus intelligit intellectus dicitur, ita quatenus vult voluntas nominatur, ut ait S. August lib. de spiritu et anima cap 13 et patet ex supradictis: Quocirca voluntas minus ante caeca in Scholis dicitur. Nam qua facultas est revera

quidem, ac altera facultas quæ percipit seu cognoscit ea minus propriè cœca vocatur. Atqui voluntas est quidò realiter idem, ac facultas percipiens, nempè intellectus. cum intellectus et voluntas nihil aliud sint, quam ipsa mens, quæ diverso modo spectata vel intellectus, vel voluntas nuncupatur ergo voluntas minus propriè cœca nominatur.

Quoniam tamen aliud est percipere, aliud velle nec quidquam ferè mens per voluntatem prosequitur aut fugit quin prius aliqua saltem confusa ipsius cognitione sit informata. Hinc intellectus perceptio prævia dicitur, voluntatis motioni; sive ut Scholæ loquuntur intellectus voluntati facem quodammodo prælucere concipitur. Nec tamen voluntas eam ob causam potest cœca nuncupari, cum facultas cœca lucentem facem subsequi nequeat.

Iam ut intellectus lumine suo naturali tam ens generatim quam modum entis percipere potest; sic voluntas ad bonum universè, idest ac Deum in ipsum implicitè saltem si non explicitè cognitum naturali propensione tendit. Rursus quemadmodum perceptio rei singularis nihil aliud esse videtur quam limitatio quædam luminis naturalis quo ens ipsum universè seu Deum novimus: ita etiam propensio voluntatis in bona singularia est generalis istius inclinationis quædam determinatio seu restrictio, qua bono cuidam privato adhærescit.

Ex hac vero voluntatis amplitudine, qua omni generatim perfruitur, soloque incommutabili ac infinito bono satiari potest, oriunda videtur eiusdem indifferentia circa bona privata, per quam efficitur ut his necessario non adhæreat.

Voluntatis indifferentia seu libertas indifferentiæ definitur iuxta communem Doctorum sententiam, quæ positis omnibus ad agendum prærequisitis potest agere, et potest non agere. Hæc libertas indifferentiæ alia est contradictionis, alia contrarietatis. Prima est contenta de eo quod possit agere et non agere v.g. ponere amorem Dei, aut nolle seu omittere amorem Dei. Secunda non est contenta de eo, quod pro libito suo possit ponere actum vel negationem actus, seu ommissionem sed postulat insuper propè ex sua electione ponere oppositum actum.

LIBERTAS
indiferentiæ
homini lapso statuitur.

Tam multæ sunt quæ in hoc cæput conferri possent Græcorum, latinorumque Patrum de hominis libero arbitrio sententiæ ut qui singulatim enumerare omnes velit magno eo labore ~~[illegible]~~ tum sibi tum lectoribus suis fastidium colligat, quamobrem unum tantummodo proferemus ex his quem in adversariis nostris notatum maxime invenimus S. August. hic est, ò dilecti in Omelia 12 de quinquaginta, inquit: et ideo cum per Dei Adiutorium in potestate tua sit utrum consentias Diabolo quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare deliberas? ac paulo post: Rogo Ergo vos Fratres carissimi quare Satanas seducit ad peccandum cum Deus monuerit homini in potestate non consentire Satanæ? Est enim a dextris quodammodo præcipiens Deus a sinistris seduciens Satanas; Homo in medio constitutus. Cor quod inclinatur ad Diabolum quare non magis erigitur ad Deum? mox: dat quidem ille consilium. Sed Deo auxiliante nostrum est vel eligere vel repudiare quod suggerit. Item cum idem lib. de duabus animabus contra Manichæos cap. 12 quod et in lib. retractationum cap. 15 commemorat: Illæ animæ quidquid faciunt si natura non voluntate faciunt idest si libero et ad faciendum et ad non faciendum motu animi carent si denique his abstinendi ~~abstinendi~~ ab opere suo potestas nulla conceditur, peccatum earum tenere non possumus. Igitur ex August. mente voluntas seu liberum arbitrium motus est animi liber ad faciendum vel non faciendum. Sine quo neque peccatum neque meritum potest ullum intelligi. Idem et in lib. de gratia et libero arbitrio ad Valentinum cap. 1mo et 2do pluribus capitibus liberum in nobis etiam post peccatum esse arbitrium ostendit per quod non facere mala sed facere bona debere nos ait,

Tum in epist: 48 et sequente. Item in 22 Libro contra Faustū: sive autem iniquitas sive justitia nisi esset in voluntate non esset in potestate. Porro si in potestate non esset nullū premiū, nulla poena justa esset: quod nemo sapit nisi qui desipit. Quibus consentaneū estud ē Fulgentij cāny Discipuli in 2do de veritate praedestinationis: posita sunt quoque ante hominem ignis et aqua, vita et mors ut quo vult manus suam libero porrigat voluntatis arbitrio. Sic cū desit voluntas libera manus quoquā non porrigitur.

Ac idem August: interdum liberū arbitriū peccato primi Parentis amissū ēē dicit ut in Enchiridio ad Laurentiū cap. 30: nam libero arbitrio male utens homo et se perdidit et ipsum et in lib: de correctione et gratia cap: 12. Nunc vero postquam est illa magni peccati merito amissa libertas etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas. Verum ex eodem August. manifestū est liberi ac libertatis nomen non ea significatione accipi cum amissū dicitur, qua necessario est contrariū. sed ut servituti est oppositū atque idē pronuy est, quod liberatum, quo sensu Fulgentius in responsione ad 1mā inquisitionem Ferrandi; malos ait, habere liberū arbitriū non liberatum: liberari vero per gratiā. Et qua cū primus homo lib: arbitrio venundatus est sub peccato, ideo mala coepit ēē libertas hominis quia ipsi libero arbitrio ablata est bonitas voluntatis. Et Lugdunensis Ecclesiae in lib: de tribus epistolis liberum arbitriū non ēē peccato sublatū sed subjugatū ac servituti obnoxiū factū asserit, deque eo copiose disputat. Atque id hic ille scopulus est ad quem nova illa qm impugnamus de libero arbitrio hominis impegit opinio quae de libertatis genere illo dictum est quod servitut ex adverso respondet hic ad naturalem hominis transtulit

facultatem ac boni, malive deligendi potestatem negavit ad ipsius pertinere naturam. Sed hæc multum invicem discrepant et quod præclare, eruditeque Richardus Victorinus observat, aliud est arbitrij potestas, atque aliud est arbitrij libertas. Aliud est enim magna posse, atque aliud est liberum esse. Et liber et infirmus esse potest, sicut e contrario et sanus et servus esse potest &c. Potestatis itaque est quod bonum facere possumus quamdiu id facere valemus. Libertatis autem quod ad malum seu bonum seu malum inuiti cogi possumus. Quam multi in definitione liberi arbitrij errant, quia inter potestatem et libertatem distinguere ignorant vel dissimulant. Vide tamen quid intersit cum potestatem homo sæpe amittat libertatem vero nunquam ammittere possit. Item nemo ad omnia bona accepit potestatem, sed omnis homo ad omnia bona vel mala accepit libertatem. Hanc igitur boni amplectendi per sese potestatem peccato perdidit homo, non tamen libertatem sive agendi vel non agendi liberam facultatem qua adiuta Dei gratia non necessario sed sponte sua desideret bonum ut a bono et a malo declinare et in manu proponere possit. In quo vera libertatis cuiusmodi in hac vita cernitur ratio consistit. Hoc veterum illa omnia persuadent testimonia quæ hactenus adduximus, quæque nos disertissimis ad idem institutum Prudentij versibus concludemus e. lib. 2mo contra Simachum.

Libertas laxior ipsi.

Concessa est homini formam cui flectere vitæ
Arbitrio voluntatis licitum est. Seu tramite dextro
Scandere: seu levo malis decurrere campo.
Sumere seu requiem, seu continuare laborem
Seu parere Deo, sive in contraria verti.

Atque hoc non humana solum veterum omnium, sed divina quoque qua identidem usus illos diximus auctoritas approbat quæ per omnes scripturæ paginas clarissima luce diffunditur. Nam quid aliud indicant tot illæ actum

frequentes hortationes interminationesque, quibus vel ad virtutem, recteque facta invitantur homines vel a vitiis absterrentur? quid cum utrumque proponitur bonum ac malum et ut altero repudiato eligamus alterum promissis præcibus, blanditijs minis etiam ac terroribus impellimur? Deuteronomij 30: considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, et bonum (ait Moses) et e contrario mortem et malum. 19 diligas Dominum Deum tuum et ambules in vijs ejus et custodias mandata illius &c testes invoco hodie Cœlum et terram quod proposuerim vobis vitam et mortem benedictionem et maledictionem. elige ergo vitam ut et tu vivas et semen tuum. Eodem spectat illa consultatio Josue cum Israelitis omnibus de adsiscendo Domino vel dijs Gentium ac voluntaria illius electio, quarto ac vicesimo cap: descripta. Tum Isaiæ primo: si volueritis et audieritis me bona terræ comedetis: quod si nolueritis et me ad iracundiam provocaveritis &c: apposuit tibi aquam et ignem ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors bonum et malum, quod placuerit ei dabitur illi. Quibus verbis graphice descripta libertas est hominis eiusque natura, quam in eo positam esse diximus ut tam ad bonum ut ad malum, quam ad agendum aut non agendum indiferens sit. Hinc illæ dicendi [illegible] sunt, quæ in Scripturis [illegible] reperiuntur; [illegible] Deum ambigentis affectum [illegible] [illegible] et agant poenitentiam. Et apud Ezechielem si forte vel ipsi audiant et si forte quiescant. Et Lucæ vigesimo: Forsitan Filium meum verebuntur, quibus liberum hominis monstretur arbitrium ait Hieronymus [illegible]: in Ezechielem. Denique sacra Scriptura [illegible] humanas voluntates ad virtutem et honestatem a vitiis atque a malo deterret ut humanæ liberam nobis significare potestatem. Et cum Christus reliquis ubi se recedentibus discipulis ipsos residuos sic alloquitur;

[illegible] mandet vos vultis abire: tum ejusmodi Mathæi 19 si vis perfectus esse vade et vende omnia &c. quæ sic exponuntur a B. Jeronimo. Si vis inquit esse perfectus. Non cogo non impero sed propono [illegible], ostendo praemia: tuum est eligere [illegible] in agone atque certamine coronari. Sed infinitus sum si singula vellem scripturæ loca quibus liberi arbitrii vis et natura talis ostenditur. Veritas hæc jam efficaciter probata suadetur etiam ex communi consensu generis humani sub cujus experientia cadit præfata libertas indifferentiæ. Quilibet namque hominum ab experientia compertum habet se elicere plurimos actus quos omittere posset, modo placeret. Deinde si homo non esset liber frustra fierent deliberationes et consilia; frustra principes et superiores præscriberent leges observandas a subditis et frustra in eorum transgressores pœnas intentarent, frustra rogarentur homines, seu persuaderentur ut facerent hoc vel illud, vel omitterent; quæ omnia tamen sunt contra experientiam. Optimum argumentum ad convincendum obstinatum quemdam excogitavit qui dixit: veritatem hanc obstinatus persuadendam non rationibus sed fustibus, quod e misericordia imprimeret reponendum illi non dari libertatem cessandi a verberibus ut ipse docet sed certa quadam necessitate cogi ad illa reiteranda et sic verberum flecteretur in dorso qui rationum pondere negabat se posse flecti in intellectu

Solvuntur Obiectiones

Opponunt primo: quilibet homo [illegible] facit quod vult sed homo non facit quod vult ut ait Apost. ad Romanos cap. 7mo non enim quod volo bonum hoc facio sed quod nolo malum hoc ago ergo &c.

Respondeo textum hunc Apost. exponi quod [illegible] a [illegible] ex mente ipsius Apostoli [illegible]

Non quod volo bonum mente hoc facio sed quod nolo malum mente hoc facio carne nam volo concupiscentiae motibus non contrectare et tamen conflictor. Consonat S. August. lib. 1mo contra duas pelagianorum q. 2. ita loquens: Facere ergo se dixit Apost. Ex operari non affectum consentiendi et implendi sed ipso motu concupiscendi. Itaque prosequitur Parcotius Apost. verba de iis intelliguntur concupiscentiae motibus qui non sunt in potestate hominis, quos habet et experitur in corpore quibus tamen et voluntate non consentit. Immo positive resistit. Quia homini non imputantur ad culpam.

Opponens 2do cum Jansenio: omnis actus voluntatis essentialiter liber libertate perfecta: atqui non omnis actus voluntatis gaudet libertate indifferentiae ut patet in amore Beatorum: ergo ad libertatem perfectam non requiritur indifferentia: ergo nec admitti non debet. Maior probatur: liberum libertate perfecta est id quod est in nostra potestate. sed omnis actus voluntatis est essentialiter in nostra potestate ergo &c. Minor probatur: illud est in nostra potestate quod fit cum volumus et non fit cum nolumus sed omnis actus voluntatis est talis ut patet ergo &c. maior est D. August. lib. de spiritu et littera ubi ait: Hoc igitur quisque in sua potestate habere dicitur, quod si vult facit si non vult non facit. ergo &c.

Respondeo ad objectionem negando maiorem ob damnatam propositionem: quod voluntarie fit etsi necessario fiat libere tamen fit. Ad probationem distinguo maiorem liberum libertate perfecta est id quod est in nostra potestate hoc sensu quod existat in nobis libera potentia volendi et omittendi seu non volendi concedo maiorem. non existente tali potentia nego maiorem. Distinguo minorem et nego consequentiam, et ex hoc patet explicatio &c.

authoritatem S. August:

Nec juvat item removere S. August. dicentem: qui se occidit utique vivendo occidit, sed occidendo non vivit; ita cum libero peccaretur arbitrio victore peccato liberum amissum est arbitrium.

Quid respondeas habes ex probatione. Tum sic ...rens S. August: solum est quod per originale peccatum ammissum sit liberum arbitrium conveniens naturæ integræ seu originali justitiæ, qua amissa per peccatum Adami invaluit passionum et concupiscentiæ rebellio contra rectam rationem, quin tamen rebellio hæc abstulerit indiferentiam aut fatalem quamdam necessitatem physicam aut methaphysicam in homines invexerit. Certè Sanctus August. contra citatas epist: ita scribit: "Quis nostrum dicat quod primo hominis peccato perierit liberum arbitrium de humano genere". Libertas quidem periit per peccatum, sed illa quæ in Paradiso fuit habendi plenam cum immortalitate justitiam.

Et quoniam circa gravissimam tanti Doctoris authoritatem invaluit deplorabilis error non gravaberis modo quasi ex occasione adnotare sequentia. Primo est Ethærodoxos non procedere bona fide in citandis textibus S. Doctoris. Ratio est quia non minus sunt S. Augustini libri illi de libero arbitrio, quos contra manicheos composuit quam sunt alii qui contra masilienses Africanosque inscribuntur. Cur igitur si Ethærodoxi gloriantur se esse Divi August. discipulos integras paginas transcribunt ex libris contra Africanos, ommissis libris, qui stant pro libero arbitrio? Neque dicant quod libros de libero arbitrio scripserit dum adhuc juvenis erat; nam modo non loquitur de illis ut primo editis, sed ut correctis ab ipso augustino in libris retractationum quos edidit.

non in minoribus annis constitutus sed in ultima aetate. Secundo authoritatem tanti Doctoris esse quidem magni ponderis non tamen semper irrefragabilem nisi in ordine ad ea, quae a Conciliis et a Pontificibus recepta sunt et definita tamquam vera (Hoc habetur legi in epist. Celestini ad Episcopos Galliae.) August. ipse de se loquens in lib. de bono perseverantiae haec habet. Neminem etiam sic amplecti omnia mea ut me sequatur nisi in his in quibus me non errasse perspexerit, nam propterea nunc facio libros in quibus opuscula mea retractanda suscepi ut nec me ipsum in omnibus me sequutum fuisse demonstrarem. Haec tenus S. Doctor.

Oppones 3tio ex ip. divinae scientiae. Datur ab aeterno praescientia in Deo de quacumque nostra operatione absolute existente in tempore, seu absolute futura v. g. de peccato Antichristi. ergo non datur in nobis libertas indifferentiae. Antecedens est certum consequentia probatur hoc pacto. praescientia Dei de peccato futuro Antichristi est necessitas ut detur tale peccatum. ergo non datur &c. Probatur antecedens quia ex praescientia Dei de peccato futuro infertur tamquam ex antecedente impeditivo peccatum futurum Antichristi ergo &c. Confirmatur primo. antechristum peccare libere et contingenter est ita peccare ut possit non peccare sed stante in Deo praescientia illa Antichristus ita peccabit ut non possit non peccare, ergo non peccabit libere et contingenter. Minor probatur primo, quia stante infallibili Dei praescientia de futuro Antichristi peccato implicat quod peccatum non sit futurum ergo &c. Secundo quia necessarium est fore id quod Deus ab aeterno vidit futurum. ergo &c.

Confir. 2do omnis qui habet libertatem ad peccandum habet libertatem ad non verificandam divinam scientiam de suo peccato futuro. Ratio huius principii seu assumpti est, quia non falsificari scientiam de futuro peccato Creaturae consistit in eo quod homo de facto sit peccaturus poterit autem peccare si habebit libertatem ad peccandum ut de facto habebit. Hoc principio semel stabilito

promovetur argumentum hoc pacto: Si Creatura habebit libertatem ad peccandum, habebit hoc ipso libertatem ad falsificandam divinam scientiam de suo peccato. sed si habebit libertatem ad non falsificandam scientiam de suo peccato: ergo si Creatura habebit libertatem ad peccandum, habebit &c. at hoc manifesto repugnat quandoquidem repugnat infallibilem Dei scientiam posse falsificari seu evadere falsam; nec enim aliquid absurdius cogitari potest: ergo repugnat quod Creatura habitura sit libertatem ad peccandum. Maior constat in assumpto illo principio: omnis qui habet libertatem ad peccandum &c. Minor probatur qui habet libertatem ad unum contradictorium habet etiam libertatem ad alterum. E. g. qui habet libertatem ad currendum habet etiam libertatem ad non currendum. nam per hoc libere curris quod potes non currere si enim non potes non currere quomodo libere curris? et ratio ab intrinseco est, quia libertas ad currendum non est distincta a libertate ad non currendum, nam posse libere currere est posse currere et non currere quod non nemo diceret esse simultatem potentiae non vero potentiam simultatis: atqui falsificare et non falsificare divinam scientiam de peccato futuro sunt contradictoria, ergo qui habet libertatem ad non falsificandum, habet libertatem ad falsificandam divinam scientiam.

Ante responsionem ad celebrem et respective antiquam hanc objectionem, unde dessumpsere erroris occasionem etiam antiqui philosophi, iuvat nonnulla prenotare. Et quidem primo scientiam quae nunc in controversiam cadit tamquam laesiva libertatis creatae esse scientiam visionis, nam haec una est scientia per quam Deus videt res absolute futuras. Suppono 2do. Perfectam scientiam visionis, tamquam ... aeternam nihilominus tamen dici posse duo modo in ordine causalitatis cum talis nempe determinativi objectivi posteriores ad ipsa objecta futura adeout haec potius nempe futura sint causa cum talis nempe objectivi validius nempe scientiae quam sit ipsa scientia visionis causa futurorum. Suppono 3tio scientiam visionis de peccato futuro vel de alio futuro libero necessitatem

consequentem non vero necessitatem antecedentem ad hoc ut ponatur tale futurum. Ratio huius est quia huiusmodi scientia non est in causa ut ponatur quidquid, sed potius id quod est futurum est in causa suo modo ut detur talis scientia. Nam necessitas antecedens habetur quando aliquis cogitur ad aliquid antequam ipse sponte se determinet ad illud ut contingeret si Deus nos necessitaret ad amorem. Quocirca ad hanc necessitatem satis non est, quod unum sit connexum ex iam metaphysice cum altero: sed requiritur quod ita antecedat ut sit etiam inevitabile; nec enim aliter proinde nece[illegible] sit, tanquam antecedens aliquod. Necessitas consequens, seu ex suppositione est illa, quae oritur ab exercitio nostrae libertatis et per consequens est talis necessitas vi cuius cogitur aliquis ad aliquid ex suppositione quod ipse se determinet ad illud. Sic necessitas, quam habes ad legendum librum, quando habes clausos oculos est necessitas consequens, quae tota oritur ab exercitio tuae libertatis oritur namque ex eo, quod libere claudas et clausos teneas oculos.

Suppono 4to quod necessitas quam infert scientia visionis de peccato nullatenus officiat libertati; ratio est manifesta; nam huiusmodi necessitas ex hactenus dictis est necessitas consequens: sed necessitas consequens non officit libertati: ergo scientia visionis non officit libertati. Maior constat ex mox dictis, minor vero est clarissima nam certum est te habere libertatem ad legendum librum quando habes clausos oculos cotenis suppositis, teque male excusare dicendo non possum legere librum qui habeo oculos clausos quandoquidem statim diceres qui deret: aperi illos. Res clarius [illegible] in sequenti paritate quando ego video Petrum currere ex suppositione

quod detur mea visio connexa cum seu Petri necessario quod Petrus currat; nam est impossibile quod detur talis visio nisi Petrus currat: atqui haec mea visio necessario connexa cum cursu Petri non tollit libertatem Petro ad currendum nec facit ut Petrus necessario currat et hoc ideo quia est necessitas consequens: ergo a pari philosophari possumus de visione Dei respectu futurorum. Et certe quemadmodum exercitium libertatis non laedit libertatem sed potius illam supponit ita praescientia de futuro peccato non laedit illius libertatem ad peccandum sed potius illam supponit: cum sit potius antecedens ex quo infertur existentia talis libertatis, quam sit antecedens unde deducatur non existentia libertatis. Et hinc suppono 3tio hanc divinam scientiam de futuro peccato potuisse impediri hoc saltem sensu, quod loco repraesentandi peccatum futurum repraesentasset potius peccatum non esse futurum. Ratio hujus est, quia Deus ex infinita sua perfectione est quidem determinatus ad sciendum omne quod libertas quaelibet est factura vel non factura; non tamen ex infinita sua perfectione est determinatus potius ad sciendum hoc determinatum libertatis exercitium V. G. ad peccatum, quam illud alterum V. G. nolitionem seu omissionem peccati. Nam ex locis citatis quod Deus sciat determinate futurum esse peccatum habetur suo modo ab ipsa libertate ipsius antichristi se libere determinantis ad peccatum potius quam ad omissionem, propterea si antichristus in tempore libere se determinaret ad non peccatum loco scientiae divinae videntis peccatum fuisset scientia divina videns omissionem peccati. Cum igitur Antichristus potuerit libere non ponere peccatum ipsum peccatum erit ab Antichristo impedibile et evitabile: si vero ipsum peccatum est impedibile et evitabile est etiam impedibilis et evitabilis

ipsa scientia videns peccatum. Nam in peccatum sit id quod suo modo determinat Deum ad habendam scientiam repraesentatem potius peccatum quam non peccatum ita ut non posito peccato non habeatur scientia ut repraesentans peccatum consequens manifestum est quod qui potest evitare peccatum potest etiam evitare scientiam consequentem ad peccatum et indispensabiliter supponentem peccatum. Nam qui potest impedire causam etiam late talem a qua necessario habetur seu determinatur effectus etiam late talis, potest impedire etiam effectum late talem quia sic non haberetur ablata illa causa late tali, unde dicimus in casu in quo solum habet axioma illud remota causa removetur effectus. Sic ratiocinium constare videtur ex ipsa rei natura, quod [illegible] ita explicatis tandem

Respondeo; ad objectionem concedo antecedens et nego consequentiam. Ad probationem distinguo antecedens. Praescientia Dei est necessitas consequens ut detur &c. concedo antecedens: est necessitas antecedens, nego antecedens et consequentiam. Ad probationem antecedentis, iterum nego antecedens et consequentiam. Ad probationem antecedentis iterum nego antecedens; termini patent ex praemissis ad responsum. Ad confirmationem primam distinguo maiorem Antichristum peccare libere et contingenter est ita peccare ut possit non peccare libertate antecedente seu simultate potentiae et pro sensu diviso a peccato concedo maiorem ut possit non peccare potentia consequenti seu potentia simultatis seu sensu composito coniungendo peccatum cum non peccato seu non peccando ex suppositione quod sit peccatum nego maiorem, distinguo in proportione minorem et nego conseq. Ad [illegible] probationem minoris distinguo ante stante &c. [illegible] necessitate consequente concedo, necessitate antecedente nego antecedens et conseq. Ad 2dam probat eundem minorem distinguo similiter antecedens, necessarium necessitate conseq concedo, necessitate antecedente nego. Argumentum hoc est omnino nullum, nam ex una parte est de fide certum et a ratione intrinseca evidens, quod Deus habeat scientiam infallibilem de futuro Antichristi peccato [illegible] [illegible] ipse revelavit. Ex altera parte [illegible] evidens quod peccatum erit liberum et contingens nec non atque [illegible] potest peccatum [illegible] consequentia [illegible] libertate [illegible] necessitatem consequentem, atque [illegible] impedire [illegible] ostendit aliunde pateret aperte [illegible] [illegible] nostra [illegible] de [illegible] non [illegible]

q[illegible] non peccat [illegible] quod peccat ex suppositione quod futurus [illegible] [illegible], et tamen his omnibus non obstantibus libere [illegible]

Ad [illegible] responderi potest [illegible] negando [illegible] primam [illegible] item [illegible] toti argumento [illegible] omnis qui habet libertatem [illegible] libertatem ad [illegible] falsificandam [illegible] scientiam [illegible] ratio negandi [illegible] in hoc quod [illegible] habeat plenam libertatem ad [illegible] [illegible] non [illegible] non infertur habere libertatem ad [illegible] [illegible] scientiam de suo peccato; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nec scientia de peccato ad [illegible] [illegible] scientias de peccato si vero peccat hoc [illegible] non [illegible] [illegible] Praeterea [illegible] ad peccandum et non [illegible] peccandi et non peccandum [illegible] non est. qua libertas ad falsificandam divinam scientiam requireret quod posset coniungere omissionem peccati cum scientia de peccato, atque adeo quod ex hypotesi, quod Antechristus J. C. sit peccaturus et quod Deus videat eum revera peccaturum, hoc non obstante Antechristus in tempore reabse non sit peccaturus, consequenter deberet habere libertatem ad hoc quod posset coniungere simul peccatum et carentiam peccati, sive libertatem pro sensu composito et potentiam simultatis: quod cum sit chimericum, sub humanam non cadit libertatem. Ad probationem illius principij dico quod non falsificari simpliciter divinam scientiam de futuro peccato stet in eo quod Antechristus de facto sit peccaturus. Libere vero non falsificari (ex hoc procedit argumentum) divinam scientiam de peccato stat in eo, quod ex hypotesi quod Deus habeat scientiam de peccato, et quod sit futurum peccatum possit Antechristus libere coniungere peccatum cum omissione peccati; nec enim aliter ut patet ex dictis falsificabitur divina scientia: sed haec libertas ut patet est chimerica; ergo non datur nec dari debet: ergo negari potest prima

illa propositio, quæ traheret huiusmodi libertatem chimericam.

Alia responsio est, quod omnisso etiam assumpto illo seu principio: omnis qui habet &c. concedatur maior primi Syllog. et negetur minor. Ad probationem maioris permissa maiori negatur minor nempe quod falsificare et non falsificare eamdem scientiam de eodem peccato futuro sufficit et requiritur quod Antechristus sit commissurus peccatum. E contra ad hoc ut falsificetur divina scientia requiritur ut verificetur tota hæc copulativa propositio: Deus præscivit Antechristum peccaturum et tamen Antechristus non peccabit; atque adeo falsificatio divinæ scientiæ importet complexum ex æterna scientia Dei et negatione futuri peccati Antechristi, sed peccato futuro Antechristi non opponitur contradictorie hoc complexum ex existentia scientiæ et negatione peccati futuri; quandoquidem peccato antechristi opponitur contradictorie solum negatio ejusdem: ergo illa duo non sunt contradictoria in re, tametsi videantur esse in verbis.

Urgebis tamen: attenta nostra responsione scientia Dei foret impedibilis, et exinde incolumis permanet et salvatur creata libertas: sed hoc est impossibile. Primo quia impedire scientiam divinam de futuro peccato et facere ne fuerit ab æterno et in æternum divina cognitio de tali peccato: sed hoc est impossibile: ergo &c. Maior constat, minor vero probatur: nam scientia divina de peccato futuro identificatur cum ipso Deo. Ergo si posset Creatura facere ne fuerit dicta scientia, posset etiam facere ne fuerit ipse Deus cum illa identificatus quod est aperte chimericum. Probatur 2.do minor primi Syllog. nam Deus præteritis temporibus revelavit Antechristi peccatum et antiqui fideles illud per actum fidei divinæ crediderunt: sed Antechristus non potest impedire revelationem jam factam et actum fidei jam factum ergo nec peccatum cum quo actus fidei divinæ infallibiliter

essentialiter connectitur. Maior huius postremi sylogismi constat, minor etiam, tum quia stat axioma ad præteritum non datur potentia. tum quia supponendo quod aliquis damnatus sit per hoc quod non crediderit dictæ revelationi ac nihil debere, quod si Antechristus posset impedire talem revelationem posset hoc ipso facere ne ille sit damnatus qui jam damnatus supponitur. ergo &c:

Respondeo concedo m. et nego m. ad primam probationem dico argumentum illud ostendere ad cognitionem libertatem actuum divinorum, hoc est ad unum ex abstrusissimis totius Theologiæ arcanis, quod venerati estis disputatione prima præsentis tractatus. Certum est scientiam de peccato Antechristi non esse essentialiter necessariam sed contingentem in Deo; non enim Deus necessario sed contingenter prævidet semper in sano sensu peccatum Antechristi; nam si Antechristus sua libertate fuisset non peccaturus non prævidisset Deus peccatum sed omissionem peccati, certum est quod si suo modo contingenter fuerit ab æterno in Deo scientia de peccato futuro Antechristi, ita fuit ab æterno in Deo ut in sano sensu potuerit non esse in Deo. Certum est quod ipse Deus non potuerit non esse haec ab omnibus concedi debent sed quomodo conciliari debeant quis hactenus scivit. mysterium est quod nos veneramur nec id explicare tenemur.

Ad secundam probationem concedo maiorem et nego minorem. Ad probat. distinguo m. Antechristus non potest impedire revelationem jam factam et actum fidei jam elicitum in potentia consequenti concedo m. in potentia antecedenti nego m. et consequentiam. Ad 2nd. [illegible] m. a probatione distinguo axioma non datur potentia in præteritum reduplicative tale, seu impediendi præteritum [illegible] ipso sensu composito quod fuerit præteritum concedo axioma, non datur potentia ad præteritum specificative tale, seu impediendi ne unquam fuerit præteritum illud

quod ē præteritū nego antecedens. Ad 2dm eiusdem m̄ probationē distinguo antecedens: potest facere ne sit damnatus ille qui est damnatus potentia antecedente concedo potentia conse-quenti nego. Confirmatur distinctio. Deus nec revelat, nec revelare potest res futuras si sic loqui liceat quomodo, id cum deceret summā illius perfectionem; sed evidentissime debet cognoscere ut futura, quæ futura esse revelat; adeoque hoc quod est Deum ipse revelare rem ut futuram conse-quitur per evidentissimā scientiā de eo, quod res futura sit, iuxta generalem regulam, eo quo præciso ablato &c. ergo si Antechristus potest impedire ne Deus prævideat suum peccatū potest etiā impedire ne illud revelet. et si potest impedire ne illud revelet potest impedire ne fuerit revelatio ita specificativè accepta tamen præterita: et si potest impedire ne fuerit talis revelatio potest impedire ne detur actus fidei de tali peccato: et si potest impedire ne detur actus fidei de tali peccato potest etiā potentia ante-cedenti impedire ne quis damnatus fuerit, qui iam sup-ponitur damnatus per quod non crederent dictæ revela-tioni: hæc sunt omnia certa. Tum sic. Sed Antechristus poterit hoc facere, quia non peccando ut poterit potentia antecedenti non peccare, impediret scientiā, impedita scientia impediret revelationem; impedita revelatione impediret actum fidei. nam actus fidei essentialiter præsupponit divinā revelationē de futuro peccato nec enim aliter foret actus fidei divinæ ut suppono esse Theo-logia supernaturali. Igitur cum Antechristus possit revera non peccare potentia antecedenti. quia nec alias peccaret quandoquidem non datur peccatum absque libertate potest in sano sensu impedire etia omnia, quæ prima fronte videntur mirabilia. Cæterū quod Antechristus impedire non possit revelationem jam factam est impotentia purè consequens, quia supponit revelationem, iā factā et supponendo revelationē

jam factum supponit cum peccatum antecedenter ex suppositione autem quod sit tale peccatum non potest non esse. At ... impotentia tota manare ... ex ipso exercitio libero Antecedente ... potens non peccare peccabit: quem admodum quod tu ex suppositione quod sedeas nequeas non sedere est impotentia quae oritur ex libero exercitio atque adeo utraque est impotentia consequens sed neutra ... libertas.

APENDIX

Disputant inter se Thomistae et Scotistae de ... seu maiori perfectione potentiarum ac nostrae; an scilicet perfectior sit intellectus an potius voluntas? Primi stant ab intellectu. Probant suam assertionem recentior Thomistae ... cum potentiae specificentur ab obiectis formalibus consequens est quod ea potentia debeat specifice et simpliciter dici perfectior respectu alterius ... quae habet obiectum formale perfectius in ratione obiecti; atqui intellectus habet obiectum formale perfectius in ratione obiecti ac habeat voluntas quandoquidem habet obiectum abstractius et simplicius, obiectum enim formale intellectus, inquit ille, sunt naturae communes abstractae, ubi obiectum formale voluntatis est bonum existens, adeoque obiectum intellectus magis recedit ab imperfectione obiectorum sensuum ... externorum. Ratio haec meo judicio est minime efficax tum quia potentiae intrinsece specificantur ab intrinsecis immediatis ab obiecto vero tantum extrinsece: perfectio autem rei ab intrinsecis immediatis ... secundo quia non ita facile concederem solas naturas abstractas esse obiectum formale intellectus ... quod concederem ... statim in res abstracta sit perfectior re existente ... argumentum ... nam videtur supponere quod ea duntaxat existant, quae cadunt sub sensus. Probant 2do ... ad intellectum spectat coeteris potentijs imperare: id quod aegre admodum omnino ... concedere non possum. Scotistae stant pro voluntate ex duo

cafnis probant suam sententiam. Primo quia voluntas est formaliter libera, et habet dominium non solum supra suos actus, sed etiam super actus intellectus, et veluti Regina quaedam dominatur aliis potentiis. Probant secundo quia actus voluntatis sunt perfectiores actibus intellectus; tum quia actus charitatis est actus voluntatis. Maior autem horum est charitas, inquit Apostolus; tum quia actus charitatis nos unit summo bono. Iam primi et secundi advertere debent, quod ad ferendum judicium absolutum de perfectione unius supra alteram potius non est respiciendum ad unum tantum. Nam debent attendi omnia; atque adeo argumenta quae in medium producunt [illegible] probant quidem sub diversis [illegible] se mutuo antecedant. Caeterum quaestio haec potest haberi vel apud distinguentes realiter ipsas potentias ab anima et inter se, ut volunt Thomistae; vel apud distinguentes eas distinctione formali ex natura rei, quam tuentur Scotistae. Non ita apud nos; per nos enim ad summum potest institui quaestio an formaliter per intellectum, seu quatenus anima comparatur ad connotata, perfectior sit, an potius relate ad actus cognitionis seu ad connotata intellectus, de quo satis abunde initio huius Tractatus.

QUÆSTIO IX

De phantasia: CAPUT I

Quid sit phantasia et ejus functiones.

Sequitur facultas cognoscens interna, cujus nimirum tota functio sic interius peragitur, ut organum nullum exterius peragitur appareat. Ipsa est quam Graeci partem animae [illegible], principium appellitivum, quatenus ab ea omnes aliis affectiones nobisque excitantur ac diriguntur; et Latinorum plerique animum vocantes, sic distinxerunt ab anima, ut ab anima quidem vegetatio ac sensus, ab animo vero cogitatio et ratiocinatio penderet, animo, prudentia, consilium et id genus alia, quatenus habetur vel una vel multiplex, et varietas non parva est functionum quae ei tribuuntur. Ceterum cum sit necessario dari aliquam sive facultatem sive partem animae, ita ab externis sensibus distinctam, ut diagnoscat nagentibus

sive nullo externo objecto presente, apud sese cogitet, meditetur, intelligat, discurrat, iudicet, statuat. Insciamus tamen cuiusque eius a natura ipsa studiens incompertam, mirumque est inde quod a illa tam multa cognoscit nescire non modo quid qualisve sit, sine dignoscere quidem, ubinam aut quando nam in corpore ... aut agat.

Qui animam tenere corpoream unam facultatem internam cognoscentem habuerunt, qui vero incorpoream duplicem, namque distinxerunt unam incorpoream, quae conveniret hominibus solis, aliam corpoream, quae foret ipsis animalibusve ceteris omnium. Tametsi vero in his fuisse Aristoteles videtur precipuus, eodem tamen eodem sensu Pitagoras et Plato saltem qui ... sunt complexati divisionem illam, quae apud Plutarchum tenere partes animae rationalem et irrationalem, ac irrationalem aut rapientem aut concupiscentem habuerunt. Videlicet rationalis ea ipsis fuit quam proprie intellectum seu mentem vocatam constituerunt in capite. Ac eo voluerunt non modo incorpoream sed etiam divinam immo Dei partem, ut alibi declaravimus. Pars autem irrationalis ea fuit quam seu irascentem collocavere in corde seu concupiscentem reposuere in iecore, namque et corpoream et brutis ac hominibus communem voluerunt.

Cum phantasiae functio universe sit, quae dicitur imaginatio sive actus imaginandi specialiter nihilominus non una ... est quippe quae solet duplici tribui intellectus actionibus eadem poterit ipsis phantasiae actionibus accommodari. Prima autem, immo primaria, seu illa cui presertim ac proprie imaginationis nomen competit simplex est apprehensio hoc est nuda, sine affirmatione aut negatione cuiusquam rei imaginatio. Cum sint vero innumera quae incessanter imaginamur apprehendimusve simpliciter, quamdam esse causam putemus continentis huius imaginationis. Nulla esse potest alia quam ignea animae natura certe nec ratione ut ignis ita anima incontinente est motu, continentesque ut coelere partes ita spiritum cerebrum etiam patitur agitationem ob quam innumera rerum vestigia quasi revelentur, ac se sistant, exhibeantque phantasiae et res denuo apprehendantur.

At inquies cur non simul, sed una tantum duntaxat rem imaginamur, cum aut anima agitatur aut spiritus sese insinuant non per unam sed per plures plicas cerebri?

Respondeo quia facultas est una non posse simul converti ad plures motiones seu quod idem est attendere ad plures res nisi hae fortasis huiusmodi sint ut per modum unius ac partialibus pluribus imaginationibus apprehendi possit. Convertitur autem semper ad eam motionem, quae est prae aliis vehemens; cum constet eam esse in subtilitate tenuissimorum naturae ineffabilem inaequalitatem ut nulla deinde unquam omni ex parte aequales similesve sint, adeo ut inter plures una semper superet et quasi emineat prae omnibus aliis.

Rogabis: qui fieri possit ut aliqua imaginemur seu ... in phantasia sint, quae tamen in sensus incurrerint nunquam neque proinde sui vestigium in cerebro impresserint: ut sunt Hippocentauri, sive chimerae, itemque Gigantes, Pygmaei ... Scronades.

Sed vobis iam constat, juxta alia dicta nos ista non imaginari, quin prius in sensu quodammodo incurrerint hoc est nisi secundum se tota saltem secundum sui partes, quarum vestigia commoverentur transformanturve, aut nisi per se ipsa, saltem per ... sibi similia, quorum vestigia ipsis accommodantur. Ipsa scilicet varia efformando amplificando contrahendo &c: nam primum quidem quoniam equum, hominemve videmus, ut utriusque vestigium in cerebro impressum sit, potest spiritus seu sponte discurrens seu directus arbitrio sic subire partem unius ac simul partem alterius ut phantasia simul utramque composite imaginetur, et non seorsim equi seorsim hominis, sed Hippocentaurum sive aliquod quod una sui parte equus, altera homo sit apprehendat.

Altera phantasiae operatio est compositio et divisio, sive assensio et dissensio quae affirmatio etiam et negatio, itemque propositio, enuntiatio et judicium C intelligo enuntiationum appellatur. Nempe innuimus jam phantasiam licet non sit capax quae convertatur simul, seu attendat ad plura distincta posse tamen converti et attendere cum illa se habeat per modum unius, quod convertatur aut discutiatur; adeo ut quae est quasi totalis imaginatio ex duabus aut tribus quasi partialibus

imaginationibus constet. Videtur autem se perinde habere ac dum homo utraque manu duas res juxtim sitas, aut stringit aut disjicit; quippe dum una aprehensione quid imaginamur eaque non demissa aliam elicit, tum has duas aprehensiones aut tanquam [illegible] congruas, aut distrahit tanquam incongruas: sicque illud quod aprehendit non ut duas res sed ut unam, aut non ut unam sed ut duas habet. Sic [illegible] aut videt hominem venientem et aprehensione hac non [illegible] aprehendit continuo Herum tum aprehensionem utramque conjungens videtur sua phantasia [illegible] orationem elicere: hic veniens est Herus, indeque est quod ad eum accurrat et si aliquamque progressu alia signa quam Heri videat tum aprehensionem utramque [illegible] elicere videtur hanc: hic veniens non est Herus unde et ab eo discedit.

Tertia operatio est ratiocinatio, quae etiam argumentatio, discursus et consecutiones vocatur. [illegible] [illegible] statim [illegible] quod inde sequatur non hominem solum esse rationis compotem sed etiam animalia quae bruta dicimus [illegible] phantasiam percipiant, rationem quoque participare [illegible] videmur initio distinguere [illegible] rationem sensitivam unam, intellectivam alteram; ac operere sensitivam, quae res eadem sit cum phantasia et ratio [illegible] analogice dicatur esse [illegible] homini communem cum brutis [illegible], quae res eadem cum intellectu seu mente est et ratio [illegible], proprieve vocetur ita esse homini [illegible] ut non competat ipsis brutis. Verum de hac re alibi erit sermo videlicet cum brutis contra [illegible] [illegible] adjudicabimus.

CAPUT II
De insomnijs.

Dicendum itaque videtur de insomnijs, seu his [illegible] quae apparere per somnum solent; quatenus ea sunt opera phantasiae res non secus ac per vigiliam aprehendendo [illegible] argumentando, imaginamur. [illegible] [illegible] [illegible] Democritum ut censentem animos dormientium non per se [illegible] insomniando moveri sed externa et adventitia

ut Cicero loquitur visione pulsari. Siquidem eius sententia fuit imagines verò quasdam oberrantes sibi in dormientem incurrere, ut in animum eius penetrantes, quum praeterea et earum rerum quarum imagines sunt imaginationem excitent. Ecce autem Lucretius:

Nec ratione alia cum somnus membra profudit,
Mens animi vigilat, nisi quod simulacra lacessunt
Haec eadem nostros animos, quo cum vigilamus.

Aristoteles lib. de insomniis causas primo causas impressiones sensibus factas ex quibus creatae in vigilia motiones propagentur, perseverentque etiam in somno et a communi principio ideo facile percipiuntur quod sensus licet non exequuntur tamen sicut in vigilia a sensu evenientibus motionibus eo modo quo sentiuntur ... inspirata est sed maiore tamen ardente, assignat.

Notandum est autem ut nunquam phantasia inter vigilandum quiescit, verum hoc aut aliud indesinenter imaginatur; sic neque etiam videri unquam inter dormiendum quiescere, sed incessanter imaginari. Etenim sive anima sensitiva etiamcula est, neque reliqua in perpetuo motu cognitionibus actu non potest, sive spiritus continuo a pulsu arteriali sanguinis continenter penitus cessare absque per cerebrum discursu, propagine adeo phantasiae et motione, quae sunt natura ignea non possunt, videtur non per somnum minus quam per vigiliam sine necessario imaginatio.

Itaque verisimilius videtur dici posse insomnia ex eo contingere quod consopitis sensibus interea spiritus, qui per cerebrum currunt in impressa vestigia subeant et phantasiam non secus ac per vigiliam moveant.

Fundamentumque ... hinc esse intelligitur qui fiat ut nihil videatur discriminis inter res somniando et vigilando visas; ac nihilo secius per somnum, quam per vigiliam observetur continua illa imaginationum successio ... quidem penitus disparatae sint sed aliquando coherentia quadam ... phantasia ... intelligitur ... somniando ... imagines ... differentiamque ... aliquando varie ...

quasi subsidiant aut secunctas penitus plicarū illarū uestigiorumve series se exprimunt possunt somnia spiritū dissecta continuare. Quod autem plerumque tum a nobis connexione etiā dum uigilantur sommia uerū nexibus inchoerentia succedere, ex eo eē potest quod dum spiritus secundū unā alicorū seriem quasi flatu saltē commoveat aliquā scriem in .. inam aut transuersim ducte; at tunc sinore trne relicta secundū novā abeat .. respirus (?) ipsa occasione in aliā et in aliā ... quae ratione divertendus, adeout tandem ultima ... uideatur revere commune cū prima. Cui accedit uigilando attendamus ad ea .. breve temporis spatio ... memoria recens est imaginati fuerimus observavimus ... omnes posteriores imaginationes occasionē aliquā ex ... acquisisse; idquē quantumque extreme sive interiectis spatiatē nil prorsus revere commune videantur. Attendere autem rem maxime licet in eho inter vigiliā somnumque interstitio in quo dū a profundiore somno exturbamur, observamus ea, quē somniare cœperimus occasionem habuisse ab his, quē fuerimus in ipsa vigilia adhuc clariore imaginati; aut dum quispiā ... alloquitur rogareve nos deprehendimus absurda quidem et ad rem non attinentia respondere, ... tamen aliqua ex verbis insinuatis in aures ... Videlicet qui spiritus per cerebrū succurrunt ... sensorios ut transuersū eunt sic imaginationem deflectunt.

Dices imō aliquos eē qui ex Aristotele somniare nunquā sint observati, ergo in somnia non contingunt quiad consopitis sensibus spiritus qui per cerebrū currunt impressa vestigia subeant. Nam et ... qui nunquā somniaverunt spiritus per cerebrū decurrerunt. Probat ... talem fuisse temporibus suis memorat Plutarchus Cleonem ... et antiquioribus Thrasimedem Heraeensem. Et Plinius Atlantes ait in somno qualia reliqui mortales videant non videre. Unde quod Tertullianus Neronem seu somniatorem appellat interpretari ... Neronis licet ... sub finem vitē non solitū somniare scribitur.

Redeo uerō antecedens ad ... uno verbo dico: istos non tam fuisse somniorū expertes quā immemores idque ob specialem temperiem sicut Plutarcus loquitur significatur nos

uno longe a partu dormimus, somniamus et ... facti tamen non rememorsimur eorum, quae interea ... eramus continue quaerimus. quemadmodum viri exerceres cognoscere, qui audierint a notaverintque, ut item qui inter dormiendum assurgunt exclamant variique discurrunt revera somniant, neque tamen ubi expergefacti sunt somniasse se aut quidquam tale, quale egerint, recordantur; sic ea potest aliquibus esse temperies seu constitutio ob quamque toto vitae decursu somniant plerumque ... oblitterentur.

Dices 2do Aristoteles pueros non somniare, ait ante quartum aut quintum annum. ergo &c.

Respondeo neque Plinio, neque Galeno, neque Tertulliano dictum Aristotelis placuisse, et succussus motus venientesque ... in illis observitantur contrarium indicant, atque ipse Aristoteles alias somniare quidem eos sed non meminisse imaginationum dicit.

Roges forte qui fieri possit ut somnia nos adeo facile deludant, neque advertamus res adeo absurdas secus se habere quam imaginemur?

Causa esse videtur quod phantasia sit alligata rebus inhaerentibus et donec movetur per somnium neque intervenias sensus functio, quae vehementius moveat, ... fidem deroget neque facultas attendens ac dijudicans, mentisque proprea vigeat, quae admonere errores possit. Nam phantasia sensum ita consequitur ut quaecunque illi apparent ipsa judicet esse vera; quatenus ut ille, sic ipsa revera ab omnibus ... hoc est non magis ab iis quae ut apparent, ita talia sunt, quam ab his quae solum apparent. E.G. ut oculus ... curvum eum baculum quod alioquin rectus partim in aqua partim in aere est, quam eum qui est revera curvus inque aere solo est; ita et phantasia illum aeque ac istum curvum imaginatur; quatenus ut oculus ita ipsa quoque utriusque baculi speciem eodem modo ... eo quod retracta ex recto et directa ex curvo huiusmodi sit et perinde ad curvum representandum comparata. Itaque ut donec vigilamus operans phantasia cum sensu vera habet omnia, quae ibi apparent, ... eadem specie cum illo omnia ... sic donec

dormimus eadem vera habet prout illa. et eandem speciem superstitem imaginatur; at eodem modo per spirituum vestigia impressa subsequentium percipitur quod fuit prius per spirituum vestigia dum imprimerentur perculsa. Et de hoc, quod aliquando contigit ut inter somniandum subdubitemus, attendamusque an id quod apparet sit insomnium necne, quod sane bruta non faciunt. Ratio reddi potest, quod haec attentio ea sola specie memoriae nixa sit, quod aliquando per vigilias tum absurditates somniorum tum modus ipsas explorandi cogitationem subierint, tota cita attentio debilissima umbratilisque est quatenus nulla est sensus functio, quae tamquam protentior locum occurset et imaginationem falsitatis convincat.

Plura, cum hic viderentur de ipsis fantasiae imaginationisve viribus dicenda puta de commotione spirituum ab ipso appetitu eiusque affectibus facta de nervorum musculorumque contentione, atque relaxatione pro motione varia spirituum ab appetitu directorum de humorum subagitatione ab isdem facta spiritibus dum pro varietate passionum moventur unde functiones naturales et ab imaginatione atque etiamque alio quin per se directo independentes inter turbantur vitianturque et non saepe modo horror excitatur, palpitatio fit, pallor, rubor exoritur, sed et morbi quoque interdum creantur et quod amplius est exanimatio etiam continuit. De impressione illa macularum, similitudinisque et deformitatis in foetu; at variis occasionibus deinceps dicendum erit. Nunc de commutatione ipsa appetitus, et affectuum ejus ~~titum~~ amoris odii &c erit sermo. Sed antequam ~~[illegible]~~ mentem ad haec convertamus, adnotabis phantasiam esse facultatem, cujus primorum munus sit cognoscere, secundarium vero appetitum movere et quia deinceps ab appetitu cientur facultas motrix quae spiritibus, nervis, musculis fusa opera varia peragit

ideo varios eē affectus qui præter ipsam cognitionem imaginationi tribuuntur

CAPUT III

De affectibus, seu aīæ passionibus ubi aliqua de amore et odio.

Affectus aīæ nihil est aliud quam commotio ejusdem in pectore, sive parteve alia ex boni vel mali opinione aut sensu excitata. Imprimis dicitur commotio ut intelligatur discrimen, quod inter actionem voluntatis et actionem appetitus est. Illa scilicet cum sit incorporea placida atque tranquilla ac citra ullam in corpore commotionem eliciatur. hæc vero quod corporea sit non ita potest exerci quin unà cum anima ipsum quoque corpus moveatur. Dicitur autem in pectore, parteve alia ut comprehendatur non modo affectus ipsum in commotione sensibiles in pectore sed illi etiam qui sentiuntur in ipsis partibus affectis. Dicitur ex boni vel mali opinione ut vera affectuum causa declaretur ac eorum præsertim qui excitantur in pectore. Additur aut sensu ob illos affectus qui ex sensu potius quam ex opinione nascuntur. Notum aliunde est Stoicos ita definivisse affectus ut generis loco opinionem ponerent; ecce eñ apud Ciceronem. Ægritudo est inquiunt, opinio recens mali præsentis in quo demitti, contrahique animum rectum esse videatur. Lætitia, opinio recens boni præsentis in quo efferri rectum esse videatur. Metus opinio impendentis mali quod intolerabile eē videatur. Libido opinio venturi boni quod sit ex usu jam præsens eē atque adesse. Verum constat eē quidem opinionem excitati affectus causam at non tamen affectum ipsum.

Vulgare est autem destingui genera passionum quarum [illegible] ad appetitum concupiscibilem referantur ut, puta voluptas et dolor quæ tempus præsens respiciunt; desiderium et fuga, quæ futurum, amor et odium, quæ utrumlibet; quædam tamen ad irascibilem spectent, ut puta, ira audacia metus spes, desperatio. Atque ita quidem ut priores illæ quasi mediocres reputentur ut propterea referantur ad con-

cupiscentia, iste quasi animorum ut propterea ad irascentia. Stoici talem divisionem secuti non sunt, sed fecere statim quatuor affectus primarios, nempe voluptatem dolorem cupiditatem metum. At ita increbuit divisio hujuscemodi ut celebris etiã apud Poetas evaserit quemadmodũ indicant illa.

Gaudeat an doleat, metuat cupiatve quidãi rem. Ho.
Hinc metuunt, cupiuntque dolent, gaudentque. Virg

Peculiarem de singulis hisce affectibus Dys bene ivantibus in Ethica disputationem instituemus. Nunc de amore et odio nonnulla delibabimus ut ad ea, quę ubi de causa finali aguntur, via planior fiat.

Amor affectus est, quo anima in voluptatem ut primariũ bonum sua sponte propensa propendet simul in rẽ opinione bonam, voluptatisque effectricem, ipsamque in se intimè quasi complectitur ac stringet; odiũ vero affectus quo anima sponte a molestia ut primario malo aversa aversatur simul rem opinione malam et molestię effectricem atque ipsam a se veluti amovolitur ac horret. Suppono autem animã eẽ ipsa sponte naturę in voluptatem propensam, illamque adeo sponte naturę ut primariũ bonũ amare quod ab ipso usque exortu et citra cogitationem ratiociniumve ipsa afficiatur ac pari ratione esse ãiam sponte ipsa naturę a molestia aversam, eamque adeo sponte naturę odio prosequi quod quod etiam quoque ab ipso exortu et citra cogitationem persentiat. Cum dico vero ãiam simul propendere in rem bonam; id tunc indicat ãiam una cum ipsa voluntate amare etiã rem, quę talem voluptatem parit, tum conotat motionem, qua cor statim ac pulsatur a spiritibus ex cogitata voluptate cujus ea est causa adventantibus, se versus ipsã veluti effundit, ac totũ simul pectus incalescens versus illã se promovet veluti tacite brachia complexus ut eam complectantur; unde et perseverante eadem cogitatione id efficitur quod denique dico ut anima corde, pectoreque

Difuso illam in se ipsa et quatenus potest complectatur, teneat
et quasi constringat. [illegible] simul aversari
rem malam dico illam significat animi una cum molestia odisse
illam rem, quae illius est causa; tum eam motionem connotat
qua ex spiritibus excogitata molestia cuius ea est causa
in cor appellentibus tam ipsum cor, quam totum pectus abeo
quasi retrahitur et cogitatione perstante ipsam a se
qua potest submovet, divellit, procul amandat et execratur.
Addo autem rem opinione bonam quod licet ea forte ex se
mala sit tanquam existens eo comparata ut longe
amplius molestiae, quam voluptatis pariat. Sufficiat
tamen ad amorem creandum ut bona esse, voluptatisve effectrix
credatur; idque seu adiuncta, secuturave molestia non
cogitetur, seu debiliore specie appareat. Ac non secus
rem opinione malam quod tametsi forte ea sit ex se bona
ut quae longe amplius voluptatis quam molestiae creare
valeat, satis tamen sit ad illius odium ut mala esse, seu
molestiam creare posse reputetur; dum interim ea voluptas
quae adiuncta aut est secutura aut non attenditur aut debili-
ore specie seu minorem aut obscuriorem facit. Id porro
quod subjicio rem bonam voluptatisve effectricem eo tendit
ut subnotem causam ob quam res quaeque habetur bona
utique et cum rem dico malam, effectricemve molestiae
eo facit ut innuam causam ob quam res quaeque et mala
et exosa est esse eam, quae potest parere molestiam.
Quippe quia res nulla bona dicitur nisi quatenus cui-
piam rei est bona hoc est conveniens, congrua commensurata,
commoda, eique ipsam perficiens, defectumque, seu
indigentiam aliquam ab ea abigens, hinc efficitur ut
habeat in se unde illam demulceat ipsi placeat et grata
sit, seu jucunda et quia talis sit amabilis evadat. Amor
autem est bonorum quae ad corpus attinent aut bonorum quae
ad animum ac odium consimiliter malorum ad corpus et
animum spectantium. Paulo porro secus bona corporis
animique hic accipimus quam fieri vulgo soleat

dum bonorum alia corporis alia animi, alia externa esse dicuntur. Quippe qui ita dividunt intelligunt sub nomine bonorum tam corporis quam animi dotes innatas aut acquisitas alterutrique parti inhærentes cujusmodi quidem sunt in corpore integritas sensuum vires decor membrorum robur staturæ proceritas sanitatis constantia; in animo vero ingenij solertia judicij maturitas, memoriæ firmitas eruditionis præstantia virtutum perfectio; per autem bona intelliguntur non modo hujusmodi

2. dotes, quas sive in nobis sive in cæteris amamus; sed ipsa quoque bona externa, quæ ideo amantur, quod sive in corpore sive in animo voluptatem pariant. Neque secus est dicendum de malis, seu corporis seu animi, cum eorum nomine hic intelligantur non modo partis utriusque dotes aut nullæ aut imperfectæ aut memoratis oppositæ; sed mala quoque ipsa externa seu res, quas ideo exosas reddimus, quod nobis vel in corpore vel in animo molestiam efficiant. Cum subinde autem distingui deberent tot amoris ac odij, quot bonorum sunt malorumque species constat rem abire esse in immensum, cum quod vel ipsa bona externa (idem dicendum de malis) quæ suaviter afficere, aut corpus aut animum possunt, ac evadere objecta amoris innumera sint. Ecquis enim unquam dinumeret omnia quæ oculos pascere aures delinire olfactum recreare gustatum oblectare, tactum demulcere, ipsam mentem gaudio perfundere possunt? denique et illud moneo esse hominem qui pecuniam nisi sui gratia seu unius relatione quæ ad ipsum se faciat; etiam dum bona alijs tribuit, procurare quid se quid jucundi ac etiam gravia pericula mortemque etiam pro Patria pro Liberis ac pro amicis oppetit quippe qui nihil pecuniam gratiam, patrocinium, aliudve speret saltem pro scopo habeat bene agendi conscientiam et gloriam quam sibimetipsi auget, ac reservet dum alijs bona alia dimittit quæ esse longe minora ducit. Hinc est quod tam amor voluptatis quam amor sui ipsius dici possit naturalis quoniam omnis voluptas ex natura sua amabilis sit ac non propter se aliqua reprehendatur sed aut propter malum quod potest consequi, aut propter legem sub qua ceditur et a qua prohibetur; at iterum quodcunque sit sibimetipsi

tanto potens secundum naturam amabilior, quanto est sibi propinquior, benevolentior, beneficentior, ac tum solum [illegible] vestatur se magis quam aliud respicere cum mores [illegible] si quis [illegible] emolumentum ducit quo carere [illegible] incommode potest quam gloriam quam maioris fieri est receptum.

APENDIX

De axiomatibus

Primum axioma unumquodque recipitur ad modum recipientis est partim verum partim falsum. Est verum primo si sermo sit de receptione iuxta capacitatem subjecti: 2º de receptione naturali juxta naturalem subjecti dispositionem Tertio de receptione locali quatenus receptum in eo: [illegible] loco extrinseco est &c. Non vacat persequi quosdam alios casus in quibus potest esse verum. Est falsum primo si sensus sit quod receptum debeat esse cum recipiente ejusdem ordinis et habere eadem predicata. Alias anima rationalis et qualibet alia forma absoluta esset potentia et subjectum commune [illegible] quodlibet accidens foret substantia. secundo: si significet receptum non posse esse perfectius recipiente. Nam anima brutorum materialis recipitur in materia, seu in corpore organico, et tamen est perfectior illo Tertio si significet esse semper juxta exigentiam recipientis. Sic interdum substantia aque recipit calorem tametsi ea de se non habeat exigentiam ad calorem; plures alij casus in quibus fallere potest prolo: quium illud constabunt per decursum. Secundum axioma: intelligens in actu esse intellectum in actu. Desumitur ex Aristo: telis de anima 3. [illegible] animam esse quodammodo omnia intelligibilia et rursus intellectus et res intellecta idem sunt. [illegible] est quod non nemo crediderit axioma hoc ex mente Aristotelis intelligi debere ad litteram quasi [illegible] anima et mens evadere debuisset lapis dum lapidem intelligeret. [illegible] tam inepta barbaries. Explicant illud plerique [illegible] peripatetici de identitate seu [illegible] de unione accidentali inter intellectum intelligentem et rem intellectam medijs principijs, seu speciebus intelligibilibus, quatenus evadunt unum non, ad in [illegible]

entis sed in genere intelligibili. Videtur igitur explicationem [illegible] quidem [illegible] in ressam [illegible] dicta. Nam prolaturio [illegible] nominum est, potest aliud alterum ad cognoscendum debet fieri unum ex intellectu et objecto

Axioma tertium. De presenti non datur potentia. Verum est axioma de presenito reduplicative tali, falsum vero de presenito specificative tali. Dices ex Arraga; ergo tandem eodem modo non datur potentia ad presenitum ac de futuro [illegible] presens. Sed hoc est absurdum: ergo. Probatur idatum. Nam nemo potest facere, quod aliud id non sit futurum in instanti B in sensu composito quod sit futurum in instanti B. Atque ideo nec potest impedire futurum reduplicative tale nam tam implicat quod aliquid existens simul et non existens in eodem instante presenito, quam implicat quod [illegible] simul et non existiturum pro eodem instanti futuro. Sub eadem minor vero nemo quod hoc sit absurdum patet quod nemo dicit non dari potentiam ad presens et ad futurum ea libertate qua dicit non dari potentiam ad presentem [illegible] tamen [illegible] axioma reputatur nec propositio non datur potentia ad presentem

Respondeo stricte loquendo ad non dari potentiam ad presenitum reduplicative ut tale quam ad presens et futurum reduplicative ut talia. Diversitas autem est in hoc quod quando dicimus non dari potentiam ad presenitum, tametsi [illegible] presenitum [illegible] specificative tale [illegible] communi tamen loquendi modo fit reduplicatio et presenitum accipitur non in sensu specificativo sed reduplicativo ut aperte colligitur ex illis particulis. jam loquendum que vel tacite vel expresse id quod jam est presenitum postquam res presenita est ea res presenita est non potest quem sensum reduplicativum communiter non facimus cum loquimur de presenti et futuro.

Quartum axioma: nihil volitum quin precognitum. cave ne intelligas precedentiam temporis, nec enim necesse est ut in instanti antecedente res precognoscatur sed sufficit si in eodem instanti cum aliqua precedentia rationis: cum hac moderatione axioma est simpliciter

verum saltem in creatis eius qne veritas constat; tum ex praxi tum etiā ex voluntari notione; in hoc enī includitur ratio cogniti seu postulatur cognitio aliqua

ALTERA PARS

De spiritu Medio, seu de Angelis.

Quod Latinē nuncius, hoc grecē Angelus significat; precipuum enī Angelorū officium est mandata divina perferre ut Lucę cap. imo versiculo 26 angelus Gabriel ad Mariam Virginem missus dicitur Verbi Incarnationem ipsi anuntiaturus. Alio nomine vocantur inteligentię et a grecis Demones: quamquā Demonis nomen soli cacodemonibus seu malis Spiritibus ex usu nunc apud Christianos tribuitur.

Definiri solet in Scholis Angelus: Spiritus quidam creatus suo modo completus. Dicitur Spiritus sive Substantia Spiritualis et cogitationis particeps non corpus aut substantia extensa Nam corpus non potest Deum videre et perferre ipsius mandata: angeli autem vident faciem Dei ut habetur mathei 18 ac Dei mandata perferunt ut modo de Angelo Gabriele diximus. Pręterea locū non replent instar corporū ut intelligitur ex legione Demonū quam Christus ex Energumeno eject: Marci cap. 5 versiculo 13. Deinde Angelus dicitur Spiritus creatus ut a Deo distinguatur qui increatus est cum sit ipsū esse sive ens per essentiā. Angelus vero sit ens duntaxat per participationem et velut entis umbra si cum Deo comparetur. Deinde dicitur suo modo completus hoc est sui juris nec ad constituendā una cum corpore naturā aliquam integram instar animę rationalis a Deo destinatur. Solus quippe ita subsistit ut in alterius compositionem venire ex naturę instituto seu conditoris voluntate non debeat. Vulgatam sane naturę angelicę definitionem approbat et ita sibi S. Thomas 1ma parte quęstione 50. articulo primo.

CAPUT I.
De existentia et intrinseca perfectione Naturæ Angelicæ.

Sit conclusio: constat existere substantias quasdam quas Angelos appellamus vel probi illi sint vel reprobi.

Patet propositio tum ex sacris paginis tum traditione Patrum et totius Ecclesiæ authoritate unde apud Theologos supernaturales liquidissime fit certitudine fidei existentia Angelorum immediti. Præterea quod nostri muneris est naturali evidentia concluditur esse huiusmodi spiritus in natura, quia sapientibus hoc semper fuerit persuasissimum. Nam quos Plato notissimum in Timæo et Parmenide appellat Deos minores Dæmonas et ... eosque conditos esse ait et procreatos a summo Deo, quos idem Aristoteles intelligentias appellavit, spiritus ope Angelos et spiritus invisibiles extra controversiam ponit Augustinus passim in lib. 8. 10. De Civitate Dei. Præteriis sequentibus eorumque Christianorum testimoniis adsit Tertulliani sententia qua Jam gentium incredulitas fid Veterum Christianorum fides, quo ad rem præsentem pateat. Itaque in Apologeticis sic habet. Dicimus esse substantias quasdam spirituales nec nomen novum est. Sciunt Dæmones Philosophi Socrate ipso ad Dæmonii arbitrium spectante ... ... sub Tribunali ... quem Dæmone agi constet, jussu a quolibet Christiano loqui spiritus ille tam se Dæmonem confitebitur de vero quam alibi Deum de falso: quid isto opere manifestius? quid hac probatione fidelius? Simplicitas veritatis et virtus sua assistit (Dæmonum Christiano exorcisanti) quid suspicioni ... de magia aut aliqua huiusmodi fallacia ... Dictis non stetis si oculi vestri et aures permiserint vobis. Quid autem obniti potest adversus id quod ostenditur nuda veritate? Ita Tertullianus vel ipsos Ethnicos evidenter convincit una opera tum de existentia ... tum de veritate Christianæ religionis.

Ab effectibus vero quos videmus in obsessis. in his enim huiusmodi Spiritus revelant multa occulta et loquuntur

niura praeterita homines obsessi rudes latinam graecam, et alias linguas intelliqunt et pronuntiant; nam coniectis horum linguarum verbis a viris eruditis interrogati apposite respondent. et huiusmodi effectus refundi non possunt in hominum animas quia huius rei principium habent nullum fundamentum in ipsos obsessos: quia nec loqui non possunt aut intelligere linguas, quas unquam didicere. Hoc idem (inquiunt nonnulli) indicat motus caelorum motus tot. Seculis stabilis ac perpetuus; quomodo enim motus adeo diuturnus et regulatus salvari potest connaturaliter absque Directore aliquo? nec his alius esse potest quam Angelus aliquis seu intelligentia. Unde et Aristoteles solo lumine naturali adjutus docuit astra ab intelligentijs moveri, ideo ergo nobis constare existentiam naturae Angelicae tametsi huiusmodi ratio naturalis non assurgat ad conditionem evidentiae physicae eo minus ad dignitatem evidentiae Methaphysicae.

Quo ad 2dam tituli partem id in controversiam venit num Angeli sint substantiae incorporeae: Pro quo advertendo praeter Epicureos, qui nihil nisi corporeum in rebus agnoscunt et Saduceos, qui dicunt non esse resurrectionem, neque Angelum neque Spiritum ut scribitur actuum Apostolorum cap 23 versiculo 8 nonnulli ex S Patribus tam graecis quam Latinis asseruisse videntur angelos esse substantias quasdam spirituales corporibus tenuissimis ut potè aereis aut caeleris coniunctas; idque scripturae sacrae auctoritate firmare nitebantur quae Geneseos cap 6to versiculo 2do secundum quorundam lectionem sic loquitur: videntes autem filii Dei filias hominum quod essent pulchrae acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. Non possunt autem nisi spiritus uxores accipere: ergo inde Angelos corporeos esse inferebat Verum id fuit Platonicis familiare ut Daemones seu Angelos vel tamquam tenues quasdam, sed tamen corporeas substantias vel potius ut mentes corporibus tenuissimis coniunctas conciperent, eaque opinio saltem posteriori modo accepta quibusdam Ecclesiae Patribus videtur non displicuisse quod illorum aetate

Angelorum natura nondum satis accuraté fuisset perpensa.

Certum tamen est non posterioribus tandem Ecclesiæ sæculis agnitas fuisse substantias spirituales et incorporeas citra corpus omne subsistentes ut in Concilio Lateranensi sub Innocentio 3tio ubi duplex natura a Deo dicatur condita spiritualis scilicet et corporea sive angelica et mundana prout videtur capite firmiter lib. imo decretorum Gregorij titulo imo quic. di summa Trinitate et fide Catholica his verbis: Deus utramque de nihilo condidit creaturam spiritualem et corpoream, angelicam videlicet et mundanam. Ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam. Verum etiam multo ante stabilitam a Christo Ecclesiam agnitum fuit ab Aristotele lib 14 Methaphysicorum cap 7mo et octavo. Unde sit Purcotius etiam veterus eis spirituum notitia quam mundus ipse. Sed utrum spiritus aliqui citra corpus omne subsisterent quod Augustino Justino Taciano Clementi Alexandrino vel ignotum fuit vel non satis accuraté perspectum

Quod vero Geneseos cap. 6. angeli Dei ideas hominum in uxores accepisse dicuntur id de angelis proprié dictis non est intelligendum, sed de hominibus Sanctis nempe de Seti nepotibus qui ob Patris pietatem filij Dei velut paulo legunt angeli Dei appellantur. hi autem uxores acceperunt ex semine Caini quæ filiæ hominum dicebantur, unde progenitos Gigantes ferunt.

Sed aliud opponitur argumentum ex actione quinta septimæ Sinodi œcumenicæ quæ fuit Nicæna 2da petitutum in qua quidem approbata fuit Joannis Episcopi Thesalonicensis de angelis pingendis sententia. unde colligunt, angelos non spirituales, sed corporeos cum Joanne Thesalonicensi [illegible] habendos; quia sola corpora non spiritus picturis exprimuntur.

Respondendum autem: sententiam Joannis Thesal: a Concilio generali aliqua ex parte fuisse approbatam scilicet quatenus angelos pingi non vetuit Concilium, non tam hinc sequi rationem quam afferebat Joannes Thesalo: nempe quod angeli forent corporei fuisse admissam

nam re ipsa rationem illa in medio reliquit Concilium nec super eam quidquam pronunciavit. Unde cum omnia angelorum munera citra corporeas vires perfici possint corporea in his naturam cum spiritali coniunctam admittere minime est necesse et contrarium in Concilio Lateranensi supra laudato videtur definitum.

CAPUT II

De Ierarchijs Angelorum, et vulgatis eorum ordinibus.

Angelorum multitudinem primus Dionisius in certos descripsit ac definitos ordines, ac suos cuique gradus et functiones apelationesque tribuit, quem a Gregorius magnus deinceps sapientes omnes sunt secuti. De quibus agendum porro nobis est, idque parcius: quod eorum plleraque partim ex occulta traditione partim ex opinione et conjectura descendunt: cui in tam abstrusis, tam a mortalium visu remotis ignotisque rebus non multum fidere prudentis est hominis, temeritatemque vitantis.

Igitur Dionisius angelos omnes in hierarchias tres, et harum singulas tres in ordines distribuit. Ita novem constituit ordines. Sed quid Hierarchia sit ante omnia necesse est inquirere ut quidem ab authore illo traditur. Hanc Dionisius in cap. 3tio ita describit. Est inquit Hierarchia mea sententia sacer ordo et scientia actioque ad divinam similitudinem quoad licet accedens et pro comissarum ipsi divinitus illustrationum ratione ad Dei se immitationem efferens. Tum quis illius sit scopus hunc in modum explicat. Quamobrem Hierarchiae finis ac scopus est similitudo cum Deo et coniunctio quatenus assequi licet.

Rursus eodem capite: quoirca, inquit, qui Hierarchiam dicit sacram quamdam universe ordinationem significat, at divini illius decorem principatus expressum et in hierarchicis ordinibus ac scientijs proprie illustrationis misteria sacris ritibus administrantem ac

suo principio quantum fas est assimilitam. Atque ut Dei proprium est purgare illuminare ac perficere sic hierarchia hoc est principatus iste sacrorum iis in quibus inest ad eadem illa prȩstanda vim ac potestatem affert: itaque facit ut ad quandam Dei similitudinem aspirent. Quod eodem in loco uberius a Dionisio declaratur.

Dupliciter accipi ac definiri solet hierarchia vel ratione formae vel ratione subjecti in quo et circa quod versatur. Priori modo recte definitur gubernandorum sacrorum potestas et functio. Quae definitio ex maximo desumpta est initio comentariorum ad Dionisium de caelesti Hierarchia. Porro hierarchia ea sola ratione dicitur, qua sacra respicit, non autem ut per solis ipsis ac sacrorum administris prȩsidet. Etenim Pontifex quilibet summus prȩsertim non solum administrandis sacris sed etiam sacrorum administris Sacerdotibus Diaconis immo etiam summis Episcopis prȩest. Sed hierarcha proprie prȩcipueque vocatur quatenus sacrorum curationem exercet; non autem ut eorum inferiores prȩfectos atque Antistetes regit.

A[illegible] situr [illegible] scientia [illegible] aute a Dionisio [illegible] rationes sunt uberiores ac finem [illegible] et instrumenta cuius ad [illegible] continent. Nam finis est [illegible] cum Deo similitudo ad [illegible] imitatione potestatis et deficientiȩ Hierarcha persequitur. Qui quidem duabus adiis rebus [illegible] scientia et actione. Nam et habitudes facultatem status ille postulat; ut hoc ipsum quod assolatur status sit enarrare aliquid atque efficere debet ut Dei similitudinem assequatur qui reipsa [illegible] tria illa, quȩ summa, [illegible] perpetuo et sine intermissione [illegible].

Quamobrem tria hȩc certe tam hierarchiam componunt potestas, scientia et actio. Perfectam inquam hierarchiam talem qui describit Dionysius propterea [illegible] in quem definitio ista competit perfectam ac divinum esse [illegible] sacrȩ omnis scientiȩ [illegible] Dei [illegible] similimus sit et tales eos, possit facere, quos ambiens [illegible].

Iam vero [illegible] subjecti considerata Hierarchia non solo sacrorum Antistites et administros complectitur qui

[illegible] Dominarii, [illegible] functiones exercent, [illegible] eos etiam [illegible] subjecti sunt et eorum efficientiam in sese recipiunt quales sunt Populi ac Laici. Igitur Hierarchia posteriore [illegible] sensu tam ministros et administros sacrorum quam qui ijs subjecti sunt et illorum iuvantur ac perficiuntur opera complectendis quemadmodum Principatus ac Regnum, tum Principem eius ac Regem significat, tum Subjectos ei Populos, quod Guilielmus Persicus [illegible] notavit.

Nunc Angelorum novem expliemus ordines [illegible] [illegible] et nomina declarabimus [illegible] a Dionisio constituta sunt [illegible] [illegible] tenuerint, [illegible] in eorum collocatione a Dionisio plerique [illegible] [illegible] obscura fieri solet, [illegible] coniectura et hominum [illegible] nititur. Tres sunt igitur Jerarchiæ in prima Seraphin, Cherubin ac Troni recensentur. In 2da Dominationes, virtutes, potestates. In tertia et ultima Principatus, Arcangeli, Angeli. Qui omnes interdum [illegible] [illegible] vocabulo [illegible] maxime Angeli boni ac [illegible]. Nam sæpe [illegible] omnes vocantur Angeli [illegible] Chrisostomum in [illegible] 3tia contra Anomæos Theodoretus [illegible] sermone [illegible] contra Gentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3tio. Virtutes [illegible] in cœlos [illegible] sunt et [illegible] et æternæ, sed unigenitus est Filius. Et Prudentius in Apotheosi.

> Attamen in cœlum quoties suspexit in uno
> Constitit ius omne Deo: cui serviat ingens
> Virtutum ratio, variis instructa ministris.

Primi ergo sunt Seraphim quos Dionisius interpretatur calefacientes ut et Cirillus Alexandrinus [illegible] in Isaiam. Hi ab igne nomen accipiunt [illegible]. [illegible] divino ardore flagrant ipsi ceterasque in se proprietates ignis quantum de Spiritibus [illegible] ijs est exprimunt vel quia eadem et in alios illa transfundunt. Ergo quia igneo quodam inflammati ardore rapiuntur in Deum et agiles sunt ac vegetæ [illegible] sempiternas habent agitationes: tum inferiores Spiritus eodem calore succendunt et [illegible] sua collustrant, ideo Seraphim vocantur.

Proximi sunt Cherubim quod vocabulum Dionisius [illegible] profusionem sapientiæ vel scientiæ; Augustinus

plenitudinem scientiæ. Gregorius Papa et Bernardus et Origenes multitudinem scientiæ. Chrysostomus in Homilia tertia contra Anomæos dona annotatione sapientiam et unitatem exprimi censet interpretaturque mox multiplicatam scientiam. Sed ea vocabuli notio perobscura est, quam nec Hebraica nec Chaldaica lingua proprietas sustinet. minus vero tolerabilis est illa quam ex Zacharias Thomeij Dictionario passim omnes amplecti videntur; qui Cherubim quasi Pueros ex Chaldæo idiomate. Cujus opinionis meminit Abenezra et Targum Aramæum citat.

Throni authore Dionisio dicuntur ob sublimem quemdam statum qui supra intima quæque ac terrestria consurgit, quippe toto conatu in Deum erecti nil humile sapiunt sed ab omni [illegible] materiæ sinceros ac mundos suos actus exercent. Ita Dionisius Cassianus sedes Dei eas vult quod ita Deo cohæreant et domestici sunt ei ac familiares ut in eis [illegible] in quadam sede divina majestas peculiarius residet, et quodammodo firmius in eis retinetur.

Dominationum vocabulum conditionem ac servili affectu et intima subjectione liberam significat, idest quandam summa Dominatum exercentis illi notatis imitatricem nâ servitutis et [illegible] servili aliquid habent et ut [illegible] ait Erasmus a quibus ordo ille adducitur nec teneri se subjectione [illegible] At coeteris porro eamdem generositatem impertir. At Gregorius et alij Dominationes inde nominari sentiunt quod mira potentia præeminent; pro eo quod eis coetera ad obediendum subjecta sunt.

Virtutum Appellatio ait Dionisius, virilem quandam (ut sic dicerim) masculam inconcussamque fortitudinem significat, qua in omnibus divinis suis actionibus credite ad nullas divinas illuminationes capiendas invalide sunt et imbeciles, sed firmitatem et vigorem, quem et in inferiora derivant.

Verum quia virtutes in Scripturis vocantur passim, quas Hebræi Sabaot appellant, hoc est exercitus et instructas acies: credibile est inde potius nomen

ei sortitos illius ordinis Spiritus tamquam bellicam Dei vim et ad committenda prœlia formidinem exprimant; vel contra Dei Ostes, excedenti quadam ratione velut milites instructi ordinatique sint.

Potestates nuncupatas ex eo vult Dionisius, quod omnino ordinatæ sunt et ad exsequenda divina deinceps omni confusione liberæ sunt et erectæ: neque Tyrannico iure ac potestate sua per vim ac ipsamdem abutuntur sed indeniores ad imitationem summæ illius Potestatis benigne provehunt.

Principatus nomen ideo tributum ordini septimo putat idem Author, quod summæ majestatis dignitatem præcipua ratione imitantur et consequi studens: ad eos inferiores atrahunt, in quos Ducatum et Principatum exerent. Gregorius et cæteri sic eos dictos volunt, qui ipsis quoque bonis Angelorum Spiritibus præsunt, qui subiectis aliis dumque que sunt agenda disponunt eis ad explenda divina misteria dominantur.

Arcangeli inter Principatus et Angelos medij ex utroque temperantur, namet misteriorum divinorum consilij non nisi magnis ac præcipuis de causis ad illa nuntianda mittuntur, in quo cum Angelis congruunt: et istis vilissim præsunt, qui omnium intimi sunt.

Angeli communi usurpato vocabulo dicuntur qui cum minima nuntiant (ait Gregorius.) Angeli: qui vero summa anuntiant Arcangeli vocantur

CAPUT III

De Differentia Angelorum.

Ingredimur regionem si non omnino incognitam tanta certe obscuritatis et incertudinis caligine circumfusam ut illud ipsum maximum ingeniorum lumen Augustinus se in illa nihil videre fateatur: esse sedes Dominationes Principatus et Potestates &c: firmissime credo, et differre inter se aliquo modo indubitata fide teneo; sed quænam ita sint et quomodo differant, nescio. Ita S. Doctor lib: ad Orosium cap: decimo

Quaestio hic est quomodo inter se differant angeli cuiuscunque sint ordinis aut ierarchiae: quia praecipue sunt Doctorum placita, Gulielmus Parisiensis Albertus magnus quos sequitur Palavicinus negant etiam possibiles esse specie diversos et omnes adeo inter se specie differre. Scotistae quos communius sequuntur alij docent, Angelos posse inter se tum specie tum numero differre, et probabiliter utramque hanc diversitatem inter eos esse

Conclusio: tantum abest ut impliciens angeli specie aut numero differentes ut potius probabilius videatur eos reipsa inter se tum specie tum numero differre

Prior pars de possibilitate differentiae specificae angelorum, inde liquet quod non impossibiles sunt angeli qui cum essentia physice diverso inaequaliter participent divinum intellectum: nimirum talis participatio magis commendat Dei perfectionem. Atqui eiusmodi Angeli specie differunt inter se ob diversum cognoscendi modum in eo situm quod unus perfectius subtilius ac universalius cognoscat quam alter ac eum plane modum quo fatemur omnes intellectum humanum et Angelicum a se invicem specie differre quatenus humanus medio corpore angelicus independenter a corporis ministerio procedit in actum intelligendi quam obtet identitas obiecti adequati.

Secunda pars de possibilitate differentiae numericae Angelorum intra eamdem speciem probari potest ex auctoritate facultatis Theologicae Parisiensis damnantis has propositiones Prima est quia intelligentiae non habent materiam Deus non potest facere plures ejusdem speciei. Secunda Deus multiplicare non potest individua sub una specie sine materia. Tertia formae non recipiunt divisionem nisi secundum materiam: ita referunt Ricardus Enricus de Gandavo apud Valentiam. Quod non est exiguum pro nostra parte momentum quoniam in capite ad abolendam de haereticis dicitur habere ipse de haeresi suspecta propositionem, quae in aliqua Catholica academia condemnatur. Ego tamen ab omni censura abstineo sicut enim

sanctitatem ita et Doctrinã S. Thomæ pronus venerer.

Probatur 2.do: essentia quæ ex suo conceptu non e simpliciter infinita nec realiter identificata cū aliquo perfectionis simpliciter infinitæ habere potest (?) sibi similem in prædicatis essentialibus et adeo sibi numero multiplicari intra eamdem speciem. Angeli sunt eiusmodi essentiæ ut patet: ergo. Probatur major. Essentia finita ex quo non est realiter identificata cum aliquo infinitæ perfectionis nequit exaurire infinitam virtutem Dei productivam in qua continetur. Si non potest eam virtutem exaurire poterit utique Deus ei oppido similes producere non tot in plures cum a qui continet infinitos in sua virtute: ergo &c.

Enimvero usque adeo pars hæc mihi vera videtur ut arbitrer universum implicare Creaturā numerice non multiplicabilem intra eamdem speciem quemadmodū repugnat Creatura specifice immultiplicabilis intra idem genus et ratio est, quia Deus est participabilis a Creaturis quocunque modo non involvente contradictionē tum interius et cum diversitate specifica tum exterius et cum diversitate tantū numerica. Nisi igitur positive demonstretur contradictionem involvere numericam multiplicitatem Angelorum aut cuiusvis alterius Creaturæ standum est ad omnipotentia Dicendumque repugnare numericam immultiplicabilitatem in eadem specie quemadmodū dicitur repugnare specifica immultiplicabilitas in eodem genere nisi positive demonstretur multiplicabilitatem numericam in aliqua specie contradictionem involvere. Hoc autem non demonstratur immo demonstratur oppositum si cuique Creaturæ numero finitæ si addatur perfecte similis contradictionē non involvit, ergo est possibilis. Antecedens probatur nullum involvens contradictionem est Creaturæ possibili perfecte

simile: ergo per conversionem simplicem malè creaturę à possibili pertectè simile contradictionem involvit.

Tertia pars de actuali differentia specifica angelorum probatur primo authoritate Patrum. Damascenus apud Schotum, dicit unamquamque speciem fecit Deus Angelos. S. Dionisius coelestis hierarchię cap. 5.to: enuncians S voluminum traductiones superiores substantias eē gradu inter se celsitudine differentes. Differentia autem illa gradum vix poterit intelligi sine differentia naturarum. Unde Nazianzenus eam vocat naturę proportionem. Grisostomus 1000 milia pro da ait: genera coelestia innumerabilia esse. multi nempe putant angelos aliquos eē genere nedum specie differentes. Suadetur etiam ratione convenientię. Varietas enim specifica angelorum mirabiliter conducit ad ornatum pulchritudinem et decorem universi atque ad commendandam Dei potentiam, quemadmodum diversę florum species rosę, lilia, violę, tulipę &c. in ameno ac delicioso Viridario magnopere commendant industriam orticolę.

Quarta demum pars de actuali numerica angelorum differentia intra eamdem speciem preter quamquod supponi videtur ab illis Patribus, quos intra in responsione ad objecta referemus, suadetur insuper cāco tum quod cum multi angeli deputati sint ad equalia ministeria decet eos natura similes et gratia equales cē. Tum quod cum Deus ab æterno previderit aliquos Angelos peccaturos non videtur dubitandum quin in qualibet specie multa produxerit individua ne species universe perirent; idemque quod spectat ad ornatum Universi ut in quolibet ordine sit aliqua multitudo cum similitudine in natura, quę deserviat ad Societatem et amicitiam conciliandam. Et quidem vero simile quotquot spectant ad eumdem ordinem inter se solo numero differre; quemadmodum eos qui sunt in diversis ordinibus intra eamde.. r

hierarchiam specie diversos ēē quamquā res hęc valdè sit incerta

RESPONSIONES
ad obiecta

Obicies contra primam partem, primo: differentia specifica [illegible] ab altera [illegible] praedicato [illegible] [illegible] intellectus [illegible] quod est praecipuum eorum [illegible] commune est: ergo [illegible] inter angelos differentia specifica. Secundo: magis et minus speciem non variant [illegible] differentia secundum magis et minus hoc in vel in vim [illegible] intelligendi: ergo [illegible] [illegible] homo specie differens ab his qui [illegible] sunt: ergo et angelus.

Responsio ad [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praedicatum [illegible] [illegible] [illegible] &c [illegible] itaque [illegible] praedicatum differentiale [illegible] [illegible] [illegible] praedicatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Hoc praedicatum in angelis [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praedicatum [illegible] [illegible] [illegible] modus varius intelligendi magis vel minus [illegible] [illegible] comprehensivus abstractivus &c

Ad 2dum distinguo m̄: magis et minus non variant speciem intra eandem rationem specificam concedo intra diversam nego maiorem, et similiter distinguo m̄ conseq. differunt enim angeli secundum magis et minus non sicut [illegible] duo a [illegible] quatuor, sed sicut [illegible] duo a [illegible] quatuor cum differant in modo cognoscendi diversa etiā obiecta [illegible] eadem maiori cum perspicacia.

Ad 3um [illegible] [illegible] antecedentis distinctione repugnat homo specie differens &c. id est non potest dari species animalis corporei intellectivi diversa ab hac specie hominis quę modo datur quocunque tandem nomine appelletur nego, non potest dari aliud animal corporeum intellectivum cui hoc nomen homo in ea quā habet significatione tribuatur concedo antec. et nego conseq. [illegible] homo institutum est ad hanc peculiarem speciem intellectivi corporei quod nunc datur exprimendam. [illegible] [illegible]

species eadem voce significari nequit. At vox angelus significat quamcunque substantiam spiritualem intellectivam completam cum ordine ad ministerium, quoniam consistere possunt plures differentiae specificae vox illa speciei differentibus convenire potest.

Objicies contra 2dam partem: primo ubi deficit principium distinctionis numericae deficit numerica distinctio. Principium deficit in angelis. Ergo &c. Major probatur. Sola materia qua carent angeli, per Aristotelem, principium est distinctionis numericae. In angelis nulla datur materia ergo &c. Hic est sensus Thomistarum. Arguunt tamen secundo quaecumque differunt per formam differunt essentialiter, sed forma dat esse rei. Angeli differunt per formam, quemadmodum omnes aliae substantiae simplices, ergo essentialiter differunt. Tertio: omnis forma abstracta a materia ex ipsa continet omnem perfectionem suae speciei et adeo se ipsa est subsistens. Atqui angelus est ejusmodi forma; ergo quilibet Angelus se ipso totaliter continet suae speciei perfectionem, ergo est tantum unicus est in sua specie. Si enim sint duo alter deficit a parte alterius perfectionem et adeo totam non habet. Quarto: duo angeli ejusdem speciei non forent ad invicem discernibiles, non quidem per gradus essentialia. Species differunt neque per accidentalia loci temporis &c quae possunt eadem in ambobus reperiri. Consequens est absurdum: ergo et antecedens.

Respondeo ad primum nego mi. ad probationem nego; est enim assertio falsa. Principium seu causa distinctionis numericae non est materia sed propria cujusque rei limitatio qua prohibetur ne extendat ad perfectionem alterius; sic duae quantitates et animae rationales differunt quae in differentibus sunt [illegible] illam ex pluribus numeris materiis informandis. Sic hoc cum angelus habere potest plures numero intellectiones aut volitiones quae successive possunt eundem intellectum et voluntatem angeli informare, et tamen distinctio numerica ejusmodi actuum repeti non potest a materia; insuper cum eadem independentia a materia potest angelus habere plures gratias habituales et visiones beatificas ejusdem speciei solo numero diversas. Ergo

principium distinctionis numericæ non est materia

Neque dicas eos actus respicere subjectum a quo educuntur, quod etiam solet venire nomine materiæ. Respondeo et insto sic: hæ intellectiones certe numero differre possunt quamvis respiciant idem numero subjectum nempe eundem intellectum: ergo a fortiori forma materialis de facto informans [illegible] numero materiam potest numero multiplicari cum de se non alligetur huic materiæ sicut actus intellectus et voluntatis proprio subjecto et adeo angeli carentes omni materia et subjecto poterunt numerice multiplicari.

Ad secundum argumentum respondeo cum retorsione [illegible] [illegible] argumentis de duabus actibus intentionalibus. Deinde [illegible] per distinctionem: quæ differunt per formam specie et absolute diversam differunt essentialiter concedo; per formam solo numero diversam et ut ea talis forma nego majorem, et similiter distincta minore [illegible] [illegible]: sic duæ formæ ejusdem speciei differunt per [illegible] non [illegible] tamen essentialiter differunt. Res simplices [illegible] differunt formis, necessum tamen non est ut formæ istæ semper sint essentialiter diversæ.

Ad 3ium respondeo primo negando [illegible]: repetita ex [illegible] ut angelus habere potest et de facto habet aliquam [illegible] seu gradum perfectionis extra et intra latitudinem suæ perfectionis specificæ seu naturæ, quæ ad ejus perfectionem et quasi complementum spectat. Nominetenus [illegible] personalitatem seu gradum personalem qui est aliqua perfectio seu complementum naturæ angelicæ infra et extra naturam specificam angelicam; quare ergo [illegible] non potest infra et intra naturam specificam angelicam esse gradus alicujus per quem natura angelica constituatur hæc seu singularis quamvis sit abstracta a materia? falsa igitur est illa major. Nihilominus respondeo 2do eam sic distinguendo: continet omnem perfectionem suæ speciei intensivam seu specificam concedo, extensivam seu individualem nego majorem et admissa [illegible] sub eadem distinctione concedo et nego consequentiam primam; absolute autem nego secundam, cujus probatio [illegible]

usu prefatæ distinctionis

Ad 4tum nego sequelam. possent enim discerni primo per propriam cuiusque individuationem, quæ ab angelo quidditative et intuitive cognoscente objecta est discernibilis, cuius rei exemplum suppetit in animabus separatis. Secundo per diversa accidentia, quæ possunt exigi necnon vel illa in hoc vel illo gradu ab uno et non ab altero angelo. Quidni etiam accidentia quæ sunt in uno non sint in altero angelo et sic discernantur ad invicem. Tertio per diversa munera ad quæ destinati angeli per Dei voluntatem destinari possunt, puta unum ad movendum solem, alterum lunam.

Objicies contra tertiam ex S. Patribus: S. enim Basilius ait: angeli sunt minores alij alijs et tamen eiusdem essentiæ. Gregorius Nissenus lib. 5.to contra Eunomium. Non enim ut Eunomio placet illa quæ a Paulo recensita sunt superiorum mundo virtutum nomina naturas aliquas inter se diferentes significant &c Cyrillus Alexandrinus lib. 6.to contra Eunomium: angelus ab altero angelo nulla re differt secundum id quod sunt angeli, nempe quo eo quod sunt omnes ejusdem speciei. Similia habent Bernard. et Damascenus.

Respondeo: laudata Patrum verba optime explicari posse de unitate generica seu subalterna non autem infima seu atoma, quæ ab illis rigide non fuit exclusa: Ipsimet etiam indicant diversitatem [illegible] numericam cum agnoscant inter angelos [illegible] diversasque functionum proprietates ex quibus a posteriori desumitur diversitas specifica. S. Damascenus in lib. institutionum cap. 20 ait eas quæ solas individua continent species infimas vocari quinimodi dum angelus homo loquitur de infimo choro angelorum qui sunt omnes ejusdem speciei.

Contra inquies: diversitas intelligendi in homine non fundat diferentiam specificam inter animas: ergo neque &c:

Respondeo nego consequentiam. nimirum diversitas illa intelligendi in hominibus accidentaria est

Nam in primo instanti Nativitatis omnes homines sunt eque rudes et rationis usu expertes. E contra angeli in primo sue creationis instanti habuerunt vim expeditam intelligendi perinde ac nunc, que cum sit inequalis et habeamus fundamentum dicendi quod involvat diversitatem solum accidentariam non abs re dicitur essentialem involvere.

Instabis homo specie differt a bruto quod super actum sentiendi communem bruto novam operationem contineat idest rationalem. Atqui nullus Angelus super actum intelligendi communem continet peculiarem operationem: ergo &c.

Respondeo distinguo minorem non continet peculiarem operationem extra lineam intellectivi aut volitivi concedo intra eam lineam nego minorem. Equus super sentiendi actum communem cani non exercet novam operationem que non sit sensatio. quia tamen diversimode sensatio profluit ab equo et cane, equus et canis specie differunt cur ergo non liceat eodem pacto in angelis philosophari.

Objicies demum contra 2dam partem. In entibus perfectissimis debet esse ordo per se: ergo cum angeli sint natura perfectissima inter eos sit oportet ordo per se. Atqui solus ordo specierum est per se individuorum per accidens: ergo. Probatur 2da pars subsumpti: ordo individuorum non intenditur per se a natura sed per accidens hoc est per conservationem speciei, que in uno individuo perire posset. Unde videmus unum Solem unam Lunam fuisse a Deo creatam et omnes stellas inter se specie differre, quod cum sint incorruptibiles non fuerit opus ut in eadem specie multiplicarentur: ergo idem etiam in angelis dicendum est. Ad hec si plures angeli forent eiusdem speciei omnes essent equales superior nullus, inferior nullus et adeo nullus inter ipsos ordo superiorum, mediorum et infimorum.

Respondeo nego secundam partem subsumpti cum e probatione. Nimirum non desunt alii fines naturis ad sui multiplicationem, preter conservationem specierum

ut foecunditatis exercitium, decus Universi, gloria divinæ magnificentiæ &c: Ordo per Augustinum est parium disparium-que rerum unicuique sua loca distribuens congrua dispositio. Res autem specie diversæ sunt impares, specie eædem pares: ergo ordo tam respicit individua quam species. Et quidem ordo individuorum in cælestibus spiritibus est decebat ut communicantes ad invicem naturâ, gaudeant invicem et naturali Beatitudine copulati ad invicem secure et amicabiliter conveniuntur ait Damascenus apud Scotum. Sol et luna non multiplicantur non ideo quia sunt incorruptibiles præcise sed quia suis influentiis universo sufficiunt. Astra tamen plurima sunt ejusdem speciei licet incorruptibilia sicut et cœli. Demum admissa unitate specifica in angelis adhuc haberi licet inæqualitatem non quidem essentialem et specificam sed individualem et numericam, quæ sufficit ut inter eos stet ordo

CAPUT IV

An Angeli sint incorruptibiles

Prænoto: corruptibile bifariam dicitur; primo enim significat id cujus forma separabilis est a materia; Secundo, significat id quod quomodolibet destrui potest: et in hoc sensu quæritur, utrum angeli sint incorruptibiles seu indestructibiles naturaliter non modo respectus cujuslibet agentis creati a quo certum est eorum: [illegible] non posse, sed etiam respectu Dei, non quidem de absoluta potentia quo casu non est dubium quin destrui possint sed de ordinaria potentia

Conclusio: Angeli sunt substantiæ incorruptibiles et quidem ab extrinseco, hoc est, quamvis a Deo absoluta potentia destrui possint et per miraculum ita tamen ex natura sua petunt æternum conservari ut nec ab agente naturali destrui possint nec a Deo naturaliter operante ad eum plane modum quo ignis citra miraculum nequit privari calore.

Quod Angelus divinitus sit destruibilis dubio caret, cum enim Deus libere eum conservet, consequens est ut etiam possit eum pro sua voluntate annihilare. Quod autem sit incorruptibilis absolute constat ex Psalmo 148 ubi David loquens de caelis et angelis canit: Statuit ea in æternum et in seculum seculi. Mathei 22: erunt sicut angeli Dei in Caelo. hoc est sicut angelorum præmium æternum est, ita et præmium hominum. Quod etiam sit incorruptibilis ab intrinseco modo desumpto prælibato probatur ex definitione Concilii Lateranensis sub Leone X^o, sessione 8va ubi animæ rationalis definita est immortalitas; atque hic recurrit argumentum de præsentia Angeli comparatione animæ rationalis. Nec potest excludi concilium de immortalitate ab intrinseco et ex mero beneplacito et gratia conditoris quia aliud est mortale aut immortale, aliud moriturum aut non moriturum. Primum designat intrinsecam necessitatem aut repugnantiam moriendi; secundum autem denotat extrinsecam determinationem causæ liberæ in ordine ad destructionem aut conservationem. Nec dici potest animas et angelos dici immortales, quia a nullo agente creato corrumpi possit, non autem quia non possint a Deo annihilari citra miraculum. Contra enim est quod si ea ratione dicerentur incorruptibiles simpliciter et absolute, oporteret etiam dici improducibiles simpliciter et absolute, quoniam a nullo agente creato sed a solo Deo produci possunt quod falsum est.

Probatur 2do ratione: id quod ex natura sua capax est operationis cui ex natura rei debetur æterna duratio, ex natura sua exigit in æternum conservari. Omnis substantia rationalis creata ex natura sua capax est operationis cui ex natura rei debetur æterna duratio: ergo &c. Maior patet, nimirum quod natura sua temporaneum est, non est natura sua capax operationis

æternæ. minor probat: quia rationalis et angelus natura sua capaces sunt vel beatitudinis naturalis ratione meriti vel doloris æterni ratione demeriti. sed his de natura rei debetur æterna duratio, beatitudo cum temporalia beatitudinis nomine indigna est: ergo &c:

Confirmatur primo: modus operandi sequitur modum operantis ut vulgo dicitur quatenus modus operationis declarat modum et naturam operantis. modus et natura operationis innotescit ex objecto. Objectum operationis angelicæ est æternum et indefectibile hoc est veritates æternæ necessariæ et indefectibiles abstrahentes a loco et tempore ergo angelica natura per se indefectibilis est æviterna.

Confirmatur 2do. Angelus naturaliter agnoscit semper esse possibilem interiorem sui conservationem, eamque sibi cognitam naturaliter appetit, et quidem appetitu elicito sicut aliæ res ratione carentes appetitu insito, ergo ne dicas perperam hæc et ad puram torturam inditam esse angelo talem cognitionem et appetitum oportet ejus substantiæ naturaliter esse indefectibilem et æviternam.

De momentis pro hac veritate ponderatis illud consequitur, nempe videlicet angelum esse ab intrinseco incorruptibiles non negative solum hoc est defectu contrarii eorum destructionem exigentis, sed etiam positive quatenus exigunt positive conservari in æternum titulo potentiæ rationalis, vel ob meritum possidendi æternum gaudium vel ob demeritum patiendi æternum supplicium seu poenam saltem damni, quæ incorruptibilitas licet non sit ipsis essentialis cum divinitus frustrari possit est tamen connaturaliter debita

Dices ex epistola Sofronii in 6ta Synodo actione 11 et 13. de spiritualibus Creaturis dicitur: Nullatenus quidem moriuntur, neque corrumpuntur, juxta quod sensibilia defluunt atque transeunt, non tamen sunt immortalia per naturam nec in essentia incorruptibilem transeunt, sed gratiam ejus largitus est Deus a corruptione ea et a morte coercente. In eundem sensum

Loquuntur plures alij Ecclesiæ Patres Damascenus Lib. 2do
Fidei cap: 3tio: Angelus ē substantia per gratiam non per
naturam immortalitatem consecuta. S. Ambrosius in 1ma
Thimotei 6to: nec angelus ē naturaliter immortalis cuius
immortalitas ē in voluntate Creatoris. S. Bernardus
lib 5to de consideratione ad Eugenium cap: 4to: immorta-
litate perpetuos vocat angelos non creatos sed factos
idest gratia non natura: ergo &c:

Adesijs multiplicem rationem Primo: substan-
tia rationalis pereque subest Dominio Dei post et ante
Creationem: ergo quemadmodum gratiose creatur, ita gra-
tiose conservatur. Secundo natura sua annihilabilis
est saltem respectu Dei: ergo natura sua mortalis. Con-
sequentia probatur: ut res aliqua naturaliter producatur
a Deo sufficit si non repugnet produci: ergo ab opposito.

S: Synodus et Sancti Patres pro eam citati
dicunt angelos non natura sed gratia immortales, eo quod
non sunt immortales per essentiam et absolute sicut
est Deus, sed solum connaturaliter et per participationem.
Nec frustra sic definivit S. Synodus et docuerunt Patres
ad eliminandum videlicet errorem Aristotelis et aliorum
opinantium immortalitatem illam esse essentialem; quod autem di-
cantur Angeli immortales gratia ea eo sunt, quia a Deo immortali-
tas illa potest absolute negari Angelis, esto naturaliter sit de-
bita.

Ad primam rationem distinguo antecedens: æqualiter
subiacet Dominio Dei naturaliter operantis nego antecedens
supernaturaliter operantis concedo antecedens. Discrimen est
quia jus naturale ad sui conservationem fundatur in exis-
tentia quam habet Angelus post et non ante sui creationem
eo modo calor debetur igni dum existit non antequam existat.
Ad secundam similiter distinguo antecedens. est annihilabilis
saltem respectu Dei naturaliter operantis nego: superna-
turaliter operantis concedo antecedens et nego consequentiam
(Paritas est in materia peripatetica, cuius inest non repugnantia
ad carentiam omnis formæ divinitus inductam. Ad probati-

antecedentis recurrit eadem distinctio: ut res aliqua naturaliter producatur a Deo sufficit ut non repugnet produci a Deo naturaliter operante concedo, supernaturaliter operante nego antecedens et consequentiam. Exemplum est in ligno ex quo Deus se solo citra concursum causæ secundæ producere potest ignem, ad quod sufficit ut ligno non insit naturalis repugnantia. Certo tamen nemo dixerit Deum se solo posse citra miraculum producere ignem sed miraculose duntaxat

CAPUT I

De intellectu Angelorum.

Et utrum intellectio Angeli sit ejus substantia.

Prænoto comentator in 12 Methaphysicorum ad textum 95 docuit angelos per solam suam substantiam citra alium actum intelligendi superadditum intelligere. Illi adesit ex parte Durandus sentiens actum quo angelus se ipsum intelligit esse ejus substantiam.

Conclusio: tantum abest ut angeli objecta a se distincta aut se ipsos intelligant actu a sua substantia realiter indistincto ut implicet creata substantia, quæ sua sit intellectio aut volitio actualis. Ita cum angelico D. q. 54 articulo primo et secundo

Prior et posterior pars conclusionis quod videlicet angelorum existentium substantia realiter distinguatur ab intellectione, qua se ipsos et objecta distincta intelligunt clarissime traditur a S. Patribus. S. enim Dionisius de coelesti hierarchia cap: 11 distinguit in illis substantiam virtutem et operationem. S. Anselmus Lib: de casu Diaboli cap: 8. negat voluntatem angeli idest actualem ejus volitionem esse ipsius substantiam. Et Lib: de concordia gratiæ et libertatis distinguit voluntatem instrumentum et voluntatem usum idest potentiam et actum. S. Leo Epist: 90 anima solius Dei proprium esse asseverat ut sit sua substantia quia nullius participatione indigus est.

Ratio utrinsque partis facilis est, quia vel est sermo de operationibus naturalibus vel supernaturalibus; neutrū dici potest: ergo &c. Minor de supernaturalibus clara est; si eñ forent angeli substantia essent connaturales angelo quoad substantiam et adeo non supernaturales, immo de facto existeret substantia supernaturalis quod est omnino falsū. Audis Concilium Viennense definiens contra Beguardos et Beguinas operationem beatificam nulli Creaturę naturalem esse. De naturalibus etiam probatur quia operationes angeli naturales intellectio et volitio et cętera possunt esse erroneę mala &c: atqui substantia angelica non potest esse mala, Deus enim malum non creat Genesis primo: vidit Deus cuncta quę fecerant et erant valde bona.

Tertia pars de implicantia substantię createę quę sit sua intellectio aut volitio demonstrari potest sic: implicat Creatura quę sit a se: sed angelus cuius substantia foret sua intellectio aut volitio esset a se. ergo. Minor probatur. Intellectio est proprie actus vitalis esse debet ab ipso intelligente sed intellectio foret ipse angelus intelligens: ergo angelus intelligens esset ab ipso intelligente: ergo a se.

Confirmatur: nullum est vivens creatum cui Deus absolute nequeat actualem vitam negare. Id enim est argumentū essentialis dependentię Creaturę a Deo in quo vivimus, movemur et sumus ut proinde sine Deo sit tamquam truncus demortuus: Ergo implicat Angelus qui se ipso habeat vitam actualem a se indistinctam: atqui intellectio angeli est actualis angeli vita: ergo.

Oppones contra primam partem conclusionis. Cognitio quam Deus habet de huius mundi existentia potuit a Deo abesse et tamen realiter eadem est ac Dei existentia: ergo etiam cognitio quam angelus habet de creaturis a se distinctis re eadem est ac Dei essentia. Ergo etiā

cognitio quam habet angelus de objectis a se distinctis re eadem est ac ejus substantia, quamvis potuit eam non habere.

Confirmatur primo. angelus ē actus purus et natura intellectivus: ergo a sua intellectione indistinctus. Confirmatur 2do: Angelus ē independens omninò a materia tum in esse tum in operari: ergo intelligit immediate per suam essentiam Consequentia probatur anima nostra non intelligit per suam essentiam quod ob unionem cum corpore dependeat quoad operationem ergo ab opposito

Respondeo distinguo antecedens: cognitio Dei de existentia mundi potuit abesse a Deo secundum obliquum concedo, secundum rectum nego antecedens et nego conseq: discrimen est quod cognitio aut volitio divina objecti contingentis ē denominatio semiextrinseca dicens in recto ipsam cognitionem aut volitionem Dei necessariam et in obliquo objectum contingens. Jam vero cognitio divina secundum rectum sumpta tam potest abesse a Deo quam Deus a se ipso, quoniam cognitio Dei re est ipse Deus. Sumpta vero in obliquo potuit abesse quoniam hoc ex facto considerata non est Deus sed ab ipso re distincta. Non licet pari ratione theosophari de cognitione angelica quae nec in recto nec in obliquo spectata eadem est ac angelus. Secus non foret actus vitalis ab ipso immanenter productus et angelus per eam cognoscens non esset ab alio sed a se.

Ad primam confirmationem distinguo antecedens est actus purus a materialitate et essentialiter intellectivus in actu primo concedo antecedens. Purus a potentialitate et essentialiter intellectivus in actu 2do nego antecedens et consequentiam. Est enim [illegible] [illegible] operationum et ejus essentia non est actu intelligere, sed solum posse intelligere. Ad secundam nego consequentiam ad probationem nego causalem. Nam anima [illegible] separationis intelliget per actum a sua substantia indistinctum et tamen tunc non est corpori unita: ratio ergo est

non intelligat per essentiam ea, est quae pro angelo desuper est lata.

Opponas contra p.dam rationem: si angelus se ipsum cognosceret actu a distincto immodice defatigaretur, ut patet exemplo hominis, cum non possit naturaliter desistere ab omni cognitione. **R**espondeo nego [illegible] enim [illegible] angelus se ipsum [illegible] cognoscit est illi connaturalis; quod alicui connaturale est non ipsum fatigat, ut patet in beatis qui sine fatigatione ulla perpetim contemplantur Dei essentiam. Homo in [illegible] alicuius obiecti contemplatione fatigatur, quia in intelligendo dependet a phantasia et organis corporeis, quibus identidem necessarium est aliquod operationis intervallum.

Objices contra 3tiam: Complexum ex substantia angeli et intellectione ab eo indistincta non dicit imperfectionem; ergo possibilis est angelus simpliciter perfectus in perfectione eiusmodi complexo et adeo per essentiam intelligens.

Respondeo omissio antecedente nego conseq. nam complexum ex intellectu et lumine gloriae unitum dicit perfectionem, et tamen implicat creatura cui naturaliter competat per identitatem videre Deum. At vero angelus qui per essentiam intelligeret foret eo complexo multo perfectior, siquidem plus est aliquid habere per identitatem quam per unionem.

CAPUT II

An, et qui Angeli Deum cognoscant, et obiecta supernaturalia.

Penoto primo: angelus naturaliter non potest immediate et intuitive Deum cognoscere, quoniam nullius est intellectus creabilis, cui visio Dei sit connaturalis; cognoscere tamen potest Deum abstractive ac mediate, hoc est in creaturis, tamquam in medio prius cognito, cum enim etiam a nobis invisibilia Dei per ea quae facta sunt intellecta conspiciantur, multo magis conspiciuntur ab angelis qui plures ... creaturas comprehendunt ... cognoscunt essentiam con(di)t(ionem) dependentiae. Prima

igitur difficultas, quæ hic solvatur oportet in eo sita esse utrum angelus ex suo cognoscit Deum abstractivè cognoscat etiam quidditativè et quidem eodem actu, quo creatas res cognoscit.

Prænoto 2.do supernaturale bifariam dici potest quo ad substantiam et quo ad modum. Quoad substantiam est quod in omnibus circumstantiis superat vires activas seu exigitivas totius naturæ creatæ et creabilis. Qualia sine dubio sunt mysteria gratiæ quæ fide credimus ut hypostatica unio Christi in Eucharistia [illegible]. Supernaturale quoad modum est id quod in substantia non excedit vires totius naturæ creatæ et creabilis in omnibus sed solum in certis quibusdam circumstantiis vel clarius est id, cujus entitas naturalis quidem est, modus tamen quo fit non [illegible] [illegible] [illegible]. Porro [illegible] supernaturalis [illegible] generis [illegible] subdividi in [illegible] quod semel positum in rerum natura [illegible] [illegible] ut vita defuncto restituta vel sanitas [illegible] &c. 2.do in [illegible] quod supernaturaliter positum non nisi supernaturaliter conservari [illegible] reduplicatio corporum [illegible] [illegible]. [illegible] ad supernaturale quoad modum quod semel existens naturaliter durat dubium non est, quin ab angelo naturaliter cognosci possit et quidem intuitivè. Secunda ergo difficultas hic [illegible] est de ente supernaturali quo ad substantiam vel etiam quo ad modum quod supernaturaliter productum naturaliter non potest conservari utrum nimirum cujusmodi ens cognosci naturaliter possit ab angelo cognitione intuitiva, hoc est prout sunt in se [illegible] vel saltem abstractiva nimirum in effectibus ab ejusmodi ente productis.

Conclusio prima: angelus per cognitionem abstractivam cognoscit evidenter Deum quoad perfectiones non excedentes suum naturalem intellectum omnipotentiam æternitatem immensitatem &c et quidem eodem actu quo suam essentiam aut alias creaturas cognoscit non tamen quidditativè.

Prior pars quod evidenter cognoscat Deum eodem actu quo se vel alias creaturas intuitivè cognoscit probatur: 1. Objectum materiale eodem actu cognoscitur quo attingitur objectum formale [illegible] eodem actu fidei creditur [illegible] et revelatio: atqui Deus in creatura cognoscitur [illegible] objectum materiale cognitum

et Creatura adinstar objecti formalis ergo &c.

Posterior pars. quod ea cognitio non attingat Deum quidditative etiam probatur, nam cognitio quidditativa Dei ut ieit communis explicatio ea est, quæ distincte representat propriam entitatem seu quidditatem. Atqui nulla cognitio abstractiva exprimit propriam Dei quidditatem ergo &c. minor probatur cognitio Dei abstractiva in præsenti dicitur qua Deus exprimitur per speciem Creaturæ. Atqui species Creaturæ non potest distincte exprimere propriam Dei quidditatem nimirum distincte exprimit solum id quod est commune Deo et creaturis, cuiusmodi expressio non potest esse distincta cognitio proprii conceptus Dei ergo &c.

Conclusio 2da. Angelus naturaliter non potest intuitive aut evidenter cognoscere supernaturalia quoad substantiam neque ut existentia neque ut possibilia neque ut futura. idem asserimus de supernaturalibus quoad modum quando modus quo fiunt est intrinsece et quoad substantiam supernaturalis. Immo probabilius neque vident illa supernaturalia quoad modum, quæ supernaturaliter existunt, cum alias eorum entitas sit ordinis naturalis: non poterant adeo evidenter cognoscere præsentiam Christi in claustro virgineo nec intuitive, quia præsentia illa erat supernaturalis quoad modum nec abstractive seu per discursum, quia nihil aderat naturale cum illa manifeste connexum. Est contra Schotistas

Probatur ratione universali: omnis cognitio intuitiva connaturalis debet esse proportionata objecto et cum eo convenire in modo ut aiunt essendi idest habere modum essendi proportionatum modo essendi objecti quod naturaliter agnosc[it] intuitive. Cognitio naturalis non est ea ratione proportionata entibus supernaturalibus de quibus hic agitur. ergo &c. Maior probatur tum a priori quia modus cognoscendi sequitur modum essendi. tum a posteriori, quia objectum semper est in cognoscente seu obicitur cognoscenti per modum cognoscentis. Hæc enim est sola ratio cur potentia materialis nihil possit attingere nisi materiale cur intellectus materiæ alligatus spiritualia assequatur adinstar materialis. Hinc fit ut Deum et angelos mente [illegible]

concipere non possumus nisi humana aut aliqua speciei
ex ditos. Hac ratione evincitur impotentia naturalis
angeli ad intuitivam cognitionem entis supernaturalis
de quo nunc sermo agitur. Quod autem spectat cognitionem abs-
tractivam maior est difficultas nam effectus in quibus ea nite-
retur vel essent naturales vel supra naturales: si natu-
rales non possunt manuducere intellectum ad evidentem
cognitionem entis supernaturalis: nimirum proinde prodire
possent ab ente naturali. Si supranaturales non possunt
naturaliter evidenter cognosci ut paulo ante probabatur.

Opponens cum Scotistis primo: cognitio entis
increati et infiniti non est necessario increata et infinita.
Deum enim naturaliter cognoscimus et ejus visio connatura-
liter elicitur ab intellectu instructo lumine gloriae. ergo
neque cognitio entis supernaturalis necessario supranatu-
ralis est. Nec enim necesse est ut cognitio et objectum habeant
eundem modum essendi cum angelus inferior naturaliter
cognoscat superiorem licet non sit in eodem gradu essendi.

Contra: non unum ens naturale, sed etiam est
supranaturale. Sic angelus est perfectior habitu fidei:
ergo eminentia entis supernaturalis comparate ad poten-
tiam cognoscitivam naturalem non obstat cognitioni intuitivae.

Respondeo distinguo antecedens. Cognitio entis
increati et infiniti non est necessario increata et infinita si sit intuitiva
et naturae creatae viribus elicita nego antecedens, si sit abstractiva
solum vel intuitiva quidem elicita tamen viribus naturae elevatae
puta per lumen gloriae concedo ante et nego consequentiam. Cognitio intui-
tiva et naturalis rei increatae et infinitae necessario est infinita
et increata solus Deus adeo naturaliter se ipsum cognoscit in-
tuitive. Intellectus instructus lumine gloriae connaturaliter non
videt Deum, quia visionem non recipit connaturaliter elicit tamen
connaturaliter, sed non citra elevationem. Nos autem loquimur de
intuitiva cognitione entis supranaturalis, quae naturaliter eli-
ciatur et recipiatur citra ullam elevationem et ad hanc preten-
dimus id desiderari ut potentia et objectum sint in eodem or-
dine essendi. Angelus inferior naturaliter intuetur superiorem
quia licet sint in ordine diverso non tamen sunt in ordine
diverso essendi improportionato cum uterque sit in ordine

substantiæ naturali. Unde

Contr. distinguo antecedens: non unum ens naturale perfectius est supernaturali entitative concedo: in ratione ordinis nego antecedens et conseq. Ex quo habet angelus perfectiorem entitatem quam habitus fidei non efficitur ut habeat ut ita dicam jus naturale ad cognitionem intuitivam supernaturalium eo quod hujusmodi cognitioni obstat non excedentia entitativa entis supernaturalis, sed ea quæ in ipsum derivatur ratione ordinis ad quem nulla natura potest jus ostendere.

Opponens 2do. Angelus cognoscit Dei omnipotentiam ergo cognoscit Deum aliquid posse supra naturæ vires, ergo cognoscit possibilitatem entis supernaturalis.

Confirmatur: angelus videt omne quod implicat non esse possibile, videt autem non implicare unionem hypostaticam gratiam quantitatis existentiam sine subiecto in Eucharistia &c. Ad hæc dum erat in via naturaliter cognoscebat se habere fidem spem et charitatem sicut nos cognoscimus actum fidei cum eum elicimus. Qua eadem ratione etiam Dæmones supposita revelatione naturaliter abstractive cognoscunt mysteria fidei sicut et nos: ergo &c.

Respondeo: angelum naturaliter cognoscere Dei potentiam et adeo Deum posse, quod non repugnans, non tamen nisi conjecturaliter cognoscunt quod aliquid sit possibile supra naturæ vires. Deinde distinguo primum consequens. ergo angelus naturaliter cognoscit Deum aliquid posse supra naturæ vires ex suppositione quod sit possibile concedo ita ut clare cognoscat esse possibile nego primam et secundam consequentiam.

Unde patet ad confirmationem: nam esto angelus videat non implicare unionem hypostaticam, gratiam, et creationem quantitatis extra subiectum tamen potest semper subdubitare num aliquid tale sit quod ignorat. Hoc verum verosimilius judico angelum naturæ suæ relictum non solum non posse intuitive cognoscere possibilitatem Incarnationis sed neque etiam prudenter suspicari. Rursus nego universaliter angelum naturaliter cognoscere intuitive aliud ens supernaturale quoad substantiam. Quamvis autem experiatur se credere sperare &c. non tamen cognoscit quidditative aut intuitive sed solum confuse et abstractive substantiam et

ultimam differentiam eiusmodi actuum.

Opponens 3.tio solius Dei est non posse ab intellectu creato videri et quidditative cognosci primæ Thimothei 6to qui solus habet immortalitatem et lucem inhabitat inaccessibilem. ergo entia supranaturalia creata &c:

Confir: si intellectus creatus non potest entia supranaturalia naturaliter cognoscere neque poterit supranaturaliter eo modo quo oculus corporeus ex quo non potest naturaliter videre Deum nec supernaturaliter poterit, consequens est aperte falsum. ergo et antecedens.

Respondeo. S. Paulum per lucem inaccessibilem ea loci intelligere Dei incomprehensibilitatem. Deus enim sine dubio ita est incomprehensibilis ut nulla natura creata quantumvis elevata possit eum proprie comprehendere, quo quidem pacto entia supranaturalia incomprehensibilia non sunt.

Ad confirmationem nego seq. ulam et paritatem. ex eo enim intellectum creatum elevari posse ad multa videnda, quæ naturæ viribus videre non potest, quoniam ad ea supranaturaliter videnda procedens e virtute increata qua caret oculus ut noto nil ...er lu... et colorem videns attingere

Pro reliquis sufficiat ...tis b... ea, quæ sequuntur observentur. primo: tunc conclusionem de ... ex una præmissa supranaturali et altera naturali naturalem esse quando alia præmissa naturalis potest agere vices præmissæ supranaturalis, secus autem quando non potest. sine conclusio evidens de ... supranaturali præmissaque ex per se determinate concludit ... præmissa evidenti supranaturali scientiæ ... a qua sola produxere et in qua sola potest continere. unde fit ut tunc præmissa naturalis non possit agere vices præmissæ supernaturalis. secus est de conclusione Theologica deducta ex una præmissa fidei et altera naturali. Hæc dum fides de facto colligatur ex una præmissa una supranaturali tamen ... non consistit cum illa; nimirum cum non sit conclusio simpliciter evidens seu obscura poterit interire ex illa præmissa ... naturali sunt ... præmissæ fidei divinæ et ... ad fidem mere naturalem unde fit ut eiusmodi conclusio sit mere naturalis.

Secundo: nam consecutionem nullam esse: supranaturalia non sunt evidenter impossibilia ergo sunt evidenter possibilia. ... enim inter possibile et impossibili

simpliciter, & ac inve non detur mediu, datur tamen inter impos-
sibile evidenter et possibile evidenter, nec est possibile aut im-
possibile probabiliter. Alioquin sane cum Trinitas non sit evi-
denter impossibilis, foret evidenter possibilis.

Tertia: ex quo angelus comprehendit potentia natu-
ralem D. N. humani intellectu non sequi indistincte: ergo cognos-
cit effectus ab ea producibiles: ergo visionem beatificam, quae
ab eo intellectu produci potest. Licet enim cognoscat eos effectus
secundu praedicata omnimoda aliis actionib. secundu quae con-
tinentur in potentia naturali, puta visionem beatificam
secundu formalitatem vitalitatis, non tamen eos cognoscit
secundu praedicata secundu quae non continentur in potentia
naturali, seu quae differunt ab actibus naturalibus, puta vi-
sionem intuitivam, et omnis enigmatis exortem entis increati
et infiniti.

Quarto: angelum nec intuitive aut evidenter cognos-
cere negationes contingentes entiu supranaturaliu, non quidem
per se ipsum, quoniam cum negationes quae pertinent sunt nulla pos-
sint habere terminum, nec per alienas, hoc est entiu supra-
naturaliu, quorum sunt negationes, nonum enim species an-
gelo sunt indebitae.

De Angelorum voluntate

CAPUT I

An voluntas Angelica immobiliter adhaereat ei, quod semel ipsa ellegit.

Praenoto aliis vocibus eadem quaestio proponi solet:
utrum nimirum angelus in suis decretis physice aut moraliter
sit inflexibilis, praesertim manentibus iisdem motivis propter
quae in una partem semel se determinavit.

Conclusio: angelica voluntas non est physice in-
flexibilis etiam manentibus iisdem motivis, cito deliberatione recedat
ab eo, quod semel deliberate elegit, eaque tenus dici queat mo-
raliter inflexibilis. Ita Scotistae et alii communius contra
Thomistas.

Probatur primo: ex eo quod contigisse docet expe-
rientia. Omnes enim primo suae creationis momento Deum
diligebant et tamen ab ea dilectione non pauci recesserunt cum
peccaverint, quod omni procul dubio naturaliter et citra

miraculū contigit.

Probatur 2do: angelus in prima electione fuit liber ergo libere etiam existit in ea semel facta; post electionem etē tam ... adest aliquid Angelum immobiliter figens ex electione semel facta, quam ... initio adfuit ... invicte impellens ad eam primo faciendam utrinque nimirū adsunt eadem principia libertatis

Objiciunt Thomistæ 1mo ex S. Patribus inter quos S. Fulgentius ait: prævaricantes angelos nec mala voluntate carere posse. Damascenus: angelum minime capacem esse pœnitentiæ, quoniā corporis ... Nam ... propter corporis imbecillitatem pœnitentiā est consecutus. S. Laurentius Justinianus: post electionē sive in bono sive in malo immutabilem habere firmitatem ad quod cū de verbis inflexibilis est. Deniq. S. Thomas ... dicit: arbitriū angelicū ante electionem esse flexibile ad utrumque, post electionē inflexibile.

Respondeo: Patres antiquiores S. Thomæ ... de angelis existentibus in termino Beatitudinis aut damnationis. Nostra ... procedit de angelis in statu suo considerationis. S. vero Thomas tribuit angelis moralem inflexibilitatem in eo sensum quod ... ... sicut agunt etiā apud nos ... Sapientes non autem inflexibilitatem physicam et absolutam.

Opponunt 2do voluntas conformatur intellectui: intellectus angelicus immobiliter adhæret suo judicio: ergo et voluntas ejus electioni. Probatur minor: angelus unico intuitu videt res suo intellectui objectas, ... eas discurrat: ergo &c.

Respondeo nego maiorem: intellectus enī naturaliter fertur in rem sibi objectam voluntas libere. Negari etiā posset transumptis ... consequentia. Nam cū tota indigentia quam habet voluntas mutuandi lucem ab intellectu in suis operationibus ... retinet suam libertatem contradictionis et contrarietatis. Negari etiā potest minor ejus ratiocinii cujus ... languida est, cum in multis discurrat etiā angelus.

Opponunt 3tio. voluntas quo perfectior est eo ... diligit et firmius inhæret electioni jam factæ ut docemur experientiæ ... ... qui ut maturius eligunt, ita difficilius mutantur ubi econtra stulti ut Luna mutatur. Atqui angelica voluntas perfectissima est cum in suis electionibus facem

Quos Menandri senarios Amianus Marcelinus refert lib. 21 deque ea re nonnulla disserit: peculiarem cuique genium assistere docens ex politiorum Philosophorum placitis. Huius meminit Pindarus Plotinus Proclus et Plutarchus et complures alij. Tum singulis binos adesse bonum alterum, alterum malum: quo de utroque Ita canit Orpheus

Demonemque divinum et Demonem noxium mortalibus.

De duobus genijs Servius est loquutus in sextum Eneidos ad illa verba: quisque suos patimur manes. Alia autem exempla traduntur a Plutarcho in Bruto.

Ad hec non singulis modo sed etiam Civitatibus ac locis urbibusque geneticos illos genios arbitrati sunt. De genio Cartaginensi loquitur August. Tomo 10 sermone 5to cap. 3tio et Tertullianus Colonie genium lib: de Idolis in fine. Vetus inscriptio provinciarum genium qui locus est ad Urbem, nominat. Loci quoque genium Virgilius Eneidos 5to. Notides illud Imperatorum maxime tutelarem celebrari genium: per quem pejerare consueverant, et qui pejerasset magno affectum esse supplicio. Ideo citius apud vos (inquit Tertullianus gentiles irridens) per omnes Deos quam per unum genium Cesaris pejeratur. Prudentius in 2do contra Symachum vanam hanc geniorum per omnia loca distributionem traducit his versibus:

Quamquam cur genium Rome mihi fingitis unum?
Cum portis domibus, thermis, stabulis, soleatis
Assignare suos genios? perque omnia membra
Urbis, perque locos geniorum millia multa
Fingere ne propria vacet angulus ullus ab umbra.

De hac angelorum tutela vide Clementem Alexandrinum lib. 5to Stromateum qui ab Platonis hoc fugie decretum accepit. Hec privata publicaque hominum custodia gentilium opinionibus adumbrata Christianorum omnium animos occupavit; cuius illius argumenta et exempla sacris codicibus repetuntur: primum universe cuiusmodi infinita sunt, qui angelos demonstrant procurare res humanas

ac tuendis hominibus incumbere opem illis afferre preces eorum offerre Deo ab eoque vicissim beneficia reportare Individuo singulatim pueri iisdem esse quaelibet mortalium haud pauca persuadent. Jacobus enim Patriarcha peculiaris cujusdam angeli sui meminit. Angelus inquit qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis. Sic Judith ab angelo custoditā se gratulatur euntem ac redeuntem. Christus vero de singulorum tutela grave ac perspicuum testimonium edidit Mathei 18: Videte, inquit, ne contemnatis unum ex iis pusillis, dico enim vobis quia angeli eorum in Coelis semper vident faciem Patris, qui in coelis est.

Communis id habet antiquorum opinio, peculiarem cuique angelum a Deo esse prepositum quod imprimis explicat Origenes ex illo actorum loco ubi scriptum est. Petro postquam e carcere est eductus ostium pulsante dixisse qui domi tunc erant angelus ejus est: ergo intelligitur esse et alius Pauli angelus sicut est Petri et alius alterius Apostoli et singulorum per ordinem

Methodius apud Damascenum in Eglogis ait e scripturis unumquemque curatoribus angelis comitem. Et apud eundem videmus Sanctos ait a lucidis angelis custodiri improbos autem a tenebrosis. Eusebius quoque e Scriptura didicisse se ait angelum unicuique ad custodiam divinitus datum. Quod autem unicuique fidelium adsit angelus tamquam pedagogus aliquis et rector vitam gubernans nemo contradicat qui Domini verborum meminerit dicentis ne contemnatis unum ex his pusillis quoniam angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in coelis est. Et psalmista dicit: castrametabitur angelus Domini in circuitu timentium eum. Et angelus qui eruit me a juventute mea: et coetera id genus.

Comitem custodemque igitur habemus qui nostre eos[?]itatis educationis vitę totius ac sempiterna presentis salutis curam gerat; qui Demonum insidias et imminentia undique pericula propulset animos ad virtutem faciat, timidos confirmet indevotes excitet, laborantes adjuvet, lapsos erigat oportuna monita suggerat, orantibus assistat et eorum preces offerat Deo: in extremo qui per cunctos hujus vitę casibus portitor excipiat et ad Beatorum Societatem transferat. Hinc non

modo custodes appellantur sed etiam Pedagogi ac puerorum institutores a Basilio dicuntur, ab Athanasio præceptores hominum ab Ambrosio Episcopi vel Pastores Gregum.

Quæres utrum et Demon suus itidem unicuique sit constitututus?

Non prosperos tantum ac salutares angelos unicuique vel fidelium vel hominum ad tutelam ac custodiam adesse antiqui recentioresque omnes asserunt sed etiam malum cuique genium attributum haud paucis placuit. Quam sententiam firmat Origenes ex lib. Herme seu pastoris. Gregorius Nisenus luculenter i[d] explicat. Authores porro imperfecti operis in Matheum locus negari non debet qui de utriusque angeli conflictu in hæc verba disputat. Duo inquit sunt angeli permanentes cum hominibus scilicet bonus et malus. Quamdiu circa nos est angelus bonus nunquam nos in tentatione [...] potest impellere angelus malus. Secundum autem dispensationem Dei recedit aliquantulum angelus bonus; magis autem non recedit sed abscondit se invisibilem se reddens ante Diabolum: quoniam nisi voluerit angelus bonus a Diabolo non videtur. Subtrahit ergo se ut det Diabolo [...] tentandi, et stans expectat tentationis eventum. Hic cae[...] quod ait invisibilem bonum angelum facere se Demoni jam exploditur. Quod autem utcunque recedere ad tempus tutelarem significat docuit ante hunc Ambrosius in psalmum 38. Denique inquit angelus in circuitu est hominis qui protendit ne quis noceat ei. Non discedit angelus nisi jussus a Domino ut suus Atleta decertet. Et non loco recedere tamen angelum sed opem differre idem ad 37 psalmum asserit

CAPUT II

De Angelis Civitatum, Regnorumque Tutellaribus

De angelorum tutella dixi [...] de eorum administratione disputandum qua Civitates et regna [...] civitatesque hominum regunt. Ut enim columnis aspectos [...] similes Philo Judæus quæ totas domos sustinent Sic divinæ illæ virtutes mundum universum et in humano genere quidquod optimum ac Deo [...] esse fulciunt. Etenim per orbis terrarum partes ac nationes descriptos esse angelos et alijs alios a Deo esse præpositos ex Sacrorum librorum authoritate Patres asserunt. Quod imp[...]

Deuteronomii cap. 32. v. 8. confirmari putant ubi ita nos habemus: quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel. Septuaginta verterunt: constituit terminos gentium juxta numerum angelorum Dei. Aquila et Symmachus, e uno ceteri interpretes ut graeci adnotant cum ebraica lectione consentiunt ea enimque tantumdem agri gentibus iis quae Cananaeam terras habitarant attribuit quantum Israelitis inducendis olim sufficeret. Verum plerique omnes sancti, qui septuaginta seniores secuti de angelorum distributione locum illum interpretati sunt. Origines omnia per innumeros utramque lectionem attigit ut Homilia 13 in Ezechielem ubi et Romanam lectionem anteposuit aliter: Homilia autem 35 in Lucam graecam magis amplexus ex ea concludit: principatus dari angelis ab exordio terrae divisam esse. His vero principibus alios adesse administros qui singulis praeficiantur ne ad alios principes deficiant. Atque in Homilia 41 in Genesim graecam eandem secutus [illegible] ait: unicuique genti angelorum statuit principatum. Sic etiam Clemens Papa in epistola prima ad Corinthios eandem citat in Deuteronomii libro lectionem exprimit.

Quod ille curiosius monuimus contra Celsum edisserit. Cum enim Celsus suas orbis partes ac regiones aliis praesidibus et inspectoribus commissas esset dixisset ac suos cuique ritus ac leges esse quas ibi ubi receptae essent observari retinerique fas sit: cui haud eo similis Juliani impii disputatio apud Cyrillum: o[illegible] gentium principia fuisse in Deos ab supremo omnium Moderatore distributos esse dicebat ab iisque singulas suis formari moribus et imbui: Origines secretioribus actionum ac Scripturis attigisse hoc loco Celsum ait, quod in suis libris traditum gentiles leviter adumbrarunt qui diversis nationibus diversa praesidere Numina dixerunt ut Athenis ac Saite, Nono in Aegypto Palladem. At in lib. Geneseos proditum est a Mose linguarum divisione facta plerosque ab orientali plaga profectos et per varia loca dispersos esse qui in potestatem dati sunt angelorum plus minusve difficilius: a quibus linguae etiam distributae sunt et in diversas regiones abrepti homines: quarum aliae immodicis aestis caloribus ac squalidae sunt: aliae gelu ac frigoribus confectae: aliae cultu et aratro minime tractabiles: aliae ferarum incursionibus expositae, quibus malis et incommodis plus aut minus obnoxias habitationes ad mortalium puniendo scelera pro eorum gravitate delectas ait. Qui autem veteri in lingua et domicilio relicti sunt eos solos in partem cessisse Domini populumque ipsius Jacob vocabulo dictum, quibus Princeps obtigit non ad poenam

attributus uti ceteris, sed ad utilitatem et patrocinium. Hunc vero ipse Christum, qui cum reliquis multo sit valentior non solum recuperasse suos, quos alii principes in partes suas traxerat sed alienæ insuper ditionis homines ex variorum Deorum imperio in suum transtulisse. Hæc fusius Origenes illo in loco, sed et in homilia illa 35 in Lucam eadem significat. Victorinus in Apocalypsim lectionem illam sequitur quæ habet angelos Dei ex cuique genti cuique præesse angelos asseverat. Ad eamdem de distributio in angelos ad tutelam et præsidium terrarum orbe sententiam respexit Augustinus ita scribens: non clausit Deus fontem bonitatis suæ etiam in alienigenas gentes, quas sub angelis constituerat portionem sibi faciens populum Israel.

De Angelis Apostatis

CAPUT I

De peccato Angelorum

Prænoto primo non unum sed plures fuisse angelos apostatas. Alias non diceretur Jobi 4to in angelis suis reperit pravitatem. Quot autem fuerint angeli Apostatæ humana ratio non valet assequi. Illud ex Scriptura certo colligitur non tot cecidisse, quot steterunt. Apocalypsis enim 12o de coram principe dicitur: cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum et alibi percussa est pars tertia stellarum. Probabile etiam est ex singulis ordinibus aliquot cecidisse quod non obscure innuitur Romanorum 8vo Neque angeli, neque Principatus, neque virtutes &c. neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. Quibus verbis Apostolus inter nostræ salutis hostes variorum angelos ordinum recenset.

Prænoto 2do primum angelorum peccatum originem non duxisse aut ex ignorantia mentis, aut ex passione cordis sed solum ex angelicæ voluntatis arbitrio: angeli S. ait Augustinus cadentibus aliis per liberum arbitrium per idem liberum arbitrium steterunt ipsi

Prænoto 3tio potuisse quidem angelos aliis modis peccare, qua superbia vel invidia; primum tamen ipsorum peccatum fuisse superbiam teneo dictam, qua deinde effectum est, ut invidia quoque tangerentur prolata Scriptura clare loquitur Tobiæ 4to in superbia initium sumpsit omnis perditio. Ecclesiastici decimo initium omnis peccati superbia. Isaiæ 14. Detracta est ad inferos superbia tua. Hinc S. Joannes Crisostomus

cui reliqui Patres consentiunt omilia 13 in Ioanne: neque in Diabolum, ait, versus fuisset angelus nisi hoc se sollere (ide sr superbiæ) coinquinasset. Porro superbia, juxta August. est inordinatus amor propriæ excellentiæ. Primum angelorum peccatum non aliud fuit, nisi eiusmodi inordinatus amor ut præter privata Scripturæ testimonia insuper constat ex illis verbis Ezechielis 28: dixisti in corde tuo Deus ego sum. Rursus elevatum est cor tuum in decore tuo &c.

Hinc facili negotio falsitatis arguuntur omnes hæ opiniones ... statuunt aliud quam superbiæ fuisse peccatum Luciferi ut ea in quam iverunt nonnulli Patres videlicet angelorum peccatum fuisse luxuriam cum filiabus hominum. Item sententia Scoti, qui putat primum angelorum peccatum fuisse luxuriam quandam spiritualem seu inordinatum amorem sui, seu nimiam complacentiam in sui perfectione ex qua sensim delapsi fuerint in amorem inordinatum suæ beatitudinis, tanquam debitæ suæ pulcritudini et ex hoc tandem in superbiam evanuerint, qua supra cæteros voluerunt attolli. Sed Scotus minime potest explicare quomodo ea complacentia fuerit luxuria et non potius superbia. Denique sententia illa quam videntur amplexi etiam nonnulli Patres videlicet sola invidia peccasse qui tamen explicari possunt non de primo peccato, sed de illo quod ex primo ortum habuit juxta illud S. Leonis laconismum. Primum superbus ut caderet dein invidus ut noceret

Prænoto 4to angelus in sua superbia elatione quadantenus appetisse Dei similitudinem, non quidem secundum æqualitatem sed secundum aliquam analogiam. Primum constat quoniam ea similitudo secundum æqualitatem erat impossibilis. Secundum etiam patet ex Isaiæ 14: ascendam super altitudinem nubium similis ero altissimo. Et Ezechielis 28. dixisti enim in corde tuo Deus ego sum. Cecinit id eleganter. Nazianzenus carmine 6to

Lucifer (eximiorum quod fueretur honore)
Sperabat regale Dei soliumque decusque.

Et infra:

Dum Deus esse cupit tetra caligine totus
Obrutus est.

Illud jam vehementer dubitatur quodnam fuerit objectum angelicæ superbiæ seu quænam fuerit illa excellentia, cujus amore ut ita dicam inebriatus Lucifer exciderit.

Conclusio. objectum angelicæ ac speciatim Luciferianæ

superbia verosimiliter fuit inordinatus appetitus Dominatus ac potestatis situs imprimis in eo, quod aliis præesse et nulli ne Deo quidem subesse voluerit. Ne Deo quidem inquam, non in eo sensu quod noluerint subesse Deo, quoad conservationem et cooperationem, hoc enim sciebat fieri non posse, sed quoad imperium et ad actualia ministeria, idest non volebat subesse Deo imperanti ac præcepta imponenti quod per se fieri poterat. Potuisset enim Deus si voluisset angelum creare, cui nullum præceptum imponeret et sic exemptus foret ab omni divino imperio actuali ac positivo.

Probatur illud est objectum primi angelorum peccati in quo illos arguit angelorum princeps. Atqui arguit illos de superbia sita in eo quod noluerint Deo subesse, sed quoad imperium et actualia Ministeria ipsi coequali. Ideo enim vocatur Michael, qua vox nil aliud significat nisi quis ut Deus: hoc est quis est iste qui se Deo comparare audeat. Denique sistendo in divinis Scripturis observo peccatum Luciferianum adumbratum fuisse sub figura Regis Tyrii ac Babilonii, constat autem Deum in illis per suos Prophetas increpasse superbiam qua Deo subesse nollebant, sed potius adinstar quorundam terrenorum Numinum orig affectabant.

Probatur etiam ex eo, quod optime intelligatur quomodo angelorum peccatum fuerit gravissimum, quia videlicet ambiverint illam excellentiam exemptionis sibi indebitam et de facto totius Dei propriam. Secundo, quo pacto peccatum illud fuerit superbia tum quoad modum, tum quoad objectum. Tertio, quomodo a superbia ad invidiam gradum fecerit, tum adversus Deum, qui eos reluctantes suo subjecit imperio et nimium illum immunitatis appetitum in ipsis repressit quo nostra dolore urebantur, et ut ita dicam inflabantur invidia tum adversus hominem quem videbant ex Altari [illegible] tum ipsi contra deprimerentur. Quarto: qua ratione ex illo immodico appetitu quilibet Demon aspiraverit ad aliquem Principatum. Supremus nempe voluit sibi plus honoris deferri ab omnibus Creaturis quam deferetur et reliqui similiter ad eius imitationem perinde se gererant cum aliis Creaturis inferioribus se. Cuius rei argumento est caputissima affectatio, qua retroactis Sæculis ac etiam nunc apud Ethnicos Sagas et Magos honores Dei proprios sibi conciliare conantur, ceu forent penitus ab actuali imperio exempti sicut Deus.

Quæres num Demonum Princeps fuerit omnium angelorum supremus.

Respondeo: probabiliter affirmative cum S. Thoma prima parte quæstione 63 articulo septimo colligitur ex Job 40 ubi sub typo behemoth

De Diabolo dicitur: ipse est principium viarum Dei, id est ut interpretatur Actius opus Dei primum et præstantissimum. Et Ezechielis 31 ubi sub typo Regis Assur hæc de eodem dicuntur. Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiso Dei, omne lignum Paradisi non fuit assimilatum illi et pulchritudini ejus.

Contra inquis: angelus qui primus peccavit dicitur fuisse ex ordine Cherubinorum, qui est inferior ordine Seraphinorum.

Respondeo. Dæmonum principem non post peccatum appellari Cherubim non Seraphim, quia charitas voce Seraphim significata non poterat in subjecto conciliari cum mortali peccato. E contra vero cum plenitudo scientiæ quæ significatur voce Cherubim per quale peccatum non excludatur inde fit ut Dæmonum princeps appellatus fuerit Cherubim. Quare nomen istud non erat proprium ordinis ex quo fuerat Diabolus.

CAPUT II

De poena Angelorum.

Culpam angelicam e vestigio sequitur poena eaque duplex, damni una, sensus altera. Hæc in positivo cruciatu, illa in privatione Beatitudinis, aliorumque donorum exea dimanantium sita est. Poena igitur damni alia respicit totum Angelum et hæc est inimicitia quæ est privatio gratiæ, alia respicit ejus intellectum et hæc est cæcitas, seu obtenebratio, quæ est privatio scientiæ et omnium notionum supernaturalium, alia respicit voluntatem et hæc est obstinatio in malo, quæ spectari potest, vel per respectum ad peccatum commissum de quo nunquam potest angelus poenitentiam agere, vel ad committendum, a quo moraliter saltem abstinere non potest, quemadmodum nec efficere actum bonum. De poena sensus Angelorum prolixam disputationem instituuntur quantum licet infirmæ hominum menti explicent, quomodo ignis corporeus cruciare possit angelicos Spiritus. Non damno bonam mentem, non reprobo conatum, quin in hac parte sobrie tamen sum infra ommittamus. Sit prius

Conclusio: datur locus, in quo reprobi angeli torquentur.

Probatur authoritate Ethnicorum ad quos hanc notitiam [illegible] ex mosaicis libris pervenisse non est dubitandum. De [illegible] loquitur Plato in Gorgia sub finem et [illegible] sub medium [illegible] 10 [illegible] et [illegible] nec non alij [illegible] testimonia uberrime referunt [illegible]

Tertullianus Minutius Felix. Eneas Gazeus

Probatur ratione: iniustus enim videretur Deus si tot crimina quæ perpetrantur, manere sineret impunita, non puniuntur sæpe numero in hac vita, in altera igitur puniantur oportet. Adde peccati enormitatem, quod nulla satis pœna condigne punitur nisi sit æterna. Æquissimum igitur est peccatores in locum [illegible] penalem ablegari ubi semper videant, quam sit amarum Dominum dereliquisse et [illegible] omnipotentem [illegible] tum ex eo probari potest, hoc est ex continuis Dæmonum hominumque damnatorum apparitionibus. Si etiam Veronæ raptu ad videndos inferos, tot montibus signum identidem [illegible] os inferni velut hiatus et spiracula [illegible] Tertullianus ut ex illis levem coniecturam capias eandem flam-[illegible] subterraneo pœnarum [illegible] sunt [illegible] adeo [illegible] vivens infernum [illegible].

Quæres quæ pœnarum genera sint in Inferno?

Respondeo: inter tenebras horribiles fœtorem intolerabilem, fumum densissimum, fletum et stridorem dentium [illegible] tormentorum genera quæ de montibus excogitare [illegible] et [illegible] in damnatos pro singulorum meritis [illegible] quidem præcipuum ignem verum, hoc est corporeum, seu materialem, super omnem tamen calorem nostro [illegible].

Dices: non videtur ignis materialis torquere posse Dæmones, eo saltem cruciatu, quo proprius est ignis corpore [illegible]: proprius ignis cruciatus est combustio, combustionem causare non potest ignis nisi media sensatione quæ in Dæmonibus nulla est: ergo

Respondeo: id esse ubi desudant Philosophorum ingenia, ut videlicet investigent quî corporeus ignis [illegible] agere [illegible] modo sibi proprio torquere. Celebres sunt Thomistarum ac Scotistarum sententiæ. Illi censent Dæmones ab igne cruciari non per impressionem [illegible] sed per alligationem ad ipsum ignem [illegible] carcerem quo detinentur contra innatam suam libertatem migrandi quo maluerint. Scotistæ autem putant Dæmones ab igne torqueri per [illegible] intentionalem [illegible] cognitionis aut speciei ab ipso igne in eos derivatam, qua [illegible]

de hac sua infelicitate ac de igne tanquam instrumento Divinæ indignationis.

Sed neutra sententia satisfacit. Non prior, quoniã non explicat veram combustionem qualis ex scriptura et Patribus colligitur. Nam alligari ad ignem propterea non ē comburi. Rursus Epulonis querelæ longe aliud sonare videntur quam alligationem ad ignem. Clamabat enim sibi aquæ guttulam transmitti qua suis cruciatibus levaretur quod sane non significat solutionem ab igne. Non posterior, quoniã nec ea satis explicat quomodo urantur ac cremientur spiritus ad instar corporum quod tamen constanter asserunt Patres. Adde quod inquietus cogitare de sua infelicitate seu beatitudinis captivitate spectat potius ad poenam damni quam sensus.

Quia nec Thomistarũ nec Scotistarũ opinionibus additi sunt complures alios hujus rei modos excogitarunt quorum non vacat singillatim expendere. Eximius Suarez ait ignẽ infernum eatenus torquere Demones quatenus elevatur à Deo ad producendam ac imprimendam miseris spiritibus qualitatẽ quandam spiritualem qua eorum substantia deturpatur et ignominia afficitur ut proinde qualitas ea comparate ad Demones sit velut quædam nota perpetuæ ignominiæ.

Sed ingenue fatendum est rem hanc adeo abditam esse et a nostro secretam ut illam assequi non liceat. Proinde cum August. lib. 21 de Civitate Dei cap. 10 dicam: spiritus incorporeos eos adhærere corporeis ignibus cruciandos in miris et ineffabilibus modis accipiendo ex ignibus poenam non dando ignibus vitam.

CAPUT ULTIMUM

Utrum sempiternæ sint Demonum pœnæ

Nihil est Christianorũ tam doctorum, quam indoctorum sensibus insitũ magis quam Demonũ ac damnatorũ hominũ æternas esse poenas ac nullo unquã tempore desituras. Itaque supervacanea prorsus aut etiã ridicula videbitur ista quæstio quam ea de re instituimus; nisi in capite at si ad adversarios quos habemus advertatur non absurda nec inutilis judicabitur. Pertinet autem non ad Demones solũ sed etiã ad homines iisdem addictos suppliciis hæc inquisitio: quoniã et omnes fere Christiani, et plerique olim conjunctam ẽ causam putarant, pauci ex his separatam esse suspicati sunt.

saltem fere ambo derivarunt ex Platonicorum schola dogma docentis. Haec cum a Platone tradita a ceteris Platonicis propagata sit opinio, animas eorum hominum, qui se multis sceleribus in vita inquinassent, post mortem in varia transire hominum et bestiarum corpora, prout eorum vitia fuerant, quorum similitudinem alterius vitae corpora gerebant. Atque hoc tamdiu fieri dum bene purgatae et quasi defaecatae animae pristinum ad statum ac nitorem redirent.

Quod summo ingenio virorum disertissimis verbis declaratum videbam Platonis ac Ciceronis, cujus verbis utimur, hujus in lib. de Universitate. Atque ille qui recte et honeste curriculum vivendi a natura datum confecerit (ait Cicero) ad illud astrum, quo cum aptus fuerit, revertetur. qui autem immoderate et intemperate vixerit, eum secundus ortus in muliebrem figuram transferet. Et si ne tum quidem finem vitiorum faciet, gravius etiam iactabitur et in suis moribus simillimas figuras pecudum et ferarum transferetur; neque malorum terminum prius aspiciet quam illam sequi coeperit conversionem quam habebat in se ipso, ejusdem et unius simul innatam et insitam, quod tum eveniet, cum illa quae ex igne, aere, aqua atque terra turbulenta et rationis expertia insederint, ratione depulerit et ad primam atque optimam affectionem animi pervenerit. Igitur, quae maximis sceleribus ac vitiis infectae migrant e corporibus animae, tamdiu purgantur ut ajebat Plato, dum illud turbulentum quod ex iis criminum vestigiis adhaeserat penitus abstersum, expurgatumque sit. Finis autem iis laborum erit (ait Alcinous cap. 15) cum ea quae adhaeserunt vicerint et ad propriam affectionem pervenerint. De hoc Platonis commento quod extat ubi sobe Reip. et in gorgia legitur, plura disputat Plotinus Ennead. 3 lib. 4. Eodem respexit et Virgilius, qui in sexto Aeneidos ita cecinit

Quin et supremo cum lumine vita reliquit
Non tamen omne malum miseris nec funditus omnes
Corporeae excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris
Ergo exercentur poenis veterumque malorum
Supplicia expendunt; aliae panduntur inanes
Suspensae ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igne

Quem Virgilii locum ad Platonicorum sententiam accommodari sentit et illustrat Augustinus 21 de Civitate Dei. A Philosophis illis, ait, nullas nisi purgatorias poenas esse voluisse post mortem. Quamquam nonnullos e sceleratis istis

sempiterna vere supplicia docet Plato in fine Gorgiæ: ubi secundũ ait qui minus gravia et sanabilia delicta commiserunt aliis quanto temporis spatio dolores cruciatusque permeti quibus expientur qui autem remedio majora omnibus ac insanabilia patrarent perpetuum poenarum terminũ habituros. Quare non [illegible] a nobis de Platonicorum sententia scribit August. [illegible] Virgilius quoniam poenas quorundam sceleratorum æternas facit his versibus

– – Sedet æternumque sedebit
Infelix Theseus.

Quam Platonis de utroque reorum ac criminum genere opinionem eleganter exponit Synesius ex eadem Platonicorum schola præstantissimus Philosophus in epist. 44. ubi enim sic apte dicit peccatorum animas uti pannos vel vestes. Dæmones vero tortores animarũ uti fullones atque ut pannorum ii quidem sordes ac maculæ non tam penitus adhærescunt ut elui abstergique nequeant lotione ac politura repurgantur: quibus vero pertinacius inditæ sunt inaniter eos neque carminando, neque lavando ad pristinum nitorẽ revocare possis. Sic animam quæ se præsente poenitus et insanabili noxia contaminavit, ut immortalis est, ita immortali poena affici, quæ vero non tam alte insitas habet criminũ sordes iis abstersis ad salutem incolumitatemque pervenire. Hæc germana Platonicorũ doctrina fuit ad quam ex Christianis antiquis nonnullos minime accessisse comperitur

Conclusio: Dæmonum ut et hominũ damnatorũ supplicia sunt æterna.

Probatur hæc thesis ex Scriptura Isaiæ 66: vermis eorum non morietur et ignis non extinguetur. Danielis 12: multi qui dormiunt in terræ pulvere evigilabunt, alii in vitam æternam, alii in opprobriũ ut videant semper. S. Patres poenarũ gehennalium æternitatem semper inculcant ut earum memoria a vitiis avocemur et in virtutem sedulo incumbamus. S. Fulgentius l. 3: de fide ad Petrũ: firmissime tene et nullatenus dubites ex ore Dei justi æterni judicis sempiterna et incommutabili prolata sententia iniquos semper arsuros cum diabolo.

Objicitur primo Origenes sensit nempe diabolum et angelos ejus, vitiis purgatos ad pristinam tandem gloriæ evolaturos.

Objicies cum scriptura æternas impiis minitatur poenas commode intelligi potest de poenis diu duraturis esto futuræ non sint æternæ quemadmodũ psalmo 88 semen Davidis dicitur in æternũ mansurũ. Secundo: non Origenes solum, sed et Gregorius Nissenus ac Nazianzenus, immo etiam Hieronymus et Ambrosius ex Latinis in eadem fuisse videntur sententiã. Tertio causa qua id probetur vix aut ne vix quidem excogitari potest. Immo si peccatum

infinitum non est uti non meretur poenam infinite intensam ita neque videtur mereri poenam duratione infinitam seu æternam.

Respondeo ad primum: nos non inficiari æternitatem quandoque in Scriptura designare solum longi temporis durationem sed cum de Dæmonum et damnatorum hominum poenis agitur æternitas semper sumitur pro duratione, quæ nunquam finem habitura est. Quod inde liquet, tum quod frequens vehemens ac ut ita dicam emphaticus modus loquendi Scripturarum de illis poenis ad intelligentiam postulet, tum quod Scripturas non nostro arbitrio interpretari possimus sed juxta Ecclesiæ et Patrum sententiam. Ad secundum respondeo solum Nisenum videri difficilem explicatu, caeterum Nazianzenus, Ambrosius et Hieronymus de solo loquuntur igne Purgatorii. Ad 3tium respondeo etsi lateret nos ratio hujus divinæ Justitiæ sufficientem rationem esse ipsam Sapientiam Dei sic quidquid decernentis. Caeterum non desunt multæ rationes quibus id ingenijs non protervis persuaderi valeat. Pro nunc ea sufficiat quam indicat S. Thomas et sic breviter proponi potest: mortale peccatum tamdiu puniri meretur quamdiu manet reatus poenæ per illud contractus; nimirum quamdiu manet obligatio ad poenam tam diu ipsa subeatur oportet. Atqui reatus poenæ qui per mortale peccatum contrahitur tota perdurat æternitate; peccator enim post hanc vitam in eo statu versatur, in quo nullam Deo offenso satisfactionem exhibere potest cum careat principio, quo opera evadunt satisfactoria, ac meritoria ergo &c:

APENDIX ad præsentem
TRACTATUM
De notione entis naturalis, et supernaturalis.

Tertio quoque passu in omnibus philosophiæ partibus offendimus in ejusmodi locutiones: ens naturale ens supernaturale explicari proinde debent et exponi si non ex instituto obiter saltem. Ut autem rem difficilem utcunque expediamus distinguere oportet cum Paulo Casato duos ordines, naturalem unum, supernaturalem alterum; uterque vero ex his ordinibus constitui debet et distingui per rationem et cum ratione ad finem ultimum ad quem dirigitur Creatura rationalis. Hic nempe finis ultimus Creaturæ est ipsius felicitas, seu Beatitudo objectiva obtinenda et possidenda per felicitatem seu beatitudinem formalem. Beatitudo objectiva prout nunc

postulamus est, solus Deus rerum omnium principium primum et
finis ultimus, beatitudo formalis est ipsa beati, sumnia possessio
beatitudinis objectivæ sistens et perfecte complecteus totum
appetitum rationalem Creaturæ rationalis pro eo statu pro
prio est beata Creatura illa rationalis. Hinc duplex distingui
debet Beatitudo, naturalis una, quam Creatura in statu puræ
naturæ saltem integræ consequi posset. Supernaturalis altera
quam gaudet creatura rationalis elevata supra naturæ li-
mites. Omnis duobus naturalis consistere deberet saltem por-
tiuliter in perfecta Dei cognitione abstractiva supernaturalis
vero consistit saltem principaliter in visione intuitiva.

Iam vero cum omnia ordinentur
ea dicenda sunt pertinere ad ordinem naturalem atque adeo
esse entia naturalia, quæ per se conducere possunt ut Crea-
tura rationalis assequatur perfectam Dei cognitionem
abstractivam et amorem huic cognitioni respondentem, seu
quæ de se conducunt ad obtinendam beatitudinem naturalem.
Similiter in ordine supernaturali statuenda sunt ea, quæ ex
predicatis intrinsecis referuntur ad hunc finem visionis in-
tuitivæ Dei, seu quæ ordinata sunt ad beatitudinem super-
naturalem obtinendam et hæc erunt entia supernaturalia et
entitative supernaturalia sunt lumen gloriæ gratia sancti-
ficans habitus virtutum Theologicarum earumque actus &c
Hæc enim omnia ut notat laudatus Casaccus in sua philo-
sophia intrinsece ordinantur ad consequendam cognitionem
intuitivam Dei, seu ex entitativa sua perfectione condu-
cunt ad assequendam veram supernaturalemque beatitudinem.
Intrinsece inquam (ex monere pergit Casatus) quia extrinsece
dirigantur ut expromatur Creatura rationalis ad
illa obtinenda, quamvis sint supra naturæ ordinarias vires
(ut sunt miracula quædam ut resuscitatio mortuorum ad con-
vertendos infideles) possunt quidem dici supernaturalia
quamvis non entitative sed quoad modum.

Hac supposita doctrina perspicies enquo sensu vera
sit obvia illa, ses vero judicio satis obscura entis supernaturalis expositio
qua ens supernaturale definitur esse aliud, quod est supra omnes vires
activas et passivas exigitivas totius naturæ creatæ et creabilis. Juvet
enim interrogare quid veniat sub illis vocibus: naturæ creatæ cur lu-
men gloriæ, cur habitus infusi virtutum Theologicarum non possint dici

natura creata in aliquo sensu cum hæc vox natura sit adeo æquivoca et in tot sensibus accipi possit ut constabit in physicis. Certe non te expedies nisi dicas quia hæc ordinata sunt ex intrinsecis suis prædicatis ad visionem intuitivam seu ad beatitudinem supernaturalem.

Ex quo ens supernaturale positum sit supra conditionem et exigentiam entis naturalis deruendus jam communis illa doctrina quod tametsi ens supernaturale, ut pote quid superius exigere nequit et per exigentiam conecti cum ente naturali, non tamen e contrario naturale cum supernaturali. Itam tamen p.ma partem de conexione intelligendam esse putat doctus recentior Philosophus cum aliqua exceptione, neinpe naturale non posse quidem conecti cum supernaturali in sensu formali idest hoc sensu quod naturale non ostentet per se præcise et ex solis suis terminis conexionem cum supernaturali atque adeo quod ex vi præcise notitiæ quam habemus de prædicatis alicuius entis ut naturalibus detegere non possumus conexionem illius cum ente supernaturali; et in hoc sensu, inquit, interpretandi sunt graves Doctores ut Suarez Vasquez et alij docentes creaturam non conecti cum Deo ut trino quatenus scilicet, sed tantum cum Deo uno quatenus scilicet ex vi præcisæ huius notitiæ Creaturæ existentis detegere non valemus conexionem cum Trinitate, quoniam nullum principium naturale tam arcanam perfectionem nobis manifestat. Posse vero conecti naturale in sensu reali cum supernaturali dat rationem quia existimat Creaturas saltem existentes et pro statu existentiæ conecti realiter cum Deo vero reali atqui Deus verus et realis est intime conexus cum Trinitate idest revera trinus: ergo unaquæque res conectitur in sensu reali cum Trinitate licet hæc sit res supernaturalis. Ergo obvia et familiaris Scholarum doctrina quod naturale non conectatur cum supernaturali intelligi debet in sensu pure formali non vero in sensu reali atque adeo procedit de conexione in sensu formali non vero de conexione in sensu reali.

FINIS

Die septimo Februarij
1733

INDEX

Quæ quæstiones, et capita observanda in hoc

TRACTATU

Indicat.

• Proemium de Ente Spirituali pag: - - - - - 1
Quæstio I de animorum immortalitate - - ibidem.
Caput I de anima - - - - - - - - - - - ibidem.
Caput II qui aām corpoream fecerint. pag: - - 2.
Caput III qui animorum immortalitatem negaverint - - - - - - - - - - pag: - - 3.
Caput IV animam rationalem spiritualem esse et immortalem demonstratur - pag: - - 5.
Quæstio II de simplicitate aæ rationalis. pag: 13.
Quæstio III an potentiæ animæ realiter distinguantur ab ipsa anima - - - - pag: 14.
Quæstio IV an animæ rationales sint im: perfectione equales - - - - - - - pag: ibidem.
Quæstio V de statu animæ separatæ - - pag: 15.
Quæstio VI de anima rationali respective ad corpus - - - - - - - - - pag: 19.
Caput I utrum anima rationalis sit vera corporis forma - - - - - - - - ibidem.
Caput II an anima rationalis sit forma partium organicarum - - - - - - pag: 20.
Caput III de sententia Peripatetica adstruente facultatem vegetandi et sentiendi in anima rationali - - - pag 21
Quæstio VII de anima intelligente - - pag: 29
Caput I an unus sit intellectus omnium Hominum - - - - - - pag: ibidem.

Caput II de intellectu agente et patiente --- pag: 29
Caput III de speciebus intelligibilibus. --- pag. 30.
Quæstio VIII de anima volente ---- pag. 36
Libertas Indifferentiæ ---- pag. 37
Quæstio IX de phantasia ---- pag. 45
Caput I quid sit phantasia, et ejus functiones - pag. ibidem
Caput II de Insomnijs ---- pag. 47
Caput III de affectibus seu aæ passionibus
ubi aliqua de amore et odio --- pag. 49.
Pars altera, de Spiritu Medio, seu de Angelis - pag. 51
Caput I de existentia, et intrinseca perfectione
naturæ Angelicæ ---- pag. 53
Caput II de Hierarchijs Angelorum. --- pag. 54.
Caput III de differentia Angelorum --- pag. 56
Caput IV an Angeli sint incorruptibiles --- pag. 61
Caput I de Intellectu Angelorum &c: -- pag. 63
Caput II an et qui Angeli Deum cognoscant,
et objecta supernaturalia --- pag. 64
Caput I de Angelorum Voluntate &c. --- pag. 67
Caput I de Angelorum in Homines officijs - pag. 69
De custodia, quam obeunt Angeli --- pag. ibidem.
Caput II de Angelis Civitatum tutelaribus - pag. 70
Caput I de Angelis Apostatis. ---- pag. 71.
Caput II de pœna Angelorum ---- pag. 73.
Caput Ultimum utrum sempiternæ sint
Dæmonum pœnæ ---- pag. 74.
Apendix ad præsentem Tractatum -- pag. 75
De notione Entis Naturalis et supernaturalis. Ibidem.

O: A: M: D: G:

[illegible] [illegible]

N. [illegible]